

Rvačka o Arktidu: analýza působení klíčových aktérů a jejich zájmů

Martin Růžička

Vydal: ©TOPAZ
©2025
Opletalova 1603/57
11000 Praha 1
Česko

Více informací na: www.thinktopaz.cz

ISBN: 978-80-88350-46-0

Vedoucí ediční rady: Mgr. Lucie Tungul, Ph.D., M.A.

Práce je upravenou verzí bakalářské práce, která byla oceněna v 5. ročníku studentské soutěže Cena Karla Schwarzenberga.

TOPAZ na sebe nebere žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci ani za jakékoliv další využití informací v ní obsažených. Plná odpovědnost leží na autorovi publikace.

Seznam použitých zkratk

| | |
|--------|----------------------------------------------------|
| AMAP | Arctic Monitoring and Assessment Programme |
| ANWR | Arktická národní přírodní rezervace |
| CCCC | Chinese Communications and Construction Company |
| CIC | China Investment Corporation |
| CNA | The Center for Naval Analyses |
| CNCEC | China National Chemical Engineering |
| CNOOC | China National Offshore Oil Corporation |
| CNPC | China National Petroleum Company |
| COSCO | China Ocean Shipping Company |
| CSIS | Center for Strategic and International Studies |
| FSB | Federální služba bezpečnosti |
| LNG | Zkapalněný zemní plyn |
| NATO | Severoatlantická aliance |
| OSN | Organizace spojených národů |
| SIPRI | Stockholm International Peace Research Institute |
| SMC | Severní mořská cesta |
| SSSR | Svaz sovětských socialistických republik |
| UNCLOS | Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu |
| USA | Spojené státy americké |
| USGS | U.S. Geological Survey |

Obsah

| | |
|-----------------------------------------------------------------------------|----|
| Úvod | 1 |
| 1. Zájmy v zahraniční politice | 7 |
| 2. Metodologie | 16 |
| 3. Analýza Ruska, Číny a USA v Arktidě | 19 |
| 3. 1 Rusko | 19 |
| 3. 1. 1 Deklarované zájmy | 19 |
| 3. 1. 2 Působení..... | 21 |
| 3. 1. 3. Deklarované zájmy Ruska vis-à-vis reálnému působení v Arktidě ... | 29 |
| 3. 2. Čína | 31 |
| 3. 2. 1. Deklarované zájmy | 31 |
| 3. 2. 2. Působení..... | 34 |
| 3. 2. 3. Deklarované zájmy Číny vis-à-vis reálnému působení v Arktidě | 42 |
| 3. 3. USA | 44 |
| 3. 3. 1. Deklarované zájmy | 44 |
| 3. 3. 2. Působení..... | 46 |
| 3. 3. 3. Deklarované zájmy USA vis-à-vis reálnému působení v Arktidě | 55 |
| Závěr | 57 |
| Seznam zdrojů | 65 |
| Summary | 83 |
| Přílohy | 84 |

Úvod

V roce 2007 podniklo Rusko vědeckou misi, během níž ruská ponorka umístila státní vlajku na dno samotného Severního pólu. Podle mnohých se jednalo o symbolický dobovatelský akt, který podle Petera Hougha (2020: 408) vyvolal reakce z celého světa¹ a symbolizoval začátek nové éry geopolitického soupeření v oblasti Arktidy. Do 19. století byla Arktida na okraji pozornosti světových mocností, protože teploty v této oblasti byly příliš nehostinné a motivace států pro přizpůsobení byly minimální. Situace se změnila ve 20. století kvůli studené válce. Během ní docházelo k vysoké militarizaci Arktidy. SSSR i USA zde umísťovaly strategické bombardéry, raketové systémy a další techniku (Schaller 2020: 328). Geopolitický střet v Arktidě byl motivován teorií letecké moci od Alexandra de Severskyho (1950: 308), který vnímal Arktidu jako „oblast rozhodnutí“, co rozhodne hypotetický konflikt mezi USA a SSSR.

Studená válka pozvedla arktický region ze zapomnění do role klíčového geopolitického ohniska mezi USA a SSSR. Ke konci studené války se pozice Arktidy jakožto „divadla vojenských operací“ snižovala. Sovětský svaz již nebyl schopen financovat vojenské operace v Arktidě. To se týkalo převážně námořního operativního útvaru Severní loďstvo. Ke konci studené války se region postupně transformoval do oblasti kooperace (Palosaari – Möller 2004: 256). Symbolický byl v tomto ohledu projev Michaila Gorbačova z roku 1987 ve městě Murmansk. Tento projev je podle Palosaariho (2012: 15) vnímán jako velký milník v rozvoji arktické spolupráce. Gorbačov v projevu pozval arktické státy k diskuzi o bezpečnostních otázkách a spolupráci. Osobně také vyzval k denuklearizaci Arktidy a prohlásil „nechme Severní pól být pólém míru“ (Barentsinfo 1987: 4).

Ačkoliv se SSSR rozpadl, Gorbačovův étos na kooperaci přetrval. Začátkem desetiletí se objevily environmentální iniciativy, jako je Rovaniemijský proces a

¹ Reakce kanadského ministra zahraniční na misi Arktika: „Tohle není 15. století. Nemůžete chodit po světě, zapichovat vlajky a říkat, My si nárokuje toto území.“ Peter Mackay (cit. dle Gandhi - Freeman 2007).

strategie ochrany životního prostředí, což byly první formy mezinárodní spolupráce států v Arktidě. Ottawskou deklarací z roku 1996 pak byla založena Arktická rada, což je mezivládní orgán zabývající se otázkami Arktidy. Dále následovaly další mezivládní, regionální a subregionální dohody (Palosaari 2012: 15). Arktická rada funguje dodnes. Zasedá v ní osm stálých členů, kterými jsou všechny státy arktického regionu.² K nim se přidávají stálí zástupci domorodého obyvatelstva, pozorovatelské nearktické státy, mezivládní, regionální, meziparlamentní a nestátní organizace (About The Arctic Council nedatováno). Dnes je fungování Arktické rady ohroženo ruskou invazí na Ukrajině. V březnu 2022 Arktická rada pozastavila své fungování (Nilsen 2022), načež bylo v červnu stejného roku fungování opět obnoveno v projektech, v nichž nefiguruje Rusko (U.S. Department of State 2022).

Dále je možné pozorovat ohromné přírodní změny, které mění povahu regionu. Klimatická změna způsobuje oteplování světové atmosféry. V období 1979 – 2021 rostla teplota v Arktidě až čtyřikrát rychleji než v globálním průměru. Teplota Severního ledového oceánu vzrostla o 0.75 °C každou dekádu. To má za následek, že v tají ledy (Rantanen et. al. 2022). V důsledku klimatické změny nastává velká politická proměna regionu. Tání ledů dává potenciál na zpřístupnění obřích zásob zemního plynu a ropy, což zvyšuje světovou pozornost na tuto oblast. V roce 2008 provedla USGS výzkum nalezišť zásob nerostných surovin v oblasti Arktidy. Dodnes je to prakticky jediný podrobný výzkum tohoto typu. Podle něho se v Arktidě nachází až 30 % světových zásob zemního plynu a 13 % světových zásob ropy. Většina se nachází do hloubky 500 m (Gautier et. al. 2009: 1175).

Tání ledů také odkrývá potenciál nových námořních tras. Jedná se o Severní mořskou cestu (SMC) na východní polokouli, Severozápadní průjezd na západní polokouli a Transpolární cestu skrze Severní ledový oceán.³ SMC je z nich nejvíce diskutovaná. Podle některých odhadů se jedná o námořní trasu, přes kterou je doprava z Asie do Evropy pro nákladní lodě až o 30 % kratší než cesta přes

² Jedná se o Kanadu, Dánsko, Island, Norsko, Rusko, Švédsko a USA (poznámka autora).

³ viz. příloha č. 1

Suezský průplav (Baudu 2023). Zmínky o námořních trasách v Arktidě nalezneme již několik století nazpátek, ale kvůli současnému oteplování regionu se diskuze o jejich využívání znásobují. Podle posledních studií se zdá, že civilizace již nemůže odvrátit skutečnost, že od roku 2030 by Severní ledový oceán mohl být v letních měsících kompletně bez ledu (Kim – Min – Gillett et. al. 2023: 5). V důsledku klimatických změn lze pozorovat narůstající zájem o Arktidu, a taktéž zvýšené soupeření mezi státy (Weber 2020: VI; Klímenko 2019: 8). Zvýšené soupeření lze pozorovat i v kontextu proměn světové geopolitické situace. Podle Michaela Romancova (osobní komunikace, 2023) se po ruské anexi Krymu Arktida nepochybně stala zónou konfrontace.

Rostoucímu soupeření v Arktidě taktéž nahrávají územní nároky a spory mezi státy. Většina z nich by měla být pokryta Úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS). Podle této úmluvy má každý stát nárok na výsoštné vody ve vzdálenosti 12 námořních mil od svého pobřeží (United Nations 1982: 28). V případě, že mají dva státy pobřeží v kratší vzdálenosti, tak by podle UNCLOS měli stanovit hranici v poloviční vzdálenosti mezi nimi. Dále existuje hranice 200 námořních mil. To je námořní hranice, která stanovuje výlučnou ekonomickou zónu daného státu. V této zóně má stát, kterému výlučná zóna přísluší, plný nárok na využívání lokálních zdrojů. Jeho povinností je ovšem umožnit plavidlům cizích států proplutí v této zóně (United Nations 1982: 44). Jedná se o důležitý bod s ohledem pro potenciál nových námořních tras, které se většinou nacházejí ve výlučných ekonomických zónách.

Komplikace nastávají při aplikaci jiného bodu dohody UNCLOS. Podle této dohody mají státy právo na nárokování území kontinentálních šelfů. To je v podstatě prodloužená pevnina, která je ovšem pod hladinou moře. Státy mají možnost nárokovat si kontinentální šelf a pokud vědecky prokážou, že se o něj opravdu jedná, tak se území počítá jako pevnina. V takovém případě se posouvají i námořní hranice (United Nations 1982: 56). Prakticky to znamená více potenciálních nerostných surovin, rybolovných nalezišť a celkově více vlivu. Rusko, Norsko, Dánsko a Kanada jsou signatáři UNCLOS a všichni z nich vznesly

nároky na prodloužení území ve prospěch kontinentálních šelfů (Baker 2020: 4–5).⁴ USA není signatářem dohody UNCLOS, ale taktéž činí nároky na prodloužené kontinentální šelfy.⁵ Na konci roku 2023 USA vznesly své nároky v Beringově moři a Severním ledovém oceánu (Jonassen 2023). Cílem této práce není zabývat se geografickým sporům v Arktidě, ale je vhodné tyto spory vnímat, jelikož u daných států mohou ovlivňovat jejich zájmy a chování.

Klimatická změna a politické události ve světě vytvářejí z Arktidy region, který je třeba nadále zkoumat, protože jeho geopolitický význam bude nadále stoupat. Z tohoto důvodu, je cílem této práce zjistit, jaké mají světové mocnosti v Arktidě zahraničně-politické zájmy a jak v tomto regionu působí. V této práci pokládám tři výzkumné otázky níže:

VO 1: Jaké zahraničně-politické zájmy deklarují vybraní aktéři v oblasti Arktidy prostřednictvím svých strategických dokumentů?

VO 2: Jaké zahraničně-politické zájmy lze u vybraných aktérů vypořádat na základě jejich působení?

VO 3: Chovají se vybraní aktéři v rámci svých deklarovaných zájmů?

V této práci budu zkoumat zájmy a působení Ruska, Číny a Spojených států amerických (USA). Tyto státy byly zvoleny, jelikož se dle odborné literatury Arktida proměňuje v nové geopolitické ohnisko střetu těchto tří mocností, které vykazují v Arktidě velkou aktivitu a zahraničně-politické aspirace (viz Pincus 2020: 1; Burke 2022: 2; Auerswald 2020: 264; Shah 2024: 57; Suslov – Kashin 2022; Nikulin 2021: 1). Tím, že v této práci představím zájmy a působení těchto tří světových mocností v Arktidě, mám za cíl představit akademické sféře poznatky, které budou moci být využity pro budoucí zkoumání geopolitického soupeření v regionu.

Rusko (dříve SSSR) a USA jsou aktéři, kteří vykazovali velkou aktivitu a zájmy již během studené války, a taktéž mají v regionu své územní državy. Čína v

⁴ Viz příloha č. 2

⁵ Ačkoliv nejsou signatáři, přistupují k námořním hranicím s ohledem na tuhle dohodu (poznámka autora).

regionu svým územím nedisponuje, ovšem její zájmy a aktivity jsou signifikantní. Čína se od roku 2018 sama deklaruje jako „stát blízký Arktidě“⁶ (The State Council Information Office of the People’s Republic of China 2018), čímž jasně vstoupila do tzv. „rvačky o Arktidu“. Její významná role v globální ekonomice jí dává možnost aktivně zasahovat a hrát důležitou roli v tomto regionu.

Dále je třeba geograficky vymezit oblast Arktidy, aby bylo jasné, jak územně ohraničit výzkum. Existuje celá řada způsobů, jak geograficky vymezit území Arktidy. Jsou zde definice na základě biofyzikálních kritérií, administrativních kritérií, i klasické definice Arktidy v rámci polárního kruhu. Takové zjednodušené definice se zdály být nedostačující pro výzkum organizace AMAP, což je jedna z pracovních skupin Arktické rady. AMAP z tohoto důvodu přišel s vlastní definicí, která je vytvořena na základě kompromisu mezi faktory polárního kruhu, politickými hranicemi, hranicemi vegetace, věčně zmrzlé půdy a oceánografickými prvky. Podle AMAP suchozemské a mořské hranice místy sledují oblasti severně od polárního kruhu 66°32' s. š. V Asii se hranice většinou nacházejí severně od 62° s. š. a v Severní Americe 60° s. š.. V Severní Americe jsou hranice upravené tak, aby zahrnovaly mořské oblasti severně od Aleutského řetězce, Hudsonova zálivu a části severního Atlantiku včetně Labradorského moře (Murray – Hacquebord – Gregor – Loeng 1998: 10). Hranice jsou dále specificky upraveny v Evropě. Celý přehled lze nalézt v příloze č. 3. Tato práce bude využívat geografické vymezení od AMAP, jelikož v sobě právě zahrnuje více faktorů, a je tedy nejkomplexnější vymezení Arktidy.

Výzkumné období této práce je stanoveno od roku 2007 do roku 2023. Práce započne ruskou misí Arktika 2007, jejíž význam má symbolickou roli na nové geopolitické soupeření v Arktidě a bude ukončena rokem 2023, aby její výsledky byly co nejaktuálnější. Práce bude koncipována do teoretické, empirické a závěrečné části. V teoretické části budou vysvětleny koncepty, které budou nutné pro výzkum této práce. V následující kapitole bude představena metodologie

⁶ V originále „*near Arctic state*“.

výzkumu. Dále bude následovat empirická část. Ta bude rozdělena do třech kapitol věnujícím se zájmů Ruska, Číny a USA v Arktidě. V závěru interpretuji a kriticky hodnotím analýzou získané poznatky.

1. Zájmy v zahraniční politice

V této práci je operováno s tím, že zájmy v zahraniční politice jsou často odvozeny od národních zájmů. Z tohoto důvodu je třeba si tento pojem představit a následně ho rozdělit do užitečných kategorií. V této části se objevují autoři z různých škol mezinárodních vztahů a taktéž autoři, kteří se do žádné ze škol neřadí. Cílem této části není pouštět se do teoretické debaty o tom, jak různé školy mezinárodních vztahů vnímají tento pojem. Cílem je pouze porozumět tomu, jaké zahraničně-politické zájmy státy mají.

Jak tomu bývá v sociálních vědách zvykem, na celé řadě konceptů nepanuje všeobecná shoda. Nejinak je tomu v případě konceptu národního zájmu. Zcela totiž absentuje shoda na tom, jak národní zájem definovat. Přes nejasnou definici se jedná o jeden z nejvíce využívaných pojmů v mezinárodních vztazích. Předchůdce národního zájmu se nazývá *raison d'état*, neboli zájem státu. Etabluje se od 17. století, což je dáno vznikem vestfálského systému. Suverénní státy, vedené monarchy, potřebovaly termín, který by jim pomohl s jejich mocenskými ambicemi (Kratochvíl 2010: 8). V tomto duchu pak lze klást *raison d'état* jako synonymum dynastickým zájmům, nebo zájmům prince (Rosenau 1964: 20; Frankel 1970: 16–17). Absolutní monarchové se totiž vymezovali jak vůči vnějším aktérům, tak vůči svému vlastnímu obyvatelstvu. Pojem národní zájem se etabluje až později.

Národní zájem, jako empirický nástroj na výzkum zahraniční politiky, poprvé využil historik Charles Beard ve svém díle *The Idea of National Interest* z roku 1934. Beard nejdříve analyzoval vývoj tohoto pojmu od dynastického zájmu až po zájem národního státu. Zjišťuje, že národní zájem se rozvíjí společně s národním státem (Beard cit. dle Burchill 2005: 1–2). Beard jako první využil národní zájem pro empirický výzkum. V jeho práci ovšem chybí jasnější teoretické vymezení pojmu, což kritizuje i Burchill (2005: 2), který jinak vyzdvihuje Beardův přínos pro výzkum pojmu. Jasněji s teoretickým konceptem národního zájmu pracují James Rosenau (1964: 35) a Joseph Frankel (1970: 16–17). Oba definují,

že národní zájem může mít dvojitý smysl, buď objektivní, nebo subjektivní. Autory, pracující s konceptem podle nich, lze zařadit do kategorie objektivistů, nebo subjektivistů.

Objektivisté představují směr, který vnímá národní zájem jako objektivní realitu, kterou je možné měřit podle daných kritérií (Frankel 1970: 16–17). Před státníky v podstatě leží objektivní cíle, které by měli následovat ve prospěch svého státu. Když tyto cíle nejsou dodržovány, objektivisté jsou schopni deklarovat, že státníci jednají v rozporu s národním zájmem. Podle Rosenaua (2006: 247) se objektivisté nenamáhají s hlubšími filozofickými a metodologickými analýzami tohoto pojmu. Podle nich je vztah mezi využitím pojmu a reálnou situací zjevný. Objektivistická interpretace říká, že národní zájem je ve své podstatě substantivní. Podle objektivistů je možné mít komplex hodnot, na jejichž základě lze prioritizovat určité zájmy a prohlásit je za objektivní realitu. Například pro stát je objektivně lepší přežít než nepřežít. Avšak Rosenau (2006: 249–250) konstatuje, že objektivisté v podstatě sami připouštějí, že objektivní zájem neexistuje, když analyzují zahraniční politiku a soudí, jestli byla v souladu s národním zájmem, nebo proti němu. Při posuzování takové situace totiž analytik využívá svůj vlastní hodnotový rámec.

Druhou skupinou jsou subjektivisté. Podle nich neexistuje objektivně definovatelný národní zájem. Místo toho se tento pojem skládá z neustále se měnících subjektivních preferencí. Ty se neustále proměňují, jelikož se mění i preference představitelů státu. Subjektivisty se tak ve svém výzkumu bude spíše zaměřovat na rozhodovací proces při tvorbě zahraniční politiky, než na rozkrývání nějakého objektivního zájmu (Frankel 1970: 17). Subjektivisté čelí taktéž kritice, která spočívá v tom, že aby jejich výzkum měl nějaký význam, tak musí agregovat různé názory z celé společnosti. Z těchto názorů pak musí vyvodit závěr, který budou moci prohlásit jako zájem národní. Kdyby to neudělali, tak by měli jen množství protichůdných zájmů bez výpovědní hodnoty. Podle Rosenaua (2006: 251–252) je problém, že subjektivisty by mohlo lákat využít svůj vlastní úsudek. Ten by mohl být zavádějící. Části subjektivistů se ovšem tato kritika netýká. Jsou

to ti, kteří využívají národní zájem pouze jako nástroj na zkoumání cílů zahraniční politiky. Místo toho, aby se tato část subjektivistů snažila pomocí hodnot definovat národní zájem společnosti, tak se spoléhají na politické procesy, které konkrétní zájmy definují za ně. Rosenauova a Frankelova kategorizace národního zájmu představuje jeden z nejdůležitějších objevů v rámci zkoumání tohoto pojmu. Dává výzkumníkům kategorizační nástroj, jak vnímat národní zájem v dílech autorů, kteří využívají tento pojem pro svůj vlastní výzkum. Frankel s Rosenauem odhalili, že každý autor může vnímat stejný pojem odlišným způsobem.

Příkladem prvního přístupu je Hans Morgenthau. Vlivný účastník první velké debaty a spoluzakladatel realismu zařadil národní zájem ve své knize *Politics Among Nations* mezi šest principů realismu. Pro Morgenthaua je národní zájem ukazatel, který pomáhá realismu najít cestu v krajině mezinárodní politiky. Tento koncept je pak definovaný z hlediska moci (Morgenthau 2005: 5). Národní zájem je pro klasické realisty vodítkem, které říká státníkům, jak by měli postupovat při tvorbě zahraniční politiky (Krpec 2009: 22). Podle klasických realistů je národní zájem objektivní realitou, která se nachází někde v prostoru. Kvalitní státník by ho měl objevit a pak podle něj postupovat. Realistický analytik je následně schopen normativně zhodnotit, jestli státník postupuje správně, nebo nikoliv.⁷ Toto hodnocení je pak ze své podstaty intuitivní a vyžaduje pouze vlastní intelektuální úsilí (Krpec 2009: 23). Morgenthau svou definicí stanovil hranici, ve které bude debata o národním zájmu v následujících letech vedena. Na jeho definici navazují i neorealisté. Waltzův neorealismus se nezabývá problémy spojenými se zahraniční politikou, ale zkoumá mezinárodní prostředí jako celek. Podle neorealistů struktura mezinárodního prostředí výrazně ovlivňuje chování států (Drulák 2003: 6). Státy mohou ovlivňovat, ale ne kontrolovat anarchické mezinárodní prostředí, stejně jako velké korporace mohou ovlivňovat, ale ne změnit fungování trhu (Waltz 1979: 134).

⁷ Tudíž, jestli postupuje dle národního zájmu (poznámka autora).

Podle Jacksona a Sørensenova tkví rozdíl mezi klasickými realisty a neorealisty v tom, že pro klasické realisty (Morgenthau) je národní zájem nástrojem pro zodpovědnou zahraniční politiku, zatímco pro neorealisty (Waltz) je národní zájem signálem, jak postupovat v mezinárodním prostředí. Waltzova hypotéza stojí na tom, že státy jednají jako roboti, kteří reagují na mezinárodní systém tak, aby si zajistili přežití. Pro Morgenthaua jsou státy organizace vedené státníky, kteří mohou jednat podle národního zájmu, nebo proti němu (Jackson – Sørensen 2013: 81). Podle Waltze se otázka národního zájmu stává zajímavou pouze tehdy, pokud dokážeme zjistit, co národní zájem vyžaduje, aby stát dělal k jeho naplnění (Waltz 1979: 134).

Autor, který následuje subjektivistický přístup, je Stephen Krasner. Ve svém díle *Defending the national interest* se Krasner věnuje tomu, jak se po druhé světové válce zaměřovala zahraniční politika USA na ochranu dodávek nerostných surovin. Ve svých zkoumaných případech popisuje, jak USA ochraňovalo své zájmy v případě ropy na Blízkém východu, mědi v Zambii a v dalších případech. Jeho práce není významná pouze díky jejím poznatkům, ale i díky způsobu, jakým Krasner přistupoval k výzkumu. Krasner (1978: 37) vnímá stát jako hlavní entitu v anarchickém světě mezinárodních vztahů. Jsou to státy, které mají své zájmy. Tímto jednoznačně navazuje na Morgenthaua. Ovšem ve své definici národního zájmu se od Morgenthaua liší. Dle něho není národní zájem objektivní realitou, ale je vytvářen v rozhodovacím procesu tvorby zahraniční politiky. V jeho formulaci lze vyčíst národní zájem z chování státníků a výsledků rozhodovacího procesu⁸ (ibid.: 35). Krasner aplikuje národní zájem na výzkum zahraniční politiky USA. Konkrétní politiky týkající se národního zájmu mohou být nalezeny v zákonech, oficiálních státních studiích i veřejných prohlášeních politiků (ibid.: 14). Krasner tedy definuje národní zájem jako cíle státu, které jsou vytvářeny státníky a úředníky.

⁸ V případě USA se jedná hlavně o prezidenta a ministerstvo zahraničí (poznámka autora).

Tato práce bude pracovat s přístupem, který se blíží více subjektivistickému přístupu. Jsou to úředníci a státníci, co vytvářejí zahraniční politiku, a tudíž i zahraničně-politické zájmy státu. Jestli jsou tyto zájmy objektivně správné nebo špatné, není úkolem hodnotit v této práci. Je však třeba uznat, že zahraničně-politické zájmy lze obecně řadit do jednotlivých kategorií zájmů, které státy obecně následují. V následující části textu se objevují autoři, kteří definují určité zájmy, které mohou být státy následovány. Cílem další části není se dále pouštět do hlubší debaty o národním zájmu, ale pouze zjistit, které konkrétní zájmy v zahraniční politice státy všeobecně následují. Tato práce uznává, že jsou určité směry, které státy přirozeně následují. Nicméně je úkolem státníka rozhodnout, které zájmy je třeba následovat a které nikoliv. Pokud se státník rozhodne pro určitý zájem, je stále na něm, aby zvolil vhodné prostředky k dosažení deklarovaného zájmu. V tomto ohledu se tato práce blíží Krasnerově přístupu. Cílem je zjistit, které zájmy dané státy v Arktidě sledují, což lze zjistit na základě výsledků rozhodovacího procesu zahraniční politiky. Příkladem takového výsledku je oficiální strategie.

Všeobecně lze v zahraniční politice pozorovat zájmy: (1) bezpečnostní, (2) ekonomické, (3) surovinové, (4) environmentální, (5) zájem na stavu mezinárodním systému a (6) ideové zájmy (Drulák – Druláková 2007: 23–26; Nuechterlein 1976: 248–249; Morgenthau 1952: 971–972; Waltz 1979: 134; Krpec 2009: 37; Drulák – Kratochvíl 2009: 135; Knudsen: 1979; Krasner 1978: 331; Bastien 2017).

V první řadě státy následují bezpečnostní zájmy, což jsou zájmy primárně vnímané realisty. O bezpečnosti, jako o primárním národním zájmu, psal již Hans Morgenthau. Podle Morgenthaua (1952: 971–972) je možné stanovit, že primárním objektivním národním zájmem každého státu je jeho přežití. Dle něho se každá zahraniční politika, která odkazuje na národní zájem, musí zabývat fyzickou, politickou a kulturní ochranou národa. Podobně to vnímá i Waltz. Primárním cílem státu je, stejně jako korporace, fyzické přežití (Waltz 1979: 134). Pro Nuechterleina bezpečnostní zájmy znamenají ochranu populace a státu před

vnějším nepřítelem. Přirozeným nástrojem tohoto zájmu je vojenská síla (Nuechterlein 1976: 248–250). Příklady zájmů, které spadají do této kategorie, zahrnují zájem o výstavbu vojenských základen nebo projektování moci prostřednictvím vojenských cvičení. Bezpečnost je, zásluhou Kodaňské školy, v dnešní akademické debatě chápána více způsoby. Referenčními objekty se stává i příroda, či jednotlivec. Bezpečnostní zájmy v této práci jsou ovšem chápány, jakožto zájmy, které se vztahují k fyzickému přežití státu a jeho populace nebo k projekci moci.⁹

Dále státy obecně následují ekonomické zájmy, což je zájem, kterému se věnují primárně liberálové v rámci ekonomických národních zájmů. Podle Krpce (2009: 37) se liberálové obecně shodují na dvou objektivních cílech, kterými je minimální stát a svobodný trh. V případě Arktidy by tak mělo být objektivním zájmem států kooperovat s ostatními a vytvářet ideální podmínky pro ekonomickou spolupráci na bázi volného trhu. Podle Druláka s Kratochvílem (2009: 135) jsou objektivními národními zájmy liberálů blahobyt, mír nebo spravedlnost. Těmito zájmy liberálové doplňují hlavní realistický zájem, kterým je fyzické přežití. Správný státník by měl v očích liberála tvořit zahraniční politiku s ohledem na tyto zájmy. Nuechterlein ekonomické zájmy v zahraniční politice taktéž vnímá. Podle něho je cílem ekonomického zájmu zvýšení prosperity státu (Nuechterlein 1976: 248). Podle Druláka a Drulákové se ekonomický zájem objevuje u států s otevřenými ekonomikami, které jsou závislé na vnějším prostředí. V tomto případě se tyto zájmy mohou prolínat s vnitrostátními cíli, jako je nízká nezaměstnanost.¹⁰ Konkrétními ekonomickými cíli mohou být podpora exportu nebo lákání zahraničních investic (Drulák – Druláková 2007: 26).

Dále podle Knudsen (1979: 11–14) státy obecně následují surovinové zdroje jako je ropa, cenné kovy a jiné nerostné suroviny, přičemž je v cílem státu zisk. Koneckonců surovinových zájmů si všímá i Krasner, který vyzkoumal, že

⁹ Synonymum mohou být vojenské zájmy (poznámka autora).

¹⁰ Stát může mít jako zahraničně politický zájem vyšší export, protože chce naplnit vnitropolitický zájem na nižší nezaměstnanosti.

USA následovalo několik zájmů s ohledem na surovinové zdroje (Krasner 1978: 331). Debata o surovinách byla pravděpodobně inspirována ropnými šoky v sedmdesátých letech. S ohledem na současnou diskutovanou evropskou závislost na ropě a zemním plynu z Ruska je nutné opět vnímat význam surovinových zdrojů pro chod státu. Aby byly závěry této práce co nejpřesnější, tak ekonomické zájmy nebudou homogenní skupinou. První ekonomický zájem, které státy následují, budou zájmy blízké liberálům. Tudiž zájem na vzájemném obchodu nebo zahraničních investicích. Druhým ekonomickým zájmem budou zájmy týkající se surovinových zdrojů.

Další kategorií zájmů jsou zájmy na stavu mezinárodního společenství. Nuechterlein (1976: 248) tyto zájmy definuje jako snahu o udržení světového politického a ekonomického systému, v němž se státy budou cítit bezpečně a obyvatelé budou moci svobodně obchodovat. Jestliže se daný stát snaží obecně o multilaterální přístup v regionu, tak lze tento zájem řadit do této kategorie. V kontextu této práce je zajímavé pozorovat zájmy států s ohledem na Arktickou radu. Gorbačovova snaha o demilitarizaci Arktidy, která byla zmíněna v úvodu, by byla rovněž v této kategorii.

Další zájmy jsou ideového charakteru. Ideový zájem může být šíření myšlenek a ideologií. Například stát může mít zájem na prosazování myšlenky otevřené tržní ekonomiky. Drulák s Drulákovou do této kategorie také zařazují cíl vytváření dobrého obrazu státu ve světovém společenství. Dobrý obraz v zahraničí může být budován například poskytnutím velké částky na humanitární pomoc nebo úspěšným diplomatickým jednáním při řešení mezinárodních problémů (Drulák – Druláková 2007: 26). V kontextu Arktidy lze zvyšovat dobré jméno státu v zahraničí například vědeckými expedicemi. Nuechterlein s ideovými zájmy rovněž pracuje. Pro něj se jedná hlavně o šíření hodnot státu (Nuechterlein 1976: 248).

Posledním zájmem je zájem na stavu životního prostředí. Jak již bylo zmíněno v úvodu, tak v tomto století lze pozorovat ohromné environmentální proměny. Z tohoto důvodu lze předpokládat, že státy mohou mít zájmy na podobě

svých ekosystémů a celé planety. Podle Alexe Bastiena (2017: IX) se hranice národního zájmu již dávno posunuly s ohledem na klimatickou změnu. To lze pozorovat na ekonomických a energetických krocích států v mezinárodním vyjednávání. Podle Bastiena (2017: VI–VII) je příkladem posunutí hranice národního zájmu Čína. Ta se zavázala snížit své emise přijetím klimatické dohody z Paříže a začala masivně investovat do obnovitelných zdrojů. Bastien (ibidem) konstatuje, že Čína tento zájem nenásleduje, protože chce chránit Maledivy a Kiribati před následky klimatické změny, ani protože by jí to nařídilo mezinárodní společenství. Tyto kroky Čína podnikla, jelikož je považuje za správné pro ochranu svých zájmů. Konkrétními environmentálními zájmy mohou být již zmíněné klimatické dohody, ochrana biodiverzity nebo ochrana lokálních komunit před následky klimatické změny. V tabulce níže se nalézá přehled kategorizace zahraničně-politických zájmů:

Tabulka č. 1: Kategorizace zahraničně-politických zájmů

| Zájmy států v zahraniční politice | Příklady |
|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bezpečnostní | Fyzické přežití státu Projektování moci skrze vojenskou přítomnost Odstrašení nepřítele |
| Ekonomická prosperita | Ekonomické dohody Zahraniční investice Volný a stabilní trh Maximalizace exportu |
| Surovinové | Zdrojová základna státu Zisk z nerostného bohatství Nová naleziště surovin |
| Environmentální | Plnění závazků z klimatických dohod Ochrana biodiverzity Ochrana lokálních komunit |
| Stav mezinárodního systému | Míra kooperace v daném regionu Stabilní region Demilitarizovaný region |
| Ideové | Zvyšování národní prestiže (například vědeckými objevy) Šíření hodnot Humanitární pomoc |

Zdroj: (Drulák – Druláková 2007: 23–26; Nuechterlein 1976: 248–249; Morgenthau 1952: 971–972; Waltz 1979: 134; Krpec 2009: 37; Drulák – Kratochvíl 2009: 135; Knudsen: 1979; Krasner 1978: 331; Bastien 2017), tabulka zpracovaná autorem.

2. Metodologie

Tato práce je koncipována jako případová studie s komparativními prvky. Předmětem kvalitativního výzkumu této práce jsou zahraničně-politické zájmy klíčových států v Arktidě. Těmito státy jsou Rusko, USA a Čína. Tyto státy byly vybrány, jelikož odborná literatura vnímá, že se z Arktidy stává geopolitické ohnisko a tyto tři mocnosti v regionu hrají klíčovou roli vzhledem k jejich zahraničně-politickým aspiracím (viz. úvod). Tato případová studie je rozdělena do tří částí, z nichž se každá bude věnovat jednomu ze zvolených států.

Na základě výzkumných otázek bude u každého státu pozorováno, jaké jsou jeho zahraničně-politické zájmy v Arktidě. Na základě teoretické části bylo definováno šest zahraničně-politických zájmů, které státy obecně následují, a zjištěné zájmy budou tedy řazeny do těchto kategorií (viz. tabulka č. 1). Následně bude v analýze působení sledováno, zda tyto zájmy skutečně následují. Na základě analytické části bude možné v závěru porovnat zájmy zkoumaných států, a taktéž bude možné v rámci jednotlivých případů komparovat přístup k Arktidě dle strategických dokumentů a v reálném působení. Komparačními kritérii jsou v tomto případě zájmy v tabulce č. 1.

Postup výzkumu bude následující. V prvním kroku budou zájmy nejprve identifikovány ve strategické a *policy* dokumentaci analyzovaného státu. V návaznosti na první krok budou zjištěné zájmy řazeny do kategorií, které byly definovány v teoretické části, což umožní odpovědět na první výzkumnou otázku této práce. Například když stát deklaruje zájem, který je ekonomického rázu, tak bude tento zájem zařazen mezi ekonomické zájmy pod kategorií „zájmy na základě strategií“. Ve druhém výzkumném kroku bude zkoumáno, jak tyto státy v Arktidě působí a zdali skutečně následují své deklarované zájmy. Tímto bude možné odpovědět na druhou a třetí výzkumnou otázku. V tabulce budou zájmy zjištěné z působení řazeny do kategorie „zájmy na základě působení“. Ve výsledku bude

každý stát v této práci analyzován optikou tabulky z teoretické části a výsledky výzkumných otázek bude možné nalézt v závěrečné tabulce.

Aby byla prokázána existence zájmu, tak budou u daného státu zkoumány strategické dokumenty (první krok), i reálná politika (druhý krok). Analýza působení může odhalit zájem nový, dosud veřejně nedeklarovaný. V této práci je počítáno s tím, že ne všechny zájmy budou dané státy chtít deklarovat ve strategických dokumentech. V tomto případě je možné vycházet z úvah daného státu. Může se jednat o veřejné deklarace státníků nebo vládní prohlášení. Taktéž mohou být skryté zájmy odhaleny tím, že bude zjištěna aktivita v rámci analýzy působení. Například stát nikde nemusí deklarovat své intenzivnější bezpečnostní zájmy. Když ale bude například z reálné aktivity zjištěna intenzivnější výstavba vojenských základen v regionu, tak stát bezpečnostní zájem v regionu sleduje.

Naopak se může stát, že stát ve strategickém dokumentu deklaruje určitý zájem, který ve výsledku v reálném působení neaplikuje. Například stát může deklarovat environmentální zájem na ochranu ekosystému v určité oblasti Arktidy. Když bude v analýze působení zjištěno, že stát v dané oblasti výrazně poškozují lokální ekosystém, tak v tomto případě bude možné učinit závěr, že daný stát svůj deklarováný zájem nenásleduje, a tedy celkem takový zájem nemá. Při hledání zájmů bude postupováno analogicky.

V závěru budou zkoumané státy a jejich zájmy umístěny do komparačních tabulek. Zájem může být objeven na základě strategických dokumentů i na základě aktivit státu. Důvodem, proč je k výzkumu zahraničně-politických zájmů přistupováno oběma způsoby je ten, že případné zjištění, které zájmy státy deklarují a které ne, dodá této práci vyšší analytickou hodnotu. Taktéž na základě výsledků bude možné pozorovat zájmové rozdíly mezi státy, což této práci rovněž přidá hodnotu.

Primárním zdrojem v této práci budou strategické dokumenty zkoumaných států. Může se jednat o oficiální Arktické a bezpečnostní strategie, zákony nebo

oficiální vládní reporty.¹¹ Podmínkou je, že se daný dokument musí buď věnovat konkrétně Arktidě nebo musí obsahovat zmínky o této oblasti. Pro analýzu působení budou využity i sekundární zdroje, které nejsou spojeny s danými státy. Tyto zdroje mohou zahrnovat strategické dokumenty jiných států nebo odbornou literaturu od autorů specializujících se na dané téma. Důležitým zdrojem budou také zpravodajské informace z otevřených zdrojů, jako je například organizace RAND. Výzkumy těchto organizací jsou velice důležité pro pochopení toho, jak dané státy v Arktidě působí. Práce bude taktéž doplňována informacemi ze zpravodajských internetových zdrojů. V rámci této práce byly rovněž využity kvalitativní polostrukturované rozhovory s odborníky zabývajícími se danou problematikou. Rozhovor s PhDr. Michaelem Romancovem, Ph.D., poskytl této práci výjimečný přehled o zájmech zkoumaných států, zejména Ruska. Zároveň přinesl této práci důležité politicko-geografické informace v souvislosti s námořními trasami v Arktidě. Rozhovor s Mgr. Janem Železným přispěl k lepšímu porozumění arktickým zájmům Číny a Ruska. Seznam pokládaných otázek se nachází v příloze č. 4.

V následující části se nachází samotná případová studie, která je rozdělena do tří částí. Každá část bude rozdělena do tří částí. První se bude věnovat zájmům, které se nacházejí ve strategických dokumentech. Druhá část se bude týkat působení daného státu. Třetí část bude shrnutí ve kterém se bude nacházet přehledová tabulka. Postup práce bude u všech tří případů stejný. Práce započne zkoumáním Ruska, které bude následovat Čína a USA. Práce bude zakončena závěrem se zodpovězenými výzkumnými otázkami a závěrečnými tabulkami.

¹¹ Například je v této práci využívána oficiální zpráva Ministerstva obrany Spojených států amerických ke Kongresu Spojených států amerických.

3. Analýza Ruska, Číny a USA v Arktidě

3. 1 Rusko

3. 1. 1 Deklarované zájmy

Rusko ve výzkumném období této práce schválilo celkem dvě arktické strategie. První byla schválena v září roku 2008 prezidentem Dmitrijem Medveděvem (ARCTIC database 2008). Tato strategie byla pevně časově vymezená od roku 2008 do roku 2020, kdy se předpokládalo přijetí nové strategie. Ve strategii jsou vymezeny čtyři základní národní zájmy Ruska v Arktidě: (A) využití arktické zóny jako strategické zdrojové základny Ruské federace; (B) zachování Arktidy jako zóny míru a spolupráce; (C) zachování jedinečných ekologických systémů Arktidy a (D) využití SMC jako vnitrostátní jednotné dopravní komunikace Ruské federace v Arktidě (ibidem).

Zvláště pečlivou pozornost věnuje strategie ekonomickým a surovinovým zájmům, jejichž plán naplnění je rozdělený do tří období: (1) 2008 – 2010; (2) 2011 – 2015 a (3) 2016 – 2020. První dvě fáze jsou zaměřené převážně na rozvinutí těžby nerostných surovin v Arktidě, například pomocí mezinárodní kooperace, což lze chápat jako ruskou touhu po zahraniční investicích. Kromě toho se mají rozvíjet infrastrukturní projekty související s budováním SMC. Na podporu námořní dopravy se rovněž plánuje podpora výstavby ledoborců. V rámci budování SMC činí Rusko zájem o spolupráci se zahraničními státy, avšak doprava skrze ni musí podléhat ruské jurisdikci a mezinárodnímu právu, které je uznáváno Ruskem. Dále je vykázán zájem na realizaci projektů na strategický rozvoj Arktidy v tzv. státně-soukromém partnerství.¹² V závěrečné třetí fázi mají být zájmy realizovány, čímž

¹² Investic v regionu se mají účastnit státní i soukromé subjekty (poznámka autora).

má být uchována pozice Ruska jako vedoucí arktické mocnosti (ARCTIC database 2008). Rusko tím vyjadřuje zájem o to, jak chce být v regionu vnímáno.

Pro Rusko se zdá být důležitá i mezinárodní spolupráce. Rusko by rádo rozvíjelo bilaterální i multilaterální vztahy se zeměmi Arktidy. Rádo prohlubovalo vztahy v rámci Arktické rady, ale zajímavé, že přímo nedeklaruje zájem na fungování této organizace a celkem jí ve strategii věnuje malou pozornost.¹³ V rámci environmentálních zájmů chce Rusko bojovat s ekologickými důsledky své ekonomické aktivity. Ačkoliv Rusko nevymezuje bezpečnostní zájmy v rámci primárních národních zájmů v regionu, tak jsou ve strategii zmíněné. Rusko deklaruje zájem na obranu ruské státní hranice v Arktickém regionu, čehož lze docílit udržováním bojového potenciálu vojenských útvarů v regionu (ibidem).

V roce 2020 byla, tentokrát již prezidentem Vladimírem Putinem, schválena další arktická strategie (viz Garant 2020), která je tentokrát plánovaná do roku 2035. Zájmy v ní převážně korespondují se zájmy předchozí strategie. Rozdílem je, že se v primárních národních zájmech objevuje zájem na zajištění svrchovanosti a územní celistvosti Ruské federace, čímž se bezpečnostní zájmy posouvají do primárních národních zájmů v regionu. Dále byla vymezena snaha o prohlubování vzájemně výhodného partnerství s ostatními státy Arktidy v rámci mezinárodního práva. Taktéž byly více specifikovány ekonomické a surovinové zájmy. Arktida má dle dokumentu sloužit jako podpora pro ruský ekonomický růst. Rusko má za cíl ekonomicky rozvinout region pomocí investic do infrastruktury, přístavů, letišť apod. Rusko by dále chtělo zintenzivnit těžbu nerostných surovin. Ve strategii se nalézají několik indikátorů její úspěšnosti, které si stanovila přímo ruská vláda. Například v rámci budování SMC se jedná o objem dopravovaného transportu přes tuto trasu. U bezpečnostních zájmů se jedná o podíl moderních a specializovaných zbraňových systémů v celkovém počtu vojenské techniky v regionu (ibidem).

¹³ V dokumentu je zmíněna pouze jednou (poznámka autora).

3. 1. 2 Působení

Rusko v rámci zkoumaného období vykázalo snahu modernizovat a militarizovat Arktidu. Podle odborné literatury o tom vypovídá rozvoj vojenské infrastruktury od poloostrova Kola dále směrem na západ (Kjellén 2022: 41; Baev 2021: 66). Rusko v průběhu zkoumaného období vykázalo snahu otevřít vojenské základny z dob studené války a také vystavit základny nové. Podél SMC byla směrem ze západu v roce 2013 vystavěna letecká základna Temp na ostrově Kotělnyj, obnovena byla letecká základna Rogachevo v Nové zemi a v roce 2017 Rusko odhalilo základnu Nagurskoje v Alexandřině zemi (Baev 2021: 64; Zysk 2020: 18; Conley – Melino – Alterman 2020). Podle Mathieu Boulègue (2019: 13) je úkolem těchto základen poskytovat Severní flotile protivzdušnou obranu a plnit roli včasného varování.

Při pohledu na celkovou regionální vojenskou přítomnost Ruska v příloze č. 6 si lze povšimnout ruské snahy o vybudování obranného valu kolem svého arktického území a SMC, která leží mezi těmito základnami. Tyto základny mají kapacity sloužit k sestřelování nepřátelského letectva a jeho balistických raket. Například na souostrovích Země Františka Josefa a Nová země byly umístěny modernizované baterie S-400 Triumf. Podle Baeva (2021: 61) se jedná o klíčový systém, na který ruské vojenské autority v regionu spoléhají. Ovšem modernizace a výstavba základen nemusí sloužit nutně jen pro obranné účely. Poloha základen totiž může sloužit k promítání moci v regionu a potencionálnímu prosazování ruských zájmů vojenskou silou. Příkladem může být základna Nagurskoje v Alexandřině zemi. Podle zprávy CSIS (Conley – Melino – Alterman 2020a: 5) by základna Nagurskoje mohla díky svému postavení sloužit k budoucím ofenzivním operacím a projektování moci v regionu. Podle této zprávy je schopna pojmou stíhací letouny Su-34, MiG-31 a případně i tankovací letouny IL-78. Jedná se o nejsevernější ruskou základnou v regionu. Doletová vzdálenost z ní sahá potenciálně až na americkou základnu Thule v Grónsku.¹⁴

¹⁴ viz příloha č. 7

Modernizační snahy se taktéž týkají ruských jaderných ponorek, klíčovou složkou tzv. „nukleární triády”.¹⁵ Rusko vykázalo snahu modernizovat své jaderné ponorky v regionu, které jsou schopny odpalovat jaderné hlavice. Například se jedná o projekt jaderných ponorek třídy Borej, které mají dle Baeva (2021: 58–59) být vybaveny mezikontinentálními střelami Bulava. Tento zájem se daří Rusku úspěšně naplňovat. V současnosti je již aktivních pět ponorek této třídy. Poslední pokřtěná byla dne 3. února 2024 ponorka s názvem Kníže Požarskij¹⁶ (Grotnik 2024).

Podle zpráv CNA (Zysk 2020: 66) a CSIS (Conley – Melino – Alterman 2020) lze pozorovat, že také zvýšený rozvoj nevojenské infrastruktury a technologií může sloužit vojenským účelům. Zvláště se jedná o ledoborce, které mohou sloužit vědeckým, ekonomickým i vojenským účelům. Podle CNA (Zysk 2020: 22) Severní loďstvo využívá civilní ledoborce společnosti Rosatom jako podporu pro své operace v regionu a při cestách v SMC. Podle CSIS (Conley – Melino – Alterman 2020) má Rusko k dispozici více než čtyřicet ledoborců, včetně těch s jaderným pohonem.¹⁷ Některé z nich jsou vybaveny protilodními střelami Kalibr nebo systémy radioelektronického boje (ibidem). Rusko projevuje snahy na dalším rozšiřování své flotily ledoborců. Mezi lety 2021 a 2022 zprovoznilo své dva dosud nejvýkonnější ledoborce s jaderným pohonem, a to Arktiku a Sibir (Brigham 2022). V roce 2027 by pak měl být spuštěn ještě větší ledoborec třídy Lider (Nilsen 2020).

Bezpečnostní aktivity Ruska v regionu lze interpretovat dvěma způsoby. Může se jednat o naplňování zájmů s ohledem na ochranu ruských hranic a ekonomických kapacit v regionu. Ovšem Ruská militarizace regionu může působit i jako zájem na schopnosti promítat svoji moc do jiných oblastí Arktidy a využití

¹⁵ Nukleární triáda jsou způsoby, kterými lze provést jaderný úder proti nepříteli. Útok může být proveden ze vzduchu pomocí bombardérů, ze země pomocí balistických střel a z vody pomocí odpálení balistických střel z ponorek (poznámka autora).

¹⁶ Pokřtěna byla v přístavu Severodvinsk a byla umístěna pod velení Severního loďstva (poznámka autora)

¹⁷ To je mnohem více než u všech ostatních arktických států. Pro porovnání USA mají v současnosti k dispozici dva ledoborce (Conley – Melino – Alterman 2020).

vojenské síly k prosazování svých zájmů. Hypoteticky by například mohly ruské vojenské kapacity sloužit k prosazování nároků na rozšířené kontinentální šelfy.

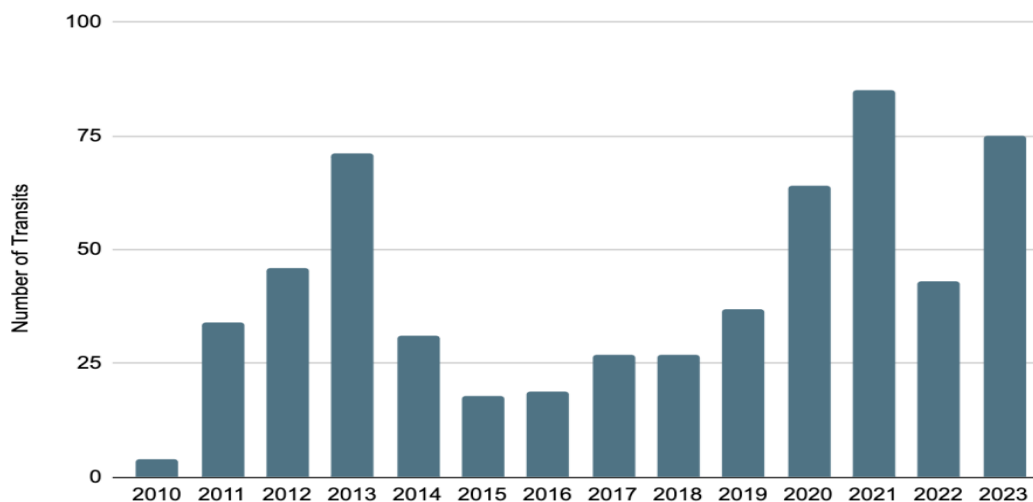
V rámci ekonomických zájmů sehrává největší roli v ruských strategiích rozvoj SMC. V návaznosti na SMC lze pozorovat velkou snahu Ruska o rozvoj infrastrukturních projektů v Arktidě. Komplikací je, že se výstavba nových projektů protahuje. Například memorandum na výstavbu hlubinného přístavu v Archangelsku bylo podepsáno v roce 2016 (Buxbaum 2016), avšak výstavba byla zahájena až 22. září 2023.¹⁸ Nový terminál hlubinného přístavu má být spuštěný mezi lety 2026 až 2031 (Pravitel'stvo Rossiyskoy Federatsii 2023: 1; 7). Podobným příkladem může být i železniční projekt Belkomur. Tento projekt by mohl být významný pro rozvoj SMC, protože by měl železnicí propojit přístavní města Arkhangelsk a Indiga s městem Solaminsk. Tím by se přístavy na pobřeží Barentsovo moře měly pevně napojit na ruskou centrální železniční síť propojenou s Moskvou.¹⁹ Ovšem od odhalení projektu nebyly učiněny kroky k jeho realizaci. Podle Sergeye Zhavoronkova (cit. dle Railway news 2022) chybějí na tento a podobné projekty finance, a tudíž bude Rusko více prioritizovat modernizaci již existujících projektů.

Dle Jana Železného (osobní komunikace, 2023), z důvodů nedostatku financí, potřebuje Rusko na rozvoj Arktidy zahraniční investice. V minulosti se Rusko spoléhalo na investice ze západních zemí, ovšem po západních sankcích navázaných na ruskou anexi Krymu a válku na Ukrajině, se většina západních společností stáhla a financí je nedostatek. Sankce jsou také jedním z důvodů, proč je prozatím doprava přes SMC málo frekventovaná. Druhým důvodem jsou environmentální podmínky. Doprava přes tuto trasu bude výhodnější až poté, co bude trasa kompletně bez ledu po roce 2030 (viz úvod). Momentální objem dopravy přepravené přes SMC stoupá, ovšem pozvolna, jak je vidět na následujícím grafu níže:

¹⁸ V rámci rozhodnutí vlády má být rozvinutý celý Archandělský dopravní uzel do roku 2035.

¹⁹ viz příloha č. 8

Graf č. 1: Počet tranzitů v Severní mořské cestě mezi lety 2010 až 2023.



Zdroj: (Humpert 2023).

Na tomto grafu si lze povšimnout, že od roku 2010 postupně roste počet tranzitů v rámci SMC. Zároveň si lze povšimnout propadu od roku 2014. V souvislosti s ruskou anexí Krymu se většina západní společnosti od projektu odvrátila. Postupný růst lze pozorovat od roku 2018 s dalším mírným propadem po ruské invazi na Ukrajinu v roce 2022. V roce 2023 byl objem dopravy 2,1 milionů tun zboží a celkem bylo provedeno 75 tranzitů (Humpert 2023). Z toho lze učinit závěr, že Rusko projekt SMC pozvolna realizuje.²⁰ Tranzity mají ovšem primárně surovinový charakter, jelikož 70,2 % transportů tvoří doprava ropy a 15,5 % železná ruda, zatímco kontejnerová doprava tvoří pouhých 3 %. Navíc lze argumentovat, že je SMC spíše dopravním uzlem mezi Čínou a Ruskem. Více než 95 % dopravy na této trase směřuje z Ruska do Číny, či v menší míře opačně (ibidem). Západní společnosti SMC téměř nevyužívají. Důvodem může být geopolitická situace mezi západními zeměmi a Ruskem, ale také ruské podmínky pro přepravu zboží v regionu. Rusko v oblasti totiž vysílá dvojí signál.

²⁰ I když počet tranzitů přes SMC stoupá, nelze trasu srovnávat například s jižní trasou přes Suezský průplav, kde v roce 2022 proplulo přes 22 000 lodí (Statista nedatováno).

Dle Marlène Laruelle (2020: 16) Rusko již roky váhá mezi přístupem, který by otevřel SMC světu a přístupem, který je založený na přísnější kontrole ve jménu národní bezpečnosti. Rusko by na jednu stranu rádo vidělo v SMC mezinárodní dopravu, avšak její části považuje za vnitřní vody, což neodpovídá právu na svobodnou plavbu dle UNCLOS.²¹ To lze pozorovat na novelizaci článku 5.1 Kodexu obchodní přepravy Ruské federace. Od 28. června 2022 byl svěřen monopol na organizaci dopravy v SMC ruské společnosti Rosatom.²² Ta má právo vydávat a ukončovat povolení k plavbě lodí na této trase (Konsul'tant Plyus 1999). Tyto faktory výrazně komplikují vidinu SMC jako mezinárodního námořního uzlu a spíše vypovídají o prioritizování národní bezpečnosti.

Rusko je prozatím úspěšnější v naplňování surovinových zájmů. Mezi lety 2013 a 2014 spustila společnost Gazprom těžební plošinu Prirazlomnaja v Pečorském moři. Jedná se o světově první lidskou snahu těžít ropu v Severním ledovém oceánu (Bellona 2014). Nejvýznamnější surovinové projekty se pak nacházejí kolem poloostrova Jamal. V Jamalo-něneckém autonomním okruhu se údajně nachází až 75 % ruských zásob zemního plynu (Katysheva 2019: 1). Právě zde v roce 2013 schválila ruská společnost Novatek²³ projekt Jamal LNG na těžbu a zkapalnění zemního plynu. Dne 8. prosince 2017 odtud vyplul první tanker se zkapalněným zemním plynem (Novatek 2019). Ruská akademická scéna o projektu hovoří jako o jednom z největších ekonomických projektů Ruska, který může mít díky přístupu k SMC velký geopolitický vliv (viz Katysheva 2019: 5). Význam projektu vnímá i norský politolog Arild Moe (2024: 3), který vyzdvihuje další potenciální projekty v zátocě Ob. Ruská vláda vykazuje zájem na realizaci těchto projektů, jelikož pro ně pravidelně schvaluje velké daňové úlevy (viz Staalesen 2019; Fadeeva – Burmistrov – Kanajev 2019). Vládní podpora se netýká pouze projektů spojených se zemním plynem. Ruská vláda podpořila více než 700

²¹ Navíc se v Rusku začínají objevovat hlasy, které volají pro odstoupení z dohody UNCLOS (Izvestija 2023).

²² Rosatom mohl být zvolen jelikož se na něj dosud nevztahují západní sankce a má schopnosti stavět ledoborce s jaderným pohonem (poznámka autora).

²³ Novatek je soukromá společnost, která se zabývá těžbou a exportem zemního plynu. Dlouhodobě se jednalo o druhého největšího exportéra zemního plynu po společnosti Gazprom (Kobzeva – Soldatkin 2023).

projektů v arktické oblasti (Olegovich 2023). Z toho vyplývá ruský zájem o zapojení soukromých společností v rozvoji Arktidy.

Obtíží je, že ruské projekty musí čelit dopadům západních sankcí. V roce 2023 uvalily USA sankce na projekt LNG 2 s cílem zastavit jeho výstavbu (Humpert 2023a). V důsledku těchto sankcí se z projektu stáhli zahraniční investoři²⁴ a nastal problém s dodávkami technických komponentů na výstavbu projektu (Aldanov 2023). Ovšem přes západní sankce se projekt LNG-2 začíná pomalu spouštět. Dne 22. února 2024 oznámil Novatek příjem prvního zkapalněného zemního plynu (Interfax 2024). Přes komplikace spojených se západními sankcemi lze konstatovat, že Rusko své deklarované surovinové zájmy následuje.

V rámci environmentálních zájmů Rusko vyloženě nedeklarovalo zájem na zastavení změny klimatu, ale pouze na boj s jejími následky a zachování jedinečných ekosystémů Arktidy. Ačkoliv podle Helge Blakkisrud (2021: 79) škodlivost klimatické změny přesahují jakékoliv pozitiva, tak například úspěch SMC závisí na vyšší globální teplotě, protože díky ní bude v regionu méně ledu a plavební sezona tak bude delší. To samé lze říci i o ruských surovinových zájmech. Ovšem Michael Romancov (osobní komunikace, 2023) hovoří také o environmentálních hrozbách, které mohou ohrozit jiné ruské zájmy. Například, že většina ruské infrastruktury v Arktidě leží na permafrostu.²⁵ V důsledku klimatické změny tají v Arktidě ledovce a s nimi taje právě i permafrost.²⁶ Podle Romancova (ibidem) může v důsledku jeho tání změkknout půda a země se může začít propadat. To může ohrozit potenciál SMC. Kromě ohrožení infrastruktury se také může měnit mořské dno, což by mohlo komplikovat námořní dopravu.

Důsledky tání permafrostu byly viděny v roce 2020, kdy jeho tání způsobilo pád palivové nádrže společnosti Norilsk Nickel v blízkosti Norilsku. Během této

²⁴ Čínští investoři se nestáhli úplně. Mluvčí čínského ministra zahraničí Mao Ning (cit. dle TASS 2023) prohlásil, že se Čína staví proti unilaterálním sankcím a že bude pokračovat v obchodu a spolupráci s Ruskem.

²⁵ Známy také jako „věčně zmrzlá půda“ (poznámka autora).

²⁶ Tomu efektu je věnována celá řada studií (viz Biskaborn, B. K. et. al. 2019; Lunardini 1996)

havárie se 21 000 tun nafty vylilo do řeky Ambarnaja. V reakci na to udělilo Rusko signifikantní pokutu této společnosti (Blakkisrud 2021: 80–81). Rusko také učinilo nezbytná opatření bezpečnostní opatření, přesto se znečištění dostalo do dalších řek a jezer v regionu (BBC 2020). Tato událost je ukázkou toho, jakou hrozbu může přinést ruská ekonomická aktivita v regionu.

Je přitom z ruského působení očividné, že jsou například jeho surovinové zájmy v regionu obrovské. Veli-Pekka Tynkkynen (2021:89) toto nazývá tzv. „uhlovodíkovou kulturou“²⁷, což je specifická energeticko-kulturní mentalita, která není schopna zbavit Rusko závislosti na ropě a plynu a zároveň není ochotna vidět blížící se systémovou změnu způsobenou globální změnou klimatu. Podle autora se ruské uhlovodíkové společnosti podílejí na znečištění ovzduší, vody a půdy v sub-Arktidě i samotné Arktidě. Rusko přitom přijalo Kjótský protokol i Pařížskou klimatickou dohodu. Putin podle Tynkkynena (2021: 100–105) využívá klimatickou změnu pouze rétoricky. Rusko vnímá dopady klimatické změny pouze v lokální případech, ale samotné globální důsledky klimatické změny v Arktidě zůstávají pro režim tabu. Na základě ruského působení v environmentálních otázkách lze říci, že Rusko vnímá environmentální otázky pouze jako důsledky svých ekonomických a surovinových zájmů, které jsou pro něj důležitější než zastavení klimatické změny v regionu.

Dále jsou zkoumány zájmy na stavu mezinárodního systému. Jak již bylo zmíněno, tak Rusko Arktidu ve zkoumaném období významně militarizovalo, čímž v podstatě ohrožuje svůj deklarovaný zájem na udržení Arktidy jakožto mírového regionu. Taktéž bylo zmíněno, že ruská legislativa, která vnímá části SMC jako své vnitřní vody, ohrožuje deklarovaný zájem na mezinárodní spolupráci v rámci mezinárodního práva. Deklarovaný zájem na mezinárodní spolupráci při rozvíjení SMC byl během zkoumaného období naplňován pouze částečně. V Arktidě masivně investují čínské společnosti (viz kapitola 4. Čína), ale například západní země se projektů v důsledku sankcí většinově vyhýbají.

²⁷ V originále tzv. „hydrocarbon culture“.

Rusko je v důsledku války taktéž pasivní v rámci Arktické rady, což nebývalo zvykem. Dle Ekateriny Klimenko (2016: 2) z institutu SIPRI se ruští představitelé od roku 2000 vyhýbali bezpečnostní rétorice a místo toho zdůrazňovali, že vnímají Arktidu jako území spolupráce. Ovšem po anexi Krymu v roce 2014 se rétorika začala měnit směrem k tvrdší bezpečnostní rétorice. Podle Michaela Romancova (osobní komunikace, 2023) existovala před rokem 2014 velká snaha o mezinárodní kooperaci. Například státy regionu jednali o kompromisu v rámci sporů o rozšířené kontinentální šelfy. Ovšem po anexy Krymu se Arktida stala nepochybně zónou konfrontace. Stejný rok jako počátek konfrontace vnímá i Maksim Nikulin (2021: 4). Autoři z institutu RAND (Pezard – Tingstad – Van Abel – Stephenson 2017: 22–24) ovšem hovoří o tom, že do určité míry se arktickou spoluprací podařilo udržet i přes krizi na Ukrajině a Rusko bylo v Arktické radě i nadále aktivní.²⁸

Dle Ekateriny Ananyeva (2019: 95) Rusko před rokem 2019 uplatňovalo v Arktidě unilaterální, bilaterální i multilaterální přístup. V rámci multilaterálního se Rusko primárně věnovalo měkčím otázkám, jako je například environmentální politika. V rámci silovějších nebo ekonomických témat, jako je řešení teritoriálních hranic nebo energetika, volilo Rusko spíše bilaterální přístup (ibid.: 93). Na tomto lze vidět, že Rusko v rámci zkoumaného období vykazovalo zájem na budování mezinárodní spolupráce v Arktidě. V období po anexi Krymu v roce 2014 a invazi na Ukrajinu v roce 2022 je tento zájem již méně významný, či dokonce neexistující. Na počátku roku 2024 je Rusko stále členem Arktické rady, ovšem pozastavilo své platby do této organizace (RIA Novosti 2024). Mluvčí prezidenta Dmitrij Peskov pak nevyklučuje, že by Rusko mohlo v budoucnu z rady vystoupit, když nebude fungovat podle ruských představ (TASS 2024). Lze tedy očekávat, že Rusko bude v nejbližší době následovat spíše unilaterální přístup, což je postup, který je proti deklarovaným zájmům v této kategorii. Dalo by se ovšem diskutovat i nad tím, že mezinárodní spolupráce začala postupně selhávat již od

²⁸ Například v říjnu 2015 společně se státy Arktické rady zřídila Fórum pobřežní stráže Arktidy (poznámka autora).

roku 2014. Závěrem lze tedy říci, že Ruskem deklarované zájmy v této kategorii jsou většinou nesplněné, či přinejmenším ohrožené.

Na závěr zbývají ideologické zájmy. Rusko se dle strategie snaží profilovat jako vedoucí arktická mocnost. Dle jeho působení lze deklarovat, že Rusko se tento zájem snaží naplňovat. Rusko region například výrazně militarizuje, což může být bráno jako ukázka prosazování tohoto zájmu. Arktida také může být brána jako klíčový region pro prosazování ruského statusu v celém mezinárodním prostředí. Podle Nicole Grajewski (2017: 143) Rusko pod vedením Vladimira Putina asociovalo Arktidu s obnovou ruského velmocenského statusu. Například lokální nerostné suroviny jsou nedílnou součástí Putinovy strategie k dosažení prosperity a mocenské parity s USA. Konyshov a Sergunin (2019: 329) uvádějí, že k zachování ruského velmocenského statusu slouží i vojenská přítomnost v regionu, která zároveň ukazuje vojenské schopnosti světové úrovně. Dle ruských deklarovaných zájmů a jeho působení lze pozorovat významnost Arktidy pro politiku Vladimira Putina. Ruské působení a investice pak mohou být motivovány vyššími ideologickými zájmy ohledně role Ruska v celém mezinárodním systému.

3. 1. 3. Deklarované zájmy Ruska vis-à-vis reálnému působení v Arktidě

Na základě analýzy strategických dokumentů a působení Ruska byla vytvořena tabulka č. 2 ve kterých jsou umístěny zjištěné zahraničně-politické zájmy Ruska v Arktidě. Bylo zjištěno, že Rusko má v regionu ohromné bezpečnostní a surovinové zájmy. Naopak ty environmentální a na stavu mezinárodního systému jsou naplňovány o poznání méně. Kompletní přehled ruských zájmů v Arktidě se nachází v tabulce níže:

Tabulka č. 2: Zahraničně-politické zájmy Ruska v Arktidě

| Zájmy států v zahraniční politice | Deklarované zájmy ve strategiích | Zájmy na základě působení |
|-----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bezpečnostní | <p>Zájem na zajištění svrchovanosti a územní celistvosti Ruské federace (zajištění obrany státu);</p> <p>Zájem na udržení bojového potenciálu vojenských útvarů v regionu;</p> <p>Zájem na modernizaci a zvýšení speciálních zbraňových systémů v regionu</p> | <p>Zájem zjištěn. Rusko buduje vojenské základny, které geograficky odpovídají obrannému valu k odstrašení nepřítele;</p> <p>Zájem zjištěn. Vojenským útvarům jsou dodávány moderní zbraňové systémy (ponorky, raketové systémy apod.), což udržuje jejich bojový potenciál;</p> <p>Zájem zjištěn. Rusko modernizuje své základny z dob studené války a umísťuje zde speciální zbraňové systémy;</p> <p>Objeven zájem na využívání civilních kapacit pro vojenské účely (ledoborce společnosti Rosatom)</p> |
| Ekonomická prosperita | <p>Zájem na rozvoji SMC jako konkurenceschopné vnitrostátní dopravní komunikace na světovém trhu;</p> <p>Zájem na budování infrastruktury a ledoborců v SMC;</p> <p>Zájem na zapojení zahraničních aktérů do projektu SMC;</p> <p>Zájem na strategický rozvoj Arktidy v tzv. státně-soukromém partnerství</p> | <p>Rusko váhá mezi zpřístupněním trasy světa a národně bezpečnostními otázkami. Trasa je momentálně využívána pro partnerství s Čínou;</p> <p>Zájem zjištěn, ovšem výstavbu infrastruktury doprovázejí komplikace a zdržení;</p> <p>Zájem zjištěn u Číny. V důsledku geopolitických událostí se v oblasti téměř neangažují západní společnosti;</p> <p>Zájem zjištěn. V Arktidě jsou aktivní státní (Rosatom) i soukromé společnosti (Novatek), které jsou podporovány daňovými úlevami a budují strategické projekty (Jamal LNG)</p> |
| Surovinové | Zájem na využití regionu jako strategické zdrojové základny ruské federace | Zájem zjištěn. Rusko intenzivně zvyšuje těžbu ropy a zemního plynu v regionu |
| Environmentální | <p>Zájem na zachování jedinečných ekologických systémů Arktidy;</p> <p>Zájem na boj s environmentálními důsledky jeho ekonomické aktivity;</p> | <p>Zájem nezjištěn Rusko prioritizuje jiné zájmy. Environmentální otázky jsou pro něj důležité jen na lokální úrovni. Nelze pak nalézt ruský zájem na zastavení klimatických změn v regionu;</p> <p>Zájem zjištěn. Rusko si uvědomuje důsledky svých aktivit s kterými ovšem přestat nehodlá.</p> |
| Stav mezinárodního systému | <p>Zájem na zachování Arktidy jako zóny míru a spolupráce;</p> <p>Zájem na prohlubování bilaterálních i multilaterálních vztahů se zeměmi Arktidy v rámci mezinárodního práva</p> | <p>Zájem ohrožen ruskou militarizací;</p> <p>Zájem plně naplněn do roku 2014. Od té doby se Arktida stává zónou konfrontace s jinými státy regionu. Od ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022 deklarovaný zájem selhává</p> |
| Ideové | Zájem být vnímán jako vedoucí arktická mocnost | <p>Zájem zjištěn. Rusko činí ekonomické i vojenské kroky k tomu, aby bylo největší arktickou mocností.</p> <p>Objeven zájem ve kterém Rusko činí své kroky v k</p> |

Zdroj: Tabulka zpracována autorem.

3. 2. Čína

3. 2. 1. Deklarované zájmy

Ačkoliv byla Čína v Arktidě aktivní již v 20. století, nikdy nebyl jasný její oficiální postoj k regionu. V roce 2013 se na oficiálním webu čínské vlády objevuje zpráva ředitele Státní správy oceánů Liu Ciguie, podle které by se měla čínská vláda zaměřovat na národní potřeby v Arktidě a měla by formulovat svou polární politiku (Cigui – Jingna 2014). Čína by podle něj měla prohloubit svůj vědecký výzkum prostřednictvím výstavby nových výzkumných stanic a ledoborců, vylepšení námořního i leteckého průzkumu oblasti a celkového zvýšení financování výzkumu (ibidem). O tři roky později se v podstatě všechny požadavky Liu Ciguie objevily v 13. čínském pětiletém plánu (China's National People's Congress 2016: 119).

Dále v roce 2013 představil prezident Si Ťin Pching světu projekt Nové hedvábné stezky²⁹ na své návštěvě Kazachstánu a Indonésie³⁰ (Tillman – Jian – Nielsson 2018: 348). Vizí o námořní spolupráci z roku 2017 (The State Council of the People's Republic of China 2017) byla k tomuto projektu přidána i Arktida, která do této doby nebyla v projektu Nové hedvábné stezky zmíněna (viz Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China 2015). Ve vízi o námořní spolupráci je deklarován zájem na vybudování námořní ekonomické trasy do Evropy přes Severní ledový oceán. Podle tohoto dokumentu Čína podporuje své soukromé společnosti, aby se na tomto projektu podílely a využívaly trasu pro komerční účely, ovšem aby dbaly na udržitelný rozvoj. Dále jsou opět zmíněny zájmy na vědeckém výzkumu, přičemž tentokrát je výslovně zmíněn zájem na

²⁹ Někdy také označováno jako „Jedno pásmo, jedna cesta“ (poznámka autora).

³⁰ Podle Huanga (2016: 315) si Čína klade za cíl Nové hedvábné stezky udržet hospodářský růst hospodářské spolupráce s novými partnery. Součástí tohoto projektu je rozvoj infrastruktury v zahraničí, či poskytování rozvojové pomoci. Čína tímto projektem také hodlá prosadit svůj větší mezinárodní vliv a přispět k světové ekonomické architektuře.

výzkumu klimatických a environmentálních změn v Arktidě. Dokument také uvádí, že Čína je ochotna spolupracovat s dalšími státy při průzkumu nerostných zdrojů v Arktidě s ohledem na klimatickou změnu, aby bylo možné posílit spolupráci v oblasti čisté energie. Čína zde také deklaruje svůj zájem na účasti v událostech, které jsou pořádány mezinárodními organizacemi v Arktidě (The State Council of the People's Republic of China 2017). Z tohoto strategického dokumentu vychází nové čínské zájmy, které mají ekonomický a surovinový charakter.

V roce 2018 Čína představila svou první oficiální ucelenou arktickou strategii (viz The State Council Information Office of the People's Republic of China 2018). Čína se v dokumentu odkazuje na klimatickou změnu a deklaruje, že přesah Arktidy již zasahuje i státy mimo tento region a ovlivňuje budoucí rozvoj a přežití lidstva. Z tohoto důvodu přichází s názvoslovnou konstrukcí a sama sebe označuje jako „stát blízky Arktidě“. V dokumentu je popsáno, že ekologické změny v Arktidě mají přímý dopad na čínské životní prostředí a ekonomické zájmy Číny v zemědělství, lesnictví, rybolovu, námořním průmyslu a dalších sektorech (ibidem). Čína takto obhajuje své působení. Přestože geograficky v Arktidě neleží, tak podle Číny jí klimatická změna dává právo angažovat se v arktických otázkách.

Boji s klimatickými změnami je ve strategii věnován značný prostor. Čína chce být aktivním participantem v ochraně arktické fauny a flory. Konkrétně je zmiňován zájem na konzervaci rybolovného ekosystému. Dokument zdůrazňuje, že pro Čínu je boj s klimatickými změnami primární prioritou a že environmentální otázky by měly být řešeny v rámci mezinárodní spolupráce. Čína v dokumentu také zmiňuje svůj zájem na dodržování mezinárodního práva, konkrétně dohody UNCLOS (The State Council Information Office of the People's Republic of China 2018).

Čína v Arktidě nedisponuje vlastním územím a z tohoto důvodu, jestli chce efektivně prosazovat své zájmy, tak by měla spoléhat na dohodu UNCLOS. Jedním z příkladů je její zájem o vybudování polárních námořních tras. Podle dohody

UNCLOS (United Nations 1982: 44) má každý stát právo na proplutí ve výlučných ekonomických zónách jiných států. S výjimkou transpolární trasy leží ostatní námořní trasy ve výlučných ekonomických zónách jiných států. Jestliže chce Čína realizovat své ambice Nové hedvábné stezky v Arktidě, tak musí spoléhat na mezinárodní právo a spolupráci s jinými státy. Podle strategie (The State Council Information Office of the People's Republic of China 2018) by Čína ráda budovala spolupráci s jinými státy na konstrukci infrastruktury³¹ a provozování námořních tras v Arktidě.

Dále jsou ve strategii rozvíjeny surovinové zájmy. Čína respektuje práva států ve svých výlučných zónách těžit nerostné suroviny, ale žádá je, aby při těžbě dbaly na ochranu životního prostředí. Čína by ráda s arktickými státy spolupracovala na rozvoji čistých zdrojů energie.³² Spoluprací s arktickými státy by Čína chtěla také budovat síť turistických resortů. Čína v regionu deklaruje zájem na provozování arktického turismu, který by měl být ohleduplný k přírodě. Na závěr strategie Čína zdůrazňuje zájem na mezinárodní spolupráci v Arktidě, ať v rámci bilaterální nebo multilaterální podobě. Čína také vyzývá k mírovému využívání Arktidy a sama se v dokumentu se zavazuje udržovat mír a stabilitu (The State Council Information Office of the People's Republic of China 2018).

Bezpečnostní zájmy v Arktidě se ve strategických dokumentech nepodařilo objevit. V čínských vojenských a obranných strategiích se objevují deklarace o tom, že Čína má své zámořské a námořní národní zájmy, které je čínská armáda připravena bránit, ale Arktida, na rozdíl od jiných regionů, není v tomto kontextu ani jednou zmíněna (viz The State Council of the People's Republic of China 2015; Jiyaho 2019). Ve velké míře Čína zdůrazňuje zájem na vědeckém výzkumu regionu. Kromě toho, že tento výzkum přináší Číně důležité znalosti o regionu, tak také pomáhá šířit čínské dobré jméno a prestiž. Ve strategii z roku 2018 Čína deklarovala zájem prezentovat se jako „odpovědná velká země“ (The State

³¹ Kvalitní infrastruktura je nezbytná pro provoz tras. Může se jednat o přístavy, majáky nebo infrastrukturu spojující přístavy s vnitrozemím (poznámka autora).

³² Ve strategii je zmíněno, že je Arktida bohatá na geotermální, větrné a další čisté zdroje energie.

Council Information Office of the People's Republic of China 2018). Podle zprávy Pentagonu z roku 2018 pak z dokumentu vyplývá, že pro Čínu je v prosazování této vize důležitá vědecká aktivita³³ (Office of the Secretary of Defense 2019: 114). Z tohoto důvodu je tento zájem umístěn v ideových zájmech. Přehled všech zájmů je umístěn v tabulce č. 2.

3. 2. 2. Působení

Zajímavé je, že Čína ve významných dokumentech vztahujících se k Arktidě nedeklaruje své bezpečnostní zájmy. Podle rozsáhlé analytické zprávy CNA (Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 20) z roku je 2022 se ani nezdá, že by Čína jakýmkoliv způsobem vojensky prosazovala své zájmy v regionu. Přesto si tato zpráva všímá existujících aktivit, které by mohly být v budoucnu využity pro vojenské operace. Například v roce 2020 čínský satelit s kódovým označením BNU-1 zahájil svou arktickou misi, během které za týden získal plné pokrytí Arktidy pomocí snímků (Xinhua 2020). Je zřejmé, že takové pokrytí by mohlo být využito pro vojenské účely, čehož se obávala i Švédská bezpečnostní agentura (Elmer 2019).

Podle zprávy CNA (Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 20–21) mohou pro vojenské účely potenciálně sloužit ledoborce, na jejichž výstavbě Čína prokazatelně projevuje zájem. Dále je hrozbou samotná čínská přítomnost v regionu. Vědecké a komerční stanice v Arktidě by mohly údajně sloužit jako podpora pro Čínskou lidovou armádu v případě nouze, například v oblasti zásobování.³⁴ Zpráva rovněž varuje před tím, že Čína vykonává hydrografické a topografické zkoumání Arktidy. Výsledky takového průzkumu jsou významné pro případné budoucí podmořské vojenské operace (ibidem). Stejnou hrozbu vnímá i Pentagon, který ve své zprávě Kongresu v roce 2019 varoval před možným

³³ Konkrétně pak přes vědecké mise ledoborců a výzkum na čínských vědeckých stanicích (Office of the Secretary of Defense 2019: 114)

³⁴ Tyto výzkumné a komerční stanice jsou tedy podle zprávy tzv. „vojensko-civilním hybridem“ (poznámka autora).

nasazením čínských ponorek v Severním ledovém oceánu (Office of the Secretary of Defense 2019: 114).

Na jaře roku 2023 podepsala Čínská pobřežní stráž s ruskou FSB memorandum o kooperaci v Barentsově moři a v Arktidě (Nilsen 2023). V srpnu téhož roku oba státy uspořádaly námořní cvičení v blízkosti amerických Aleutských ostrovů (Cusick 2024), tedy na samotné hranici toho, kde tato práce vnímá území Arktidy.³⁵ Ačkoliv samotné čínské strategie nevěnují bezpečnostním zájmům pozornost, tak situace je daleko jiná v čínských akademických kruzích. Dle Čínského leteckého institutu (Tianliang et. al. 2022: 163) je třeba vnímat Arktidu a Antarktidu jako „strategické velitelské výšiny“. Práce Čínského leteckého institutu vnímá samotnou Arktidu jako „klíčovou pozici letectví“, což lze chápat jako odkaz na De Severskyho teorii (viz. úvod). Pokud jsou v Arktidě rozmístěny balistické rakety s doletem až 8 000 km, tak lze efektivně zasáhnout vnitrozemí USA, Ruska ale také Číny. To je ukázka její výhodné pozice.

Čínský výzkum také poukazuje na to, že je region ideálním místem pro rozmístění ponorek. V závěru dále doporučuje propojení civilních a vojenských kapacit (Tianliang et. al. 2022: 163–166). Na závěr bezpečnostních zájmů lze říci, že dle metodologického postupu této práce nelze najít jasně deklarované bezpečnostní zájmy ve strategických dokumentech Číny. V rámci působení taktéž nebyla zjištěna přímá vojenská aktivita Číny v Arktidě. Nicméně podle studie CNA a studie Čínského leteckého institutu lze říci, že některé aktivity, které jsou vnímány jako jasně civilní, mohou být využity pro vojenské účely. Čínsko-ruské vojenské manévry v blízkosti Arktidy lze také vnímat jako první krok k budoucímu působení v Arktidě.

U ekonomických zájmů je situace jiná. Tyto zájmy jsou již detailně popisovány ve strategických dokumentech. Čína k ekonomickému působení využívá své společnosti, které (1) jsou státem vlastněné, (2) mají smíšené vlastnictví nebo (3) jsou soukromé. V přístupu k soukromým společnostem má

³⁵ Cvičení bylo jednoznačně namířeno jako projekce moci vůči USA (poznámka autora).

čínská vláda řadu nástrojů, které může využít k jejich usměrňování do projektů vyhovujícím čínským zahraničně-politickým zájmům. Čínská vláda má pravomoci podporovat, omezovat a zakazovat zámořské investiční projekty čínských soukromých společností (Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 23). Tímto způsobem je Čína schopna ovlivňovat soukromé společnosti dle svých zahraničně-politických zájmů a snaží se je zapojit do arktických záležitostí. Čínské investice se vztahují k projektu Nové hedvábné stezky, ale taktéž se objevují v západní hemisféře. V následující tabulce se objevují vybrané schválené čínské investiční projekty v Arktidě.

Tabulka č. 3: Vybrané čínské investiční projekty v Arktidě

| Rok | Země | Cíl investice | Popis |
|--------------|---------|-------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2008 | Kanada | Zinek | Jinduicheng Molybdenum Group koupila Yukon Zinc |
| 2009 | USA | Zinek | Investice od CIC do Red Dog Mine na Aljašce |
| 2010 | Kanada | Těžba | Zhongze Holding Group Ltd., koupila společnost Canadian Royalties, která se zabývá těžbou |
| 2013 | Kanada | Nikl | Canadian Royalties investovala do dolů v Nunaviku |
| 2012 2019 | Kanada | Telekomunikace | Partnerství kanadským společností při budování 3G a 4G internetu v arktických regionech |
| 2013 | Rusko | Zemní plyn | CNPC koupila 20 % ruského projektu Jamal LNG (další společnosti později investovali do modulů tohoto projektu) |
| 2016 | Grónsko | Železná ruda | General Nice koupila projekt na těžbu železné rudy |
| 2016 | Norsko | Silikon | Elkem Bluestar investovala do několika společností těžících křemičkovou rudu |
| 2016 | Rusko | Zemní plyn | Beijing Gas Group koupila 20 % ve společnosti Verkhnechonskneftegaz, která se zabývá těžbou zemního plynu |
| 2016 2017 | Rusko | Infrastruktura | Schválené memorandum na výstavbu hlubinného přístavu v Archangelsku a modernizace železnice Belkomur |
| 2019 | Rusko | Zemní plyn | CNPC a CNOOC koupili podíl v projektu LNG-2 (taktéž následovali dohody na dodávkách modulů do LNG-2) |
| 2019 | Rusko | Doprava | Partnerství společnosti COSCO se společností Sovcomflot & Novatek na transport zboží |
| 2019 | Rusko | Ropa | CNCEC investuje do výstavby infrastruktury na těžbu ropy na poloostrově Tajmyr ve spolupráci s Ruskem |
| 2023 | Rusko | Titan a křemičitý písek | CCCC investovala do těžby nerostných surovin v republice Komi |

Zdroj: (Alexeeva – Lasserre 2022: 18; Pezard – Flanagan – Harold – Chindea et. al. 2022: 30–34; 101–102; Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 30 – 32; Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs 2023), tabulka zpracována autorem.

Na základě tabulky č. 3 si lze povšimnout několika věcí: (1) Čína ze začátku směřovala své investice převážně do západní hemisféry, zatímco od roku 2016 je většina investic směřována do Ruska, (2) zájmy na vybudování polárních námořních tras jsou následovány v menší míře v podobě infrastrukturních projektů, ale spíše v projektech na zisk a zpracování nerostných surovin, převážně pak minerálů a zemního plynu, (3) čínské společnosti jsou v regionu aktivní a za (4) nebyly zaznamenány investice do arktického turismu a čisté energie, což jsou čínské deklarované zájmy.

Odklon čínských investic ze západní hemisféry do Ruska lze vysvětlit ztrátou důvěry. Čínské investice jsou na západní hemisféře odmítány a omezovány, případně se projekty zastavily, či zkrachovaly. Například dříve úspěšný čínský projekt na těžbu zinku v kanadském Yukonu je již nefunkční. Stal se environmentální katastrofou poté, co ho čínská společnost opustila a nechala kanadskou vládu škodu napravit (Doshi – Dale-Huang – Zhang 2021: 3). Selhal také důlní projekt na železnou rudu v Grónsku, kterému v roce 2021 Grónsko odebralo investiční práva na tento projekt (Jonassen 2021). Důvěra v čínské investiční projekty v Arktidě se postupně vytrácí. Může to být způsobeno nejen selháním některých projektů, ale také tím, že státy v západní sféře Arktidy začaly postupně vnímat Čínu jako hrozbu pro svou národní bezpečnost. Kvůli takovým obavám byl v roce 2020 odmítnut projekt v hodnotě 230 milionů amerických dolarů, ve kterém čínská společnost *Shandong Gold Mining* plánovala těžit zlato v teritoriu Nunavut (Strong 2020). V Grónsku měla Čína zájem na nákup opuštěné dánské námořní základny Grønnedal, avšak dánská vláda tuto akvizici zablokovala z obav o národní bezpečnost³⁶ (Pezard – Flanagan – Harold – Chindea et. al. 2022:

³⁶ Dánsko k tomu mělo právo, neboť Grónsko je dánskou autonomní oblastí (poznámka autora)

16). Podobně byl v roce 2018 zablokován čínský projekt na výstavbu tří nových letišť. Z bezpečnostních důvodů se v celé události angažoval tehdejší ministr obrany USA Jim Mattis, který informoval dánského protějška Frederiksen o amerických obavách. V reakci na to Dánsko projekt zablokovalo a dvě ze tří letišť financuje samo (Pezard – Flanagan – Harold – Chindea et. al. 2022: 35). Opuštěných, zkrachovalých a zablokovaných projektů je mnohem více, zvláště v Grónsku, Kanadě, USA, Finsku a na Islandu (viz Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 30–32).

V kontrastu k investicím v západní hemisféře zaznamenává Čína úspěch v ruské části Arktidy. Rusko se stalo významnou součástí projektu Nové hedvábné stezky. V listopadu roku 2017 se čínský prezident Si Ťin Pching setkal s tehdejším ruským premiérem Medveděvem a vzájemně se shodly na tom, že Čína a Rusko budou společně budovat Polární stezku³⁷ (Moe – Heggelund – Fürst 2023: 1369). Žádný závazný dokument ovšem na setkání podepsán nebyl (ibidem). Dle tabulky č. 3 lze pozorovat, že infrastrukturních projektů je prozatím málo v porovnání se surovinovými investicemi. Dále nebyla v rámci působení nalezena větší snaha podporovat arktický turismus. Možnou výjimkou může být snaha vystavit letiště v Grónsku, které by teoreticky mohlo sloužit i turistickým účelům, avšak tento projekt realizován nebyl.

Dále jsou zde surovinové zájmy. U nich lze na základě tabulky č. 3 jasně učinit závěr, že Čína se o surovinové zdroje opravdu zajímá a provádí jejich průzkum. Ovšem je zajímavé, že investice do nich daleko převyšují pozornost, která jim je věnována ve strategiích. Pro Čínu jsou zvláště významné investice do zemního plynu v rámci projektu Jamal LNG a LNG-2. Podle některých studií se předpokládá, že kolem 70 % zemního plynu z projektu Jamal LNG bude prodáváno do Asie (viz Tillman. – Jian – Nielsson 2018: 354). Tyto projekty by tak mohly být pro Čínu významné z hlediska diverzifikace jejích zdrojů energie. Podle Matyldy Biagioni (2023: 2) by Arktida do budoucna měla hrát významnou roli pro

³⁷ V anglickém zdroji „*Silk Road on the Ice*”.

zajištění čínské energetické bezpečnosti. Autorka poukazuje na tu skutečnost, že Čína je z 70 % závislá na importu ropy a z 40 % na importu zemního plynu.

U environmentálních zájmů je situace méně jasná. Například deklarovaný čínský zájem na rozvoji čistých zdrojů energie nebyl v rámci investic vůbec nalezen. Dále již zmíněné opuštění dolu na zinek z roku 2015, kdy čínská společnost ani její vláda příliš nedbala ohled nad důsledky svého chování (Gignac 2020), může poukazovat na to, že Čína prioritizuje jiné zájmy než ochranu přírody. Ačkoliv po yukonském incidentu nebyl zaznamenán další případ environmentální katastrofy způsobené čínským působením, tak její aktivity vykazují určité riziko pro arktickou přírodu. Podle Razmanové et. al. (2023: 18–19) s rostoucí ekonomickou aktivitou Ruska a Číny roste riziko pro arktické životní prostředí. Jedním z faktorů, který ohrožuje přírodu, je plánovaná expanze největších energetických společností v Arktidě. Identifikovaných rizik pro životní prostředí je mnoho. Může zde existovat riziko havárií, riziko narušení přírodní rovnováhy nebo riziko nekontrolovaného využívání námořních tras. Podle této studie by Čína a Rusko měly identifikovat taková rizika a dbát na ně ohled (ibidem). Podle jiné studie by mělo zvláště negativní dopady na znečištění Arktidy únik ropy z lodí. Největší riziko představuje těžké lodní palivo, které podle této studie přetrvává v přírodě déle než lehké palivo (Afenyo – Jiang – Ng 2016: 486–487).

Za využívání těžkého paliva byla v minulosti kritizována Čínská společnost COSCO, která byla vyzvána neziskovou organizací *Clean Arctic Alliance* k závazku, že ho již v Arktidě nebude využívat (Clean Arctic Alliance 2018). COSCO je společnost vlastněná čínským státem se zaměřením na kontejnerovou dopravu (COSCO Shipping nedatováno). Tudíž její využívání těžkého paliva může souviset s tím, že Čína nemusí vždy dbát na životní prostředí Arktidy. V rámci výzkumného období této práce nebyla nalezena reakce Číny ani společnosti COSCO ohledně využívání těžkého lodního paliva v Arktidě. Vzhledem k tomu, že tato společnost v minulosti překonávala své rekordy v objemu transportované dopravy přes Severní ledový oceán (Humbert 2019), tak je čínské mlčení v této otázce další kaňkou na deklarovaných environmentálních zájmech v Arktidě.

V roce 2021 OSN, prostřednictvím Mezinárodní námořní organizace, schválila zákaz využívání těžkého námořního paliva v Arktidě. Zákaz vstoupí v platnost 1. července 2024. Některé druhy lodí budou mít výjimku a zákaz pro ně bude platit od roku 2029 (Saul 2021). Je otázkou, jestli budou čínské státní společnosti tento zákaz dodržovat. Některé environmentální dohody Čína přijímá, i když ji samotnou z ekonomického hlediska poškozují. Například dne 3. října 2018 se Čína připojila k dohodě zakazující neregulovaný rybolov v Severním ledovém oceánu (Schatz – Proelss – Liu 2019: 196). Podle některých zdrojů podpis této dohody pomohl zlepšit čínskou image v regionu a taktéž konsolidovat čínskou pozici jako tzv. „stát blízký Arktidě“ (Taylor Fravel – Lavelle – Odgaard 2021: 10). Čínský podpis této dohody je pro vývoj Arktidy určitě důležitý, protože je Čína velice aktivním rybolovným státem. Podle Organizace OSN pro výživu a zemědělství má Čína největší rybářskou flotilu na světě s odhadem až 564 000 loděmi (FAO 2022). Na základě čínského působení lze tedy říci, že způsob, jakým Čína přistupuje k deklarovaným environmentálním zájmům, je komplikovaný. V některých případech Čína podporuje mezinárodní environmentální dohody, ale v jiných případech se k nim nevyjadřuje. Dále projevuje zvýšenou touhu po arktických surovinách, což ne vždy koreluje s environmentálními zájmy.

Čína se ukazuje jako aktivní hráč v rámci arktické regionální spolupráce. Podle Sybille de Buitrago (2020: 101) k dosažení svých arktických zájmů hojně využívá bilaterální i multilaterální přístup. V rámci zkoumání čínských investic bylo zjištěno, že hlavním současným partnerem je Rusko. Podle Jana Železného (osobní komunikace, 2024) je zajímavé, že do ruské okupace Krymu v roce 2014, případně do ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022, mělo Rusko a Čína diametrálně rozdílné pohledy na Arktidu. Dnes jsou si oba státy v důsledku těchto událostí bližší. Podle de Buitrago (2020: 103) je momentálně arktické partnerství mezi Ruskem a Čínou pro obě strany výhodné. Nicméně Čína má momentálně velký vliv, který by měl v budoucnu ještě narůstat. Může být tedy otázkou, zda Rusko v budoucnu nezačne mít obavy z čínského vlivu podobně jako USA nebo Kanada.

Čínská snaha o bilaterální přístup v Arktidě je ohrožována na západní hemisféře, kde panuje nedůvěra k jejím investicím. Přesto je čínský zájem o mezinárodní spolupráci v Arktidě zřejmý. Čína v květnu roku 2013 získala status pozorovatele v Arktické radě (Sun 2014: 46), což jí umožnilo prosazovat své zájmy i multilaterální cestou. Výzkumy často zdůrazňují, že pod vedením Si Ťin Pchinga se Čína stala aktivním hráčem v arktické diplomacii poté, co získala pozorovatelský status v Arktické radě (Doshi – Dale-Huang – Zhang 2021: 27).

Podle zprávy CNA (Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 6) klíčovou roli v zajištění čínského pozorovatelského statusu sehrály vědecké stanice v Arktidě, které taktéž pomohly Číně k navázání bilaterálních vztahů s arktickými státy. Čína v reálném působení projevuje zájem o funkčnost organizace, jejíž stabilita je však ohrožena ruskou invazí na Ukrajinu. V roce 2023 deklarovala podporu Norska v obnově fungování Arktické rady. Pro Čínu je důležité, aby organizace fungovala a Rusko bylo její součástí (Edwardsen 2023). Pokud jde o deklarovaný čínský zájem „udržet Arktidu jako stabilní a mírový region“ tak, jak bylo již zmíněno, Čína prozatím Arktidu nemilitarizuje, čímž by ohrozila mír v regionu. Z výše zmíněných čínských aktivit v rámci arktické kooperace lze usoudit, že deklarované zájmy na mezinárodní spolupráci, jsou naplňovány a pro Čínu významné.

V neposlední řadě jsou Čínou prosazovány ideologické zájmy. Podle jejího působení lze konstatovat, že se snaží v regionu působit jako mírový a zodpovědný aktér. Podle studie Taylora Fravela, Lavelleho a Odgaard (2021: 10) zlepšuje image Číny v regionu například její účast na environmentálních dohodách, jako je dohoda o zákazu neregulovaného rybolovu v Arktidě. Účast na takových dohodách jí pomáhá posilovat image jako státu, který sleduje obecné dobro místo pouhých národních zájmů. Čína se taktéž dlouhodobě snaží zlepšit svou reputaci posilováním diplomatických a ekonomických vazeb se zeměmi, jako je Island nebo Norsko (de Buitrago 2020: 113). Totožně může zlepšovat její image aktivita v Arktické radě. Dobrá reputace může Číně pomoci v prosazování jiných zájmů, jako jsou například ty ekonomické (Chater 2022: 4).

Čína se dále snaží svou reputaci šířit přes aktivní vědecký výzkum. Čína provozuje výzkumné stanice na Islandu a v Norsku. Také se velmi angažuje v regionální vědeckých organizacích (Holtz – Taffer – Miller – DeThomas 2022: 16). Dále se její ledoborec Xuelong³⁸ v roce 2017 stal prvním čínským plavidlem, co kdy proplul Severozápadním průjezdem nad Kanadou. Čína pak v roce 2019 spustila na vodu svůj druhý ledoborec Xuelong 2 (Office of the Secretary of Defense 2019: 114). V létě roku 2023 oznámila Čína plány na výstavbu svého třetího ledoborce, který bude určen pro vědecký výzkum. Plavidlo by mělo být dokončeno v roce 2025 a vybaveno výzkumnými mini ponorkami, které budou schopny zkoumat dno Arktidy³⁹(Wenger 2022). Tato nová technologie by mohla Číně přinést nové objevy a mezinárodní prestiž. Lze tedy konstatovat, že Čína usiluje o šíření svého dobrého jména v regionu.

3. 2. 3. Deklarované zájmy Číny vis-à-vis reálnému působení v Arktidě

Na základě analýzy strategických dokumentů a působení Číny byla vytvořena tabulka č. 4, ve které jsou umístěny zjištěné zahraničně-politické zájmy Číny v Arktidě. V případě bezpečnostních zájmů je vedena debata, proč žádné své zájmy Čína veřejně nedeklaruje. Obecně jsou pro Čínu významné zájmy surovinové, ekonomické a zájmy na stavu mezinárodního prostředí. Kompletní přehled čínských zájmů v Arktidě se nalézá níže:

³⁸ Někdy v literatuře také psáno jako „Xue Long“ (poznámka autora)

³⁹ Díky podobné ponorce dokázalo Rusko umístit svoji vlajku na dno Severního pólu v roce 2007 (poznámka autora)

Tabulka č. 4: Zahraničně-politické zájmy Číny v Arktidě

| Zájmy států v zahraniční politice | Deklarované zájmy ve strategiích | Zájmy na základě působení |
|-----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bezpečnostní | Zájmy nedeklarovány | Aktivita nezjištěna, ale v budoucnu možné využití civilních a námořních kapacit pro vojenskou aktivitu |
| Ekonomická prosperita | Zájem na budování námořních tras v rámci Nové hedvábné stezky a zapojování arktických států do tohoto projektu; Zájem na rozvoji arktického cestovního ruchu; Zájem podpoře čínských společností v regionu (v otázkách námořních tras i cestovního ruchu) | Zájem na budování SMC zjištěn, ale je velmi pozvolný; Zájem nezjištěn. Investice míří do jiných sektorů; Zájem na aktivitě čínských společností v regionu zjištěn ve velké míře |
| Surovinové | Zájem na průzkumu zdrojů nerostného bohatství, | Zájem na průzkumu zdrojů nerostného bohatství zjištěn; Objeveny ohromné zájmy na těžbě nerostných surovin (zvláště minerálů a zemního plynu), ale zjištěna nižší míra úspěšnosti investic na západní hemisféře |
| Environmentální | Zájem na ochraně fauny a flory (například konzervace rybolovných ekosystémů); Zájem na rozvoji čistých zdrojů energie (větrná, geotermální apod.); Zájem na prosazování zájmů Číny s ohledem na udržitelný rozvoj (například podpora cestovního ruchu, ale s ohledem na ekologii) | Zájem zjištěn minimálně. Čína se podílela na dohodě o zákazu neregulovaného rybolovu, ale jiné aktivity o tomto zájmu nevypovídají; Zájem na rozvoji čistých zdrojů energie nebyl zjištěn. Čína investuje do jiných projektů; Zájem na prosazování zájmů Číny s ohledem na udržitelný rozvoj nezjištěn. Čína neprosazuje udržitelný rozvoj při rozvoji SMC ani v rámci surovinových zájmů |
| Stav mezinárodního systému | Zájem na bilaterálním a multilaterálním řešení arktických otázek; Zájem na dodržování mezinárodního práva; Zájem na stabilním a mírovém regionu; Zájem na účasti v mezinárodních organizacích | Zájem na bilaterálním a multilaterálním řešení arktických otázek byl zjištěn; Nebylo zjištěno, že by Čína porušovala mezinárodní právo prostřednictvím dohody UNCLOS. Dodržování zákazu využívání těžkého loďního paliva bude zjištěno v budoucnu; Zájem na stabilním a mírovém regionu byl prozatím zjištěn (viz bezpečnostní zájmy) Zájem na účasti v mezinárodních organizacích byl zjištěn (viz pozorovatelský status v Arktické radě) |
| Ideové | Zájem na dobrém jménu v Arktidě prostřednictvím vědeckého výzkumu | Zjištěn zájem na výstavbě nových ledoborců, provozování výzkumných stanic a fungování vědeckých organizací. Ve výsledku zjištěno, že se Čína snaží šířit své dobré jméno v regionu |

Zdroj: Tabulka zpracována autorem.

3. 3. USA

3. 3. 1. Deklarované zájmy

V roce 2013 sestavila Obamova administrativa svou oficiální arktickou strategii.⁴⁰ Dokument ve svých prioritách navazuje na politiku Bushovy administrativy, ovšem je mnohem širší a přináší nové zájmy. Netýká se to ale bezpečnostních zájmů. V rámci nich USA pouze deklarují, že bezpečnostní zájmy musí dbát ohled na environmentální, kulturní a mezinárodní aspekty. Naopak USA deklarují zájem na svobodnou plavbu v regionu, k čemuž má dopomoci přistoupení k dohodě UNCLOS⁴¹ (The White House 2013: 2; 6; 9).⁴²

Ekonomické zájmy jsou ve strategii zmíněné pouze v rámci zodpovědného hospodaření s ohledem na životní prostředí. Surovinové zájmy jsou vnímány v rámci energetických zdrojů, které jsou klíčové pro americkou energetickou bezpečnost. USA by dle dokumentu chtělo dále rozvíjet těžbu zemního ropy v regionu, ovšem tato těžba by měla ekologicky odpovědná (The White House 2013: 7). Environmentální zájmy objevují v průběhu celého dokumentu. Americké aktivity by měly vždy brát ohled na přírodu. Celkově pak lze říci, že environmentální zájmy jsou primárním zájmem této strategie. Podrobnější plán boje s klimatickou změnou však není představen. Detailnější jsou americké zájmy směrem k mezinárodnímu prostředí. USA deklarují zájem spolupracovat s jinými státy regionu a společně usilovat o dohody, které posilují regionální bezpečnost a ochranu životního prostředí. Taktéž je deklarován zájem na fungování Arktické rady. V rámci ideových zájmů nebylo deklarováno, narozdíl od předchozích aktérů, jak chce být stát v regionu vnímán. Ovšem ze strategie lze vyčíst, že USA chtějí v regionu prosazovat své hodnoty, jako je zodpovědnost vůči

⁴⁰ Jednalo se o první americkou arktickou strategii od konce studené války, což poukazuje na rostoucí význam regionu (poznámka autora).

⁴¹ Ve strategii je zmíněno, že přístup k UNCLOS by posílilo argumenty pro svobodu plavby a přeletů přes Severozápadní průjezd a SMC. Kanada a Rusko si části těchto tras nárokuje jako vnitřní vody, což ve strategii uvedeno není, ale je možné že tato věta má referovat na nároky těchto dvou států (poznámka autora).

⁴² Ačkoliv nejsou deklarovány přímo, tak tento bod může být reakcí na částečné ruské vnímání SMC a kanadského vnímání severozápadního průjezdu jako vlastních vnitřních vod (poznámka autora)

environmentálními otázkám, myšlenky svobodných moří a mezinárodní spolupráce (ibid.: 9–10).

V roce 2022 USA vydalo novou aktualizovanou strategii. Hned na začátku si lze povšimnout, že se strategie vytvářela v jiném geopolitickém prostředí. Ve strategii je jako přímá regionální hrozba označeno Rusko. Je zmíněna jeho militarizace regionu a taktéž, že ruská invaze na Ukrajinu zvýšila regionální geopolitické napětí. Celkem je Rusko zmíněno ve strategii 21krát.⁴³ Z toho lze usoudit, že USA jednoznačně vnímají ruskou hrozbu v regionu⁴⁴ (The White House 2022). Proměnu geopolitické situace lze pozorovat na deklarovaných zájmech, které jsou děleny do čtyř pilířů. Jedná se o pilíř: (1) bezpečnostní, (2) environmentální, (3) ekonomický růst a (4) mezinárodní spolupráce (ibid.: 7).

První pilíř je věnovaný bezpečnostním zájmům, což je velká proměna vůči předchozí strategii. USA deklaruje zájem zvýšit vojenskou přítomnost v regionu na podporu domácí bezpečnosti, projekce moci a cílů odstrašení. Zájem pak má být naplňován pomocí vojenských cvičení a podle potřeby má být také investováno do bezpečnostní infrastruktury. Konkrétně je zmíněný zájem na expanzi flotily ledoborců pro pobřežní hlídku. V neposlední řadě si USA klade za cíl maximalizovat spolupráci s dalšími arktickými státy NATO, aby odradilo případnou agresi Ruska v regionu (ibid.: 9). Další pilíře výrazně navazují na předchozí strategii. U ekonomických zájmů se objevuje zájem na rozvoji regionální infrastruktury, například hlubinných přístavů. USA také deklaruje touhu spolupracovat se svými partnery a spojenci na zodpovědných investicích v regionu, přičemž je zvláště vyzdvížena těžba kritických minerálů. Zájmy v rámci mezinárodní spolupráce zůstávají taktéž podobné těm z předchozí strategie, ovšem je zmíněno, že po ruské invazi na Ukrajinu je momentálně nemožné v Arktidě spolupracovat s Ruskem. S ostatními státy by USA rádo navazovalo hlubší

⁴³ Pro porovnání ve strategii z roku 2013 je Rusko zmíněno pozdě jednou a to v souvislosti s jinými státy (The White House 2013: 4).

⁴⁴ Pro porovnání Číně je v dokumentu věnován jeden odstavec ve kterém jsou zmíněny její větší aktivity v regionu. Narozdíl od Ruska však není jednoznačně vnímána jako regionální hrozba (poznámka autora).

spolupráci, přičemž jako hlavní multilaterální fórum by měla zůstat Arktická rada, jejíž funkčnost by USA rádo zachovalo⁴⁵ (ibid.: 14).

3. 3. 2. Působení

Hodnocení amerického působení v Arktidě je od konce studené války vnímáno odbornou literaturou veskrze kriticky. Rob Huebert (2009: 2) v roce 2009 označil USA jako „váhavou Arktickou mocnost“.⁴⁶ Přestože je podle něho Arktida pro USA důležitá, tak její politiku označuje jako „reaktivní, nesystematickou a rigidní“. Kritičtí k politice USA v regionu jsou i Victoria Herrmann and Lillian Hussong (2020: 24), které označují politiku v období 2007 – 2018 jako „jeden krok vpřed, dva kroky vzad“. Veskrze lze vnímat, že USA rostoucí geopolitický význam regionu zaspalo.

V rámci bezpečnostního působení je tato situace nejvíce viditelná. Během studené války byla Arktida významná pro obranu národní bezpečnosti. Michael Romancov (osobní komunikace, 2023) v tomto smyslu hovoří o tom, že v Arktidě se nacházela první ze tří radarových linií,⁴⁷ které měly varovat USA a Kanadu před potenciálním jaderným úderem z SSSR. Na Aljašce se také nacházela celá řada vojenských a leteckých základen, z nichž některé byly po konci studené války uzavřeny. Arktida měla také význam pro námořní operace, jelikož v ní byly nasazeny americké a sovětské ponorky. I tato aktivita ovšem upadla. Rob Huebert (2009: 19–20) v roce 2009 hovořil o tom, že ačkoliv americké námořnictvo v regionu alespoň jednou v roce nasadí ponorky, tak mnohem menší počet ponorkových sil v regionu odráží americký názor, že Arktida již nemá velký strategický význam. Autor také hovoří o tom, že USA od osmdesátých let přidalo do flotily pouze jeden nový ledoborec, přičemž tohle zanedbávání kritizuje.

Zvýšená vojenská aktivita a investice lze pozorovat až v rámci administrativy Donalda Trumpa (2017 – 2021). Předchozí Obamova (2009 – 2017)

⁴⁵ Její fungování je momentálně ohroženo válkou na Ukrajině (viz úvod).

⁴⁶ V originále „*Reluctant arctic power*“.

⁴⁷ Jednalo se o tzv. *Distant Early Warning Line*, která se táhla od severu Aljašky, přes Kanadu a Grónsko (poznámka autora).

administrativa se soustředila více na nevojenské faktory. Absence investic do vojenských kapacit v regionu je pozorovatelná na ledoborcích. USA mají momentálně k dispozici pouze dva ledoborce. Jedná se o ledoborce *Healy* a *Polar Star* (Todd Lopez 2022).⁴⁸ Ledoborce jsou pro americkou vojenskou infrastrukturu v regionu významné. Například je USA potřebuje pro zásobování své základny Thule v Grónsku.⁴⁹ Tato základna je významná, protože je potenciálně schopna hostit letky strategických bombardérů. Podle Marka Canciana (cit. dle Rosen 2022) musí základna spoléhat na spojenecké ledoborce, jelikož podle něj jsou americké kapacity ledoborců „omezené a zhoršující se“.

I přes význam ledoborců pro vojenské působení v regionu a dlouhodobé kritice jejich nedostatku a zastaralosti, započal s investicemi do výstavby nových ledoborců až právě Donald Trump. V roce 2019 USA udělilo kontrakt na výstavbu nového ledoborce v hodnotě 745 milionů dolarů, přičemž deklarovalo zájem vystavit jejich celou flotilu do roku 2029 (Werner 2020). Trump také vykázal snahu koupit 10 ledoborců ze zahraničí (Trevithick 2020), což se ovšem prozatím nerealizovalo, ačkoliv se o této možnosti debatovalo i v roce 2023 (Vázquez 2023). Vzhledem k tomu, že zájem byl ve strategii oficiálně formulován až v roce 2022, tak jeho dodržování bude možné zhodnotit až v následujících letech. Postupné kroky lze ovšem již pozorovat.

Pod vedením Donalda Trumpa se zvýšilo i působení americké armády v regionu. Dne 10. února 2016 bylo oznámeno, že se armáda USA vrací na Island (Pettersen 2016).⁵⁰ O dva roky později, poprvé od studené války, USA reaktivovalo Druhou flotilu amerického námořnictva, které bylo uděleno operační sídlo právě na Islandu (Paul 2019: 3).⁵¹ Ve stejném roce se v regionu poprvé od

⁴⁸ Polar Star je již velmi zastaralý. Jeho životnost měla být 30 let, přičemž tento ledoborec již více než 10 let přesluhuje (Nesheiwat – Mathewson 2022).

⁴⁹ Jedná se o jedinou americkou arktickou základnu v Severní Americe, která se nenachází na území USA (poznámka autora).

⁵⁰ Island je člen NATO a tudíž spojenec USA. V roce 2016 požádal USA o opětovnou vojenskou přítomnost na ostrově, který američané opustili v roce 2006. Island se zvláště obával provokací ruského letectva, které přelétávalo v blízkosti islandského vzdušného prostoru, a intenzivních ruských ponorkových patrol, které byly nejaktivnější od studené války (Pettersen 2016).

⁵¹ Jedná se o základnu v přístavním městě Keflavik (poznámka autora).

studené války objevila americká letadlová loď. Jednalo se o letadlovou loď USS Harry S. Truman, která je standardně součástí Šesté flotily.⁵² Tato letadlová loď se zúčastnila cvičení Trident. Celkem se cvičení zúčastnilo více než 50 000 lidí, 150 letadel 65 lodí. Cílem cvičení bylo demonstrovat sílu USA ve spolupráci se spojenci (Naval News 2018). Významné je, že Bidenova administrativa na Trumpovu v rámci bezpečnostního působení navazuje. V roce 2023 USA zúčastnilo vojenských cvičení NATO *Joint Viking* v Norsku a *Defense Exercise North* ve Finsku (U. S. Army Europe and Africa 2023). Ve stejném roce se americké letectvo zúčastnilo cvičení *Arctic Challenge 2023* ve Skandinávii. USA se cvičení zúčastnilo s letadly z jiných států NATO, včetně Švédska a Finska⁵³ (U.S. Air Forces in Europe and Air Forces Africa 2023). Obě cvičení měla za cíl odstrašit Rusko. Z těchto aktivit vyplývá, že USA zvyšuje svou působnost v regionu, přičemž maximalizuje spolupráci se svými spojenci.

Bidenova administrativa se dále zavázala rozvíjet bezpečnostní infrastrukturu. V roce 2023 učinila organizace RAND v rámci své analýzy závěr, že USA by mělo pro zvýšení svého přístupu k Arktidě: (A) zvětšit flotilu ledoborců a (B) vystavit hlubinný přístav v regionu. Studie zmiňuje, že USA v Arktidě nemá žádný hlubinný přístav a celkově je v regionu minimum infrastruktury. RAND kritizuje USA v tom, že staví své ozbrojené síly do těžké pozice. To je dáno tím, že na jednu stranu vláda v rámci strategií vyžaduje aktivní regionální přítomnost v celé řadě plánů a strategií, ale neposkytuje armádě odpovídající kapacity (Tingstad et. al. 2023: 25; 68; 72). USA si je vědomo nedostatečných infrastrukturních kapacit v regionu, a tak například v roce 2024 má v plánu začít s výstavbou hlubinného přístavu v osadě Nome na severu Aljašky (Thiessen 2023). Podle RANDU by výstavba přístavu v Nome mohla změnit pravidla hry a vytvořit klíčový logistický uzel, který zlepší přístup USA do Beringova, Čukotského a Beaufortova moře (Tingstad et. al. 2023: 73). Zájem na výstavbu nové bezpečnostní infrastruktury byl deklarován až v roce 2022, přesto již USA začalo

⁵² Šestá flotila má standardní působnost ve Středozemním moři (poznámka autora).

⁵³ Finsko bylo novým členem NATO. Švédsko do organizace vstoupilo o rok později (poznámka autora).

činit kroky k jeho naplnění. V rámci celkových bezpečnostních zájmů by USA ovšem mělo dbát pozornost na ruskou vojenskou přítomnost v regionu, která v počtu základen přesahuje přítomnost USA. Obranný val základen, který se Rusku podařilo vybudovat, má daleko větší dosah a schopnost projekce moci než základny USA (viz příloha č. 6).

Na rozdíl od bezpečnostních zájmů, nevěnoval těm ekonomickým pozornost Obama ani Trump. Bidenova administrativa stanovila v roce 2022 určité ekonomické zájmy, jejichž vyhodnocení bude vhodné až v rámci budoucích let. Přesto lze zaznamenat kroky k jejich postupnému naplňování. V rámci zájmů na rozvoji infrastruktury byl v roce 2021 schválen zákon⁵⁴ dle kterého stát Aljaška obdrží finance na její rozvoj (Murkowski 2021). Také již byla zmíněna schválená výstavba prvního amerického hlubinného přístavu na severu Aljašky (Thiessen 2023), který bude moci být využit vojensky i civilně.

Další je zájem na zodpovědném ekonomickém rozvoji Arktidy. Od druhého kvartálu roku 2022 do třetího kvartálu 2023 byl zaznamenán růst ekonomiky státu Aljaška (USA Facts 2023). Navíc jak bude zmíněno později, tak environmentální působení USA v regionu je takové, že se společně daří tento zájem naplňovat. Zajímavé je, že v rámci strategií ani působení nebyly deklarovány zájmy na rozvoji námořní trasy v Severozápadním průjezdu, což by se v důsledku tání ledů v Arktidě mohlo zdát přirozené. Zvláště, když Čína a Rusko vykazují zájem na rozvoj SMC (viz kapitola 3 a 4). USA mělo podle Lalonde (2020: 267–268) dlouhodobý spor s Kanadou ohledně statusu Severozápadního průjezdu, protože ho Kanada považovala za své vnitřní vody.⁵⁵ USA naopak prosazovalo myšlenku svobodné plavby ve světových oceánech. Právě tento spor může hrát roli v tom, proč USA nekoná v zájmu vybudování této trasy pro mezinárodní lodní dopravu.⁵⁶

⁵⁴ Zákon se nazývá *Infrastructure Investment and Jobs Act* (poznámka autora).

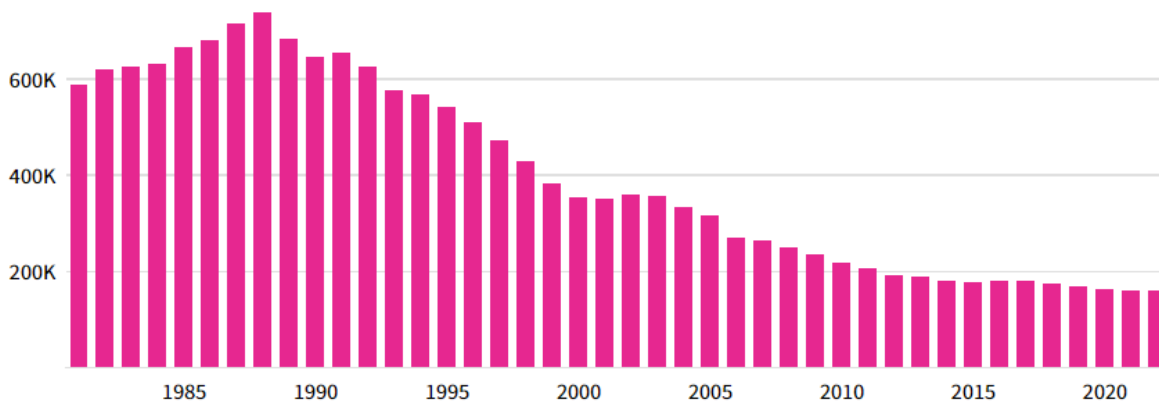
⁵⁵ Lze srovnat s kapitolou 3 ve které je analyzované ruské vnímání SMC, jako svých vnitřních vod (poznámka autora).

⁵⁶ Důvodů proč není zájem o ekonomické využití severozápadního průjezdu stejným způsobem jako SMC je více. Například se trasa táhne přes kanadské arktické souostroví, což by trasu dělalo pro zámořské lodě navigačně náročnou (poznámka autora).

V případě, že by tento zájem mělo, tak by nejspíše mělo daleko větší ekonomické zájmy v regionu.

Více než ekonomické zájmy vykazuje USA v Arktidě ty surovinové. Aljašská ložiska ropy měla v sedmdesátých letech pomoci k americké energetické soběstačnosti po ropných šocích v roce 1973. V roce 1977 byl zahájen provoz Aljašského ropovodu (Alyeska Pipeline 2022).⁵⁷ Ropovod funguje na základě transportu vytěžené ropy ze severu Aljašky na jih do přístavu Valdez, odkud je ropa přepravována tankery do jiných částí USA. V roce 1988, zásluhou tohoto projektu, těžba ropy dosáhla rekordních výšin a Aljaška se stala státem s největší produkcí ropy v USA. Přesto těžba ropy v Arktidě nepomohla zajistit si energetickou nezávislosti, což od projektu očekávala Carterova i Reaganova administrativa (Carr 2022). V následujícím grafu lze sledovat vrchol produkce v roce 1988 a následnou sestupnou tendenci až k roku 2022.

Graf č. 2: Produkce ropy ve státě Aljaška v letech 1981 až 2021.



Zdroj: (USA Facts 2023a)

Aljaška byla v roce 2022 čtvrtý americký stát s největší produkcí ropy, což činilo pouhá 3,7 % celkové americké produkce.⁵⁸ Úpadek těžby ropy na Aljašce byl způsobem vysycháním mnoha ropných vrtů, které následně nebyly nahrazovány novými (USA Facts 2023a). Dalším důvodem bylo objevení

⁵⁷ V originále „*Trans Alaska Pipeline System*” (poznámka autora).

⁵⁸ Pro porovnání první Texas produkuje 42,4 %, Nové Mexiko 13,2 % a Severní Dakota 8,9 % americké ropy (USA Facts 2023a).

technologie hydraulického frakování, které vyústilo ve větší produkci ropy v jiných státech. V neposlední řadě bylo důvodem úpadku, že se surovinové zájmy na těžbu ropy začaly střetávat s environmentálními zájmy na ochranu přírody. Příkladem takového střetu může být debata o potenciální těžbu ropy v Arktické národní přírodní rezervaci (ANWR). Podle USGS se v celé rezervaci nachází mezi 5,7 až 16,0 miliard barelů ropy (Bird – Houseknecht 2001: 4). Sekční zájmy na tomto projektu jsou obecně symbolizovány na jedné straně Republikány, kteří by těžbu velkých zásob ropy v ANWR rádi povolili, a Demokraty, kteří považují rezervaci za nedotknutelnou.

Administrativa Baracka Obamy se během svého působení pokoušela prosadit zákon rozšiřující ochranu ANWR. Republikány vedený kongres tehdy tento zákon odmítl (Sanders 2015).⁵⁹ V kontrastu k Obamově administrativě se Donaldu Trumpovi s republikánskou podporou podařilo prosadit daňovou úlevu pro těžbu v ANWR v hodnotě 1,5 bilionů dolarů, jejíž cílem bylo otevřít oblast pro těžbu (Morgan – Becker: 2017). V roce 2020 Trumpova administrativa schválila otevření 1,5 milionů akrů na pobřeží Beaufortovo moře pro těžbu ropy (Smith-Schoenwalder 2020). V roce 2023 Biden všechny nájemní smlouvy pozastavil (Nilsen 2023a), čímž v tomto vykázal kontinuitu demokratických prezidentů v přístupu k těžbě v ANWR.⁶⁰ Jedná se o jasnou ukázkou proměny amerických zájmů v závislosti na podobě administrativy.

Ovšem nedá se říci, že by Biden kompletně oponoval těžbě ropy v Arktidě. Západně od ANWR byl v roce 2023 schválen projekt na těžbu ropy s názvem *Willow* (Friedman 2023).⁶¹ Východně od tohoto projektu se od roku 2023 konstruuje další projekt s názvem *Pikka* (Royal Alaskan Movers nedatováno). Zástupce aljašského ministerstva přírodních zdrojů John Boyle (cit. dle Stone 2024) předpokládá, že tyto dva zmíněné projekty zvýší aljašskou produkci ropy

⁵⁹ V roce 2015 bylo zákonem dáno, že je 40 % ANWR pro těžbu nedotknutelných (Sanders 2015).

⁶⁰ Je třeba ovšem dodat, že podle zákona bude muset Bidenova administrativa do konce roku 2024 nalézt nové pozemky pro těžbu (Nilsen 2023a). Je pravděpodobné, že budou zvoleny méně environmentálně ohrožené pozemky.

⁶¹ Biden projekt schválil i přes velkou kritiku environmentalistů a některých vlastních spolustraníků (poznámka autora).

alespoň o 30 %. Na základě tohoto působení lze říci, že USA začíná následovat surovinový zájem na těžbu v regionu od Trumpovy administrativy. Bidenova administrativa samotný zájem následuje taktéž, i když v rámci environmentálních zájmů odmítá těžbu v ANWR.

USA se taktéž zajímá o zdroje cenných kovů. Středobodem těchto zájmů je Grónsko. Zde se nachází celá řada vzácných minerálů, které jsou nutné pro rozvoj technologického a informačního průmyslu. V Grónsku se podle geologických zpráv nalézají naleziště živce, zirkonia, titanu, grafitu a mnoha dalších minerálů (Rosa – Kalvig – Stendal – Keiding 2023: 105). V důsledku rostoucí geopolitické rivality se USA začalo obávat, že grónské minerály budou ovládnuty čínskými společnostmi. Pro USA by byla tato situace problematická, jelikož je již dnes Čína největším světovým hráčem na trhu vzácných minerálů (Yao 2022).⁶² Podle Dwayna Menezese (2022: 109) o růstu geostrategického významu Grónska vypovídá i neúspěšná snaha Donalda Trumpa ho v roce 2019 od Dánska odkoupit.

Pro Donalda Trumpa byla otázka zajištění přístupu k vzácným minerálům důležitá. Vypovídá o tom také, že v červnu 2019 Donald Trump s kanadským premiérem Justinem Trudeauem deklarovali zájem na zajištění integrovaných dodavatelských řetězců kritických nerostných surovin, načež byl o rok později podepsán společný akční plán (Menezes 2022: 128). Dále v roce 2019 USA a Grónsko deklarovalo společný zájem na geologický průzkum nerostného bohatství na území Grónska, jehož výsledky budou poskytnuty potenciálním investorům (U.S. Department of State 2019). Bidenova administrativa na tu Trumpovu navazuje, jelikož taktéž deklarovala zájem na zajištění bezpečných dodavatelských řetězců kritických minerálů (The White House 2022a). Konkrétně byl například v roce 2023 přes USGS schválen průzkum nalezišť minerálů na Aljašce (USGS 2023). Lze tedy říci, že USA, v rámci obou posledních administrativ, vykazalo zájem na těžbu minerálů v oblasti Arktidy.

⁶² V roce 2022 například Čína kontrolovat 60 % světové těžby těchto minerálů (Yao 2022).

Dále jsou zde environmentální zájmy. Jak již bylo několikrát zdůrazněno v průběhu kapitoly, lze pozorovat rozdíly v přístupu ke klimatické změně mezi administrativami Obamy a Trumpa. Pro Obamu byla klimatická změna prioritou, což potvrzuje i Annika Nilsson (2018: 102). Donald Trump naopak věnoval větší pozornost bezpečnostním a surovinovým zájmům. O posunu k bezpečnostním zájmům podle Tõnis Idarand (2021: 209) svědčí akcentace faktu, že se Arktida stala oblastí geopolitické rivality, což často zmiňoval ministr zahraničí Pompeo. Akcentaci surovinových zájmů lze také pozorovat na snaze Trumpa zahájit těžbu v ANWR. Dále je významným příkladem tohoto odklonu od environmentálních otázek jednání Arktické rady v Reykjavíku v květnu 2019. Mike Pompeo na něm odmítal přijmout závěry jiných států, které volaly po redukci emisí v regionu, protože on sám odmítal koncept klimatické změny.⁶³ Při jednání Arktické rady, v říjnu stejného roku, odmítal snahy států snížit emise i ministr energetiky Rick Perry, který naopak vyzdvihoval energetický potenciál regionu (ibidem).

Přístup se opět změnil po nástupu Bidenovy administrativy v roce 2021. Ihned po inauguraci se USA opět připojilo k Pařížské dohodě o klimatu, od které předtím Trump odstoupil (The White House 2021). Dále Anthony Blinken, nástupce Mikea Pompea, ve stejném roce akcentoval na jednání Arktické rady téma klimatické změny. Také přislíbil Arktické radě milion dolarů pro pracovní skupiny rady na boj s klimatickou změnou. Zároveň ocenil spolupráci rady při přípravě na možné úniky ropy a na boj s požáry v Arktidě, které jsou jedním z nejvýraznějších dopadů změny klimatu v regionu (Blinken 2021). Z toho vypovídá zájem USA na řešení dopadů klimatické změny ve spolupráci se státy Arktické rady. v rámci administrativy Bidena. Celkově lze pozorovat, že přístup k environmentálním zájmům vypovídá na podobě vládnoucí garnitury. V případě Demokratů se jedná o jedno z primárních témat, zatímco v případě Republikánů je toto téma méně významné. Je ovšem třeba zmínit, že ačkoliv Trumpova administrativa popírala existenci klimatické změny a nevěnovala jejím důsledkům v Arktidě pozornost, tak nebojkotovala mezinárodní Dohodu o zamezení

⁶³ Podle Paula (2019: 3) hrozilo, že poprvé v historii nebude schváleno závěrečné prohlášení.

neregulovaného rybolovu na volném moři středního Severního ledového oceánu, a dokonce v jejím schválení v roce 2018 hrála významnou roli (U.S. Department of State 2021).

V rámci zájmů na stavu mezinárodního prostředí bylo již zmíněno, že v rámci bezpečnostních zájmů USA prohlubuje vztahy se svými spojenci v regionu. Složitě je ovšem fungování Arktické rady. V období 2015 až 2017 radě předsedalo USA a podle Anniky Nilsson (2018: 95) se v tomto období její aktivita organizaci výrazně zvětšila. Zvláště pak v otázkách vědeckého výzkumu a otázek boje s klimatickou změnou. USA bylo v radě aktivní i během Trumpova prezidentství. V roce 2019 v rámci Arktické rady probíhalo 120 projektů a USA vedlo nebo spoluedlo polovinu z nich (Chater 2019).

Ačkoliv lze dle Romancova (osobní komunikace, 2023) od roku 2014 vnímat Arktidu jako oblast konfrontace, tak se s Ruskem v rámci Arktické rady podařilo udržet určitou míru spolupráce. Spolupráce kompletně selhala po Ruské invazi na Ukrajinu (viz kapitola 3 Rusko). Spolupráce s Ruskem momentálně nefunguje, což je podle poradce prezidenta pro Arktidu Davida Baltona (cit. dle Jonassen 2024) komplikací hlavně při společném postupu v boji proti klimatickým změnám. Ruští vědci podle něho již nespolupracují s těmi americkými, kvůli čemuž chybí klimatická data z Ruska. V červnu 2022 bylo v rámci Arktické rady alespoň dohodnuto obnovení určitých projektů bez ruské účasti (Edwardsen 2023a). Na konci února stejného roku bylo v rámci rady obnoveno fungování pracovních skupin (Arctic Council 2024), ovšem momentálně je rada stále spíše zamrzlá. Vzhledem k tomu, že byl tento zájem deklarován v roce 2022, tak je otázkou bližší budoucnosti, jestli se ho podaří kompletně naplnit.

USA se každopádně nedaří naplňovat zájem na přistoupení k dohodě UNCLOS. V průběhu zkoumaného období se v rámci USA objevuje debata o pozitivích a negativích potencionálního připojení (viz Alban et. al. 2021: 52–57; Bromund – Carafano – Schaefer 2018; Overfield 2024). Ačkoliv je zájem

deklarovaný ve strategických dokumentech, tak byla snaha přistoupit k dohodě UNCLOS nalezena pouze v rámci administrativy Baracka Obamy, jehož iniciativa nenašla v kongresu podporu (Gallo 2016). Trump ani Biden nevěnoval tématu přílišnou pozornost. V roce 2023 vznikla v senátu iniciativa na přistoupení k dohodě UNCLOS (Edvardsen – Molid Martinussen 2023), ovšem prozatím tato snaha nepřinesla výsledek.⁶⁴ Z tohoto důvodu lze usoudit, že se tento zájem nedaří naplnit. Naopak ideový zájem na prosazování amerických hodnot v regionu se zdá být naplňován. USA v regionu dlouhodobě prosazují své hodnoty, jako je například svoboda moří (viz spor s Kanadou) nebo environmentální odpovědnost (viz projekty v Arktické radě). Z těchto aktivit vyplývá, že se většinově daří naplňovat tyto americké hodnoty a USA podle nich většinou postupuje.

3. 3. 3. Deklarované zájmy USA vis-à-vis reálnému působení v Arktidě

Na základě analýzy strategických dokumentů a působení USA byla vytvořena tabulka č. 5 ve kterých jsou umístěny zjištěné zahraničně-politické zájmy USA v Arktidě. Během analýzy bylo zjištěno, že zájmy jsou ovlivněny podobou prezidentské administrativy. Během Obamovi administrativy byl kladen důraz na environmentální zájmy a na stav mezinárodního systému. To bylo dáno nejspíše tím, že Arktida ještě nebyla v USA vnímána jako oblastí geopolitického soupeření, Během Trumpovy administrativy již byla vnímána geopolitická proměna regionu a rostl důraz na bezpečnostní a surovinové zájmy, přičemž význam environmentálních zájmů upadal. Bidenova administrativa taktéž vnímá geopolitickou proměnu Arktidy a taktéž následuje bezpečnostní i surovinové zájmy. Zároveň také vnímá význam environmentálních zájmů. USA v rámci všech administrativ vykázalo zájem na mezinárodní spolupráci v regionu. Přehled všech zájmů lze najít v tabulce č. 5 níže:

⁶⁴ V čele iniciativy stojí republikánská senátorka za Aljašku Lisa Murkowski a demokratičtí senátoři Tim Kaine za Virginii a Mazie Hirono za Hawaii (Edvardsen – Molid Martinussen 2023). Lze tedy říci, že je iniciativa oboustranná.

Tabulka č. 5: Zahraničně-politické zájmy USA v Arktidě

| Zájmy států v zahraniční politice | Deklarované zájmy ve strategiích | Zájmy na základě působení |
|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bezpečnostní | <p>Zájem na zvýšení vojenské přítomnosti v regionu;</p> <p>Zájem na rozšíření bezpečnostní infrastruktury;</p> <p>Zájem na expanzi flotily ledoborců;</p> <p>Zájem na maximalizaci spolupráce s dalšími státy NATO v regionu</p> | <p>Zájem zjištěn od administrativy Donalda Trumpa. Joe Bidenova administrativa zájem taktéž naplňuje;</p> <p>Zájem zjištěn od administrativy Joe Bidena. Prozatím naplňován pozvolna;</p> <p>Zájem zjištěn od administrativy Donalda Trumpa. Zájem je naplňován, ovšem nedostatek ledoborců je tak markantní, že je naplňován taktéž pozvolna. Snaha Trumpa nakoupit ledoborce ze zahraničí nebyla úspěšná;</p> <p>Zájem zjištěn. Po ruské invazi na Ukrajinu se maximalizuje spolupráce se spojenci, například v rámci společných cvičení,</p> |
| Ekonomická prosperita | <p>Zájem na rozšíření civilní infrastruktury (např. hlubinné přístavy) v regionu;</p> <p>Zájem na udržitelném ekonomickém rozvoji amerického teritoria v regionu</p> | <p>Zájem zjištěn. Existují schválené infrastrukturní projekty na rozvoj regionu. Ekonomickému rozvoji ovšem není věnována taková pozornost, jelikož USA například nemají zájem na rozvoji Severozápadního průjezdu;</p> <p>Zájem zjištěn. Stát Aljaška, který leží v Arktidě se ekonomicky rozvíjí a pozornost je věnována environmentálním otázkám</p> |
| Surovinové | <p>Zájem na zvýšení těžby ropy v regionu;</p> <p>Zájem na investicích do těžby kritických minerálů</p> | <p>Zájem zjištěn od administrativy Donalda Trumpa. Bidenova administrativa zájem taktéž naplňuje (ačkoliv v případě ANWR preferuje environmentální zájmy);</p> <p>Zájem zjištěn od administrativy Donalda Trumpa na území Grónska. Bidenova administrativa navazuje</p> |
| Environmentální | <p>Zájem na ochraně životního prostředí před důsledky klimatických změn;</p> <p>Zájem na mezinárodní spolupráci při prosazování environmentálních dohod;</p> | <p>Zájem zjištěn. Ovšem v případě ochrany životního prostředí záleží na administrativě. demokratičtí prezidenti brání těžbě v ANWR, čímž preferují environmentální zájmy narozdíl od administrativy Donalda Trumpa;</p> <p>Zájem zjištěn. USA se účastnily environmentálních dohod;</p> |
| Stav mezinárodního systému | <p>Zájem na prohlubování vztahů s partnery v regionu (po roce 2022 vypadává Rusko);</p> <p>Zájem na zachování funkčnosti Arktické rady;</p> <p>Zájem na připojení k dohodě UNCLOS</p> | <p>Zájem zjištěn. Vztahy s partnery jsou prohlubovány, ať v surovinových zájmech (Grónsko), tak i v bezpečnostních zájmech;</p> <p>Zájem zjištěn. USA se snaží účastnit obnoveného fungování, které se ovšem obnovuje pozvolna;</p> <p>Zájem v současnosti nebyl zjištěn. Zjem se snažil naplnit jen Obama. Od roku 2023 současnosti se v kongresu rýsuje nová iniciativa na přijetí UNCLOS</p> |
| Ideové | <p>Zájem na prosazování amerických hodnot v regionu (environmentální otázky, myšlenky svobodné plavby v mořích a oceánech)</p> | <p>Zájem zjištěn. USA prosazuje své zájmy s ohledem na tyto hodnoty, které také šíří v rámci regionu</p> |

Zdroj: Tabulka zpracována autorem.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jaké mají světové mocnosti v Arktidě zahraničně-politické zájmy a jak v tomto regionu působí. Práce odpovídá na tyto tři výzkumné otázky:

VO 1: Jaké zahraničně-politické zájmy deklarují vybraní aktéři v oblasti Arktidy prostřednictvím svých strategických dokumentů?

VO 2: Jaké zahraničně-politické zájmy lze u vybraných aktérů vypočítat na základě jejich působení?

VO 3: Chovají se vybraní aktéři v rámci svých deklarovaných zájmů?

Odpovědi na VO 1 a VO 2 lze nalézt v následujících tabulkách č. 6 a 7. Obě tabulky byly vytvořeny na základě syntézy tabulek č. 2, 4 a 5, které jsou shrnutím kapitol o Rusku, Číně a USA. Odpověď na VO 3 následuje po těchto tabulkách.

Během zkoumání Ruska bylo zjištěno, že strategie z roku 2008 většinou korespondují se strategiemi z roku 2020. Ruské strategie mají pevně danou časovou působnost. Například strategie z roku 2020 má být v platnosti do roku 2035, kdy by měla být vypracována nová strategie. V rámci zájmů na základě strategií i působení bych rád vyzdvihl ruské bezpečnostní a surovinové zájmy. Dle mého pozorování se momentálně jedná o primární ruské zájmy v regionu. Významnost těchto zájmů soudím na základě aktivit s tímto zájmem spojených. Rusko region silně militarizovalo tím, že otevřelo vojenské základny z dob studené války a umístilo do nich moderní výzbroj, která může sloužit k projekci moci v regionu. V rámci surovinových zájmů je symbolem projekt Jamal LNG. V současnosti je také dokončován projekt LNG 2, což svědčí o zvýšené ruské surovinové aktivitě. Velká pozornost je věnována také ekonomickým zájmům, zejména rozvoji SMC. Nicméně v tomto případě se střetávají deklarované zájmy a aktivita, která je pozvolnější. Co považuji za zajímavé je také to, že Rusko ve strategii deklaruje svůj zájem na to být „vedoucí Arktická mocnost“. V reálném

působení se někteří akademici domnívají, že Rusko využívá Arktidu i pro posilování svého globálního mocenského statusu (viz Grajewski 2017: 143; Konyshv – Sergunin 2019: 329). To vypovídá o významnosti regionu pro politické ambice Ruska a z tohoto důvodu je třeba ruské zájmy a aktivity v regionu nadále zkoumat.

U Číny stojí bezpochyby za zmínku její působení v regionu, v němž se pokouší profilovat jako tzv. „odpovědná velká země“. Čína se dle deklarovaných zájmů snaží působit, jako stát s velkými environmentálními zájmy, čímž si obhajuje i svoji konstrukci sebe sama „stát v blízkosti Arktidy“. Na základě provedeného výzkumu soudím, že primárními zájmy v regionu jsou ekonomické, surovinové a na stavu mezinárodního prostředí. Symbolem ekonomických zájmů je projekt Nové hedvábné stezky a využití SMC pro její účely. Surovinové zájmy Čína projevila v podobě investic ve státech Arktidy. V současnosti jsou ovšem její investiční projekty v západní hemisféře neúspěšné a často bankrotují nebo jsou blokovány místními vládami. Důležitým středobodem čínských investic je v současnosti Rusko. Čína v regionu postupuje v souladu s mezinárodním právem a snaží se bilaterálně i multilaterálně spolupracovat se státy Arktidy. To je jediný způsob, jak prosazovat své zájmy v regionu, jelikož Čína nedisponuje žádným územím v Arktidě. Lze očekávat, že Čína se v budoucnu bude nadále snažit v regionu působit skrze svou ekonomickou a diplomatickou sílu. Z tohoto důvodu je nutné čínské zájmy a působení v regionu do budoucna zkoumat. Na rozdíl od Ruska a USA Čína nedeklarovala své bezpečnostní zájmy a dosud v tomto směru v regionu nepůsobí. Nicméně existují názory, že Čína tyto skryté zájmy naplňuje již rozvojem regionální vojensko-civilní infrastruktury a vědeckým výzkumem. Domnívám se, že je důležité věnovat potencionálnímu čínskému bezpečnostnímu působení v regionu pozornost, jelikož i v čínských akademických kruzích se o Arktidě hovoří jako o „strategických velitelských výšinách“ a „klíčové pozici letectví“ (Tianliang et. al. 2022: 163).

V případě USA je důležité vnímat rozdíl mezi přístupy daných prezidentských administrativ. Z tohoto důvodu se v závorkách v rámci tabulky

uvádí jméno prezidenta, který s danou aktivitou započal. To je rozdíl vůči Rusku a Číně, kde můžeme pozorovat vyšší konzistenci daných zájmů. V období Baracka Obamy byly primárními zájmy environmentální otázky, které byly podporovány zájmy na mezinárodní spolupráci. V jiných otázkách bylo USA kritizováno za nedostatečnou aktivitu v regionu. Zejména se jednalo o bezpečnostní záležitosti. USA bylo dokonce označováno jako „váhavá Arktická mocnost“ (Huebert 2009: 2) a stát jejíž politika v regionu je „jeden krok vpřed, dva kroky vzad“ (Herrmann – Hussong 2020: 24). Strategie z roku 2013 je věnována primárně měkkým tématům, zatímco strategie z roku 2022 již uznává proměnu geopolitické situace a věnuje se také bezpečnostním tématům. Význam bezpečnostních otázek rostl již během vládnutí Donalda Trumpa. Porovnáním administrativ Obamy, Trumpa a Bidena lze vyvodit závěr, že se Obama věnoval především environmentálním a mezinárodním otázkám, Trump se zaměřoval především na bezpečnostní a surovinové otázky a Biden prioritizuje všechny čtyři zájmy. Zájem, který byl v rámci působení naplňován nejvíce všemi administrativami, byl zájem na stavu mezinárodního prostředí a prosazování amerických hodnot v regionu. Z mého pohledu je důležité dále zkoumat zájmy a působení USA v regionu, jelikož se jedná o významnou mocnost, která také ovlivňuje ostatní státy NATO v regionu. Následující tabulky poskytují přehled deklarovaných zájmů a zájmů na základě působení.

Tabulka č. 6: Zahraničně-politické zájmy na základě strategických dokumentů

| Zájmy | Rusko | Čína | USA |
|----------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bezpečnostní | Územní celistvost Ruské federace (zajištění obrany státu); Udržení bojového potenciálu vojenských útvarů; Modernizace a zvýšení speciálních zbraňových systémů | x | Zvýšení vojenské přítomnosti v regionu; Rozšíření bezpečnostní infrastruktury; Expanze flotily ledoborců; Maximalizaci spolupráce s dalšími státy NATO |
| Ekonomická prosperita | Rozvoj SMC; Budování infrastruktury a ledoborců v SMC; Zapojení zahraničních aktérů do rozvoje SMC; Strategický rozvoj v tzv. státně-soukromém partnerství | Budování námořních tras v rámci Nové hedvábné stezky a zapojování arktických států do tohoto projektu; Podporování arktického cestovního ruchu; Podpora čínských společností v regionu | Zájem na rozšíření civilní infrastruktury Zájem na udržitelném ekonomickém rozvoji amerického teritoria v regionu |
| Surovinové | Strategická zdrojová základna ruské federace | Zájem na průzkum zdrojů nerostného bohatství | Zvýšení těžby ropy v regionu; Investice do těžby kritických minerálů |
| Environmentální | Zachování jedinečných ekologických systémů Arktidy; Boj s environmentálními důsledky ekonomické aktivity; | Ochrana fauny a flory; Rozvoji čistých zdrojů energie; Prosazování zájmů s ohledem na udržitelný rozvoj | Ochrana životního prostředí před důsledky klimatických změn; Mezinárodní environmentální dohody |
| Stav mezinárodního systému | Zachování Arktidy jako zóny míru a spolupráce; Prohlubování bilaterálních i multilaterálních vztahů se zeměmi Arktidy v rámci mezinárodního práva | Bilaterální a multilaterální řešení arktických otázek; Dodržování mezinárodního práva; Stabilní a mírový region; Účast v mezinárodních organizacích | Prohlubování vztahů s partnery v regionu (po roce 2022 vypadáva Rusko); Zachování funkčnosti Arktické rady; Připojení k dohodě UNCLOS |
| Ideové | Být vnímán jako vedoucí arktická mocnost | Dobré jméno prostřednictvím vědeckého výzkumu | Zájem na prosazování amerických hodnot |

Zdroj: Tabulka zpracována autorem na základě kapitol 3, 4 a 5.

Tabulka č. 7: Zahraničně-politické zájmy na základě působení

| Zájmy | Rusko | Čína | USA |
|----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bezpečnostní | Budování vojenských základen k odstrašení nepřítele; Zvýšení bojového potenciálu jednotek; Modernizace základen z dob studené války a umístování speciálních zbraňových systémů; Využívání civilních kapacit pro vojenské účely | Aktivita nezjištěna, ale v budoucnu možné využití civilních a námořních kapacit pro vojenskou aktivitu | Zvyšování vojenské přítomnosti (od Trumpa); Rozšiřování bezpečnostní infrastruktury (od Bidena); Expanze flotily ledoborců (od Trumpa); Maximalizace spolupráce se spojenci přes vojenská cvičení (od Bidena) |
| Ekonomická prosperita | Využívání SMC pro partnerství s Čínou; Výstavba infrastruktury; Zapojení čínských investic; Strategický rozvoj v tzv. státně-soukromém partnerství | Budování SMC (pozdvolné); Aktivita čínských společností | Rozšiřování civilní infrastruktury (od Bidena); Udržitelný ekonomický rozvoj (od Bidena) |
| Surovinové | Intenzivnější těžba ropy a zemního plynu | Průzkumu zdrojů nerostného bohatství; Těžba nerostných surovin (minerály a zemní plyn) | Zintenzivnění těžby ropy (od Trumpa); Investice do těžby kritických minerálů (od Bidena) |
| Environmentální | Náprava svých ekonomických aktivit | Částečná účast v environmentálních dohodách | Ochrana životního prostředí (Obama a Biden); Účast v environmentálních dohodách (od Obamy) |
| Stav mezinárodního systému | Prohlubování bilaterálních i multilaterálních vztahů se zeměmi Arktidy (do roku 2022) | Bilaterální a multilaterální řešení arktických otázek; Stabilní a mírový region (prozatím); Účast v mezinárodních organizacích | Prohlubování vztahů s partnery (od Bidena); Funkčnost Arktické rady (od Obamy); Připojení k dohodě UNCLOS (pouze Obama) |
| Ideové | Být největší Arktická mocnost; Posilování globálního mocenského postavení | Vědecký výzkum zvyšující prestiž; Šíření dobrého jména v regionu | Prosazování amerických hodnot (Obama, Trump i Biden) |

Zdroj: Tabulka zpracována autorem na základě kapitol 3, 4 a 5.

Dále je nutné se vyrovnat s třetí výzkumnou otázkou, tj. zdali se vybraní aktéři chovají v rámci svých deklarovaných zájmů. Analýza odhalila, že značná část deklarovaných zájmů je v reálné politice následována. Míra následování konkrétních zájmů je ovšem jiná. U Ruska lze v plné míře pozorovat pečlivé naplňování bezpečnostních, surovinových a ideových zájmů. Ekonomické a environmentální zájmy jsou naplňovány částečně. V plné míře byl zjištěn zájem zapojit do rozvoje Arktidy společnosti v tzv. státně-soukromém partnerství. V regionu jsou aktivní státní (Rosatom) i soukromé společnosti (Novatek). Ekonomický a infrastrukturní rozvoj je naplňován pouze částečně, jelikož chybí finance. Záměr zapojit do rozvoje SMC zahraniční aktéry je naplňován pouze v rámci Číny, protože se západní společnosti v důsledku sankcí projektu neúčastní. Celkově pak Rusko v otázce rozvoje SMC váhá mezi národně bezpečnostními otázkami a přístupem, který by otevřel tuto cestu mezinárodní dopravě. Z tohoto důvodu usuzuji, že jsou zájmy naplňovány pouze částečně. Nejméně jsou naplňovány zájmy na stavu mezinárodního systému a environmentální zájmy. Environmentální zájmy jsou Ruskem vnímány pouze rétoricky. Jediné, co Rusko v této oblasti činí, je náprava svých ekonomických aktivit, které jsou ovšem ohromné a ohrožují lokální ekosystém. Zájmy na stavu mezinárodního systému Rusko naplňovalo pouze do své invaze na Ukrajinu v roce 2022. Současný konflikt změnil ruský přístup k mezinárodní spolupráci v regionu do takové míry, že v současnosti tento zájem není v podstatě vůbec naplňován.

Čína následuje v plné míře zájmy surovinové, ideové a na stavu mezinárodního systému. V rámci surovinových zájmů Čína plně naplnila svůj zájem zkoumat naleziště nerostných surovin, přičemž také vykazovala velkou snahu investovat do projektů s cílem zajistit si energetickou bezpečnost. V rámci ideových zájmů se Čína aktivně snažila prosazovat vědecký výzkum s cílem získat prestiž a dobré jméno v regionu. Velice aktivní byla Čína v rámci zájmů na stavu mezinárodního systému. To je symbolizováno získáním statusu pozorovatele v Arktické radě a jejím zájmem na fungování této organizace. Částečně jsou naplňovány ekonomické zájmy. Jeden cíl a to aktivita čínských společností v

regionu byl naplněn v plné míře. Dále zájem na rozvoji SMC byl zjištěn, ale v současnosti je velmi pozvolný. Čína dále téměř vůbec nenaplňuje své deklarované environmentální zájmy, a naopak preferuje jiné zájmy, které naopak životní prostředí v regionu ohrožují.

Při zkoumání USA bylo zjištěno, že míra naplňování daného zájmu záleží na přístupu dané administrativy, přičemž se USA drží pouze svých základních hodnot, jako je zájem na svobodné plavbě v mořích a oceánech. Ekonomické zájmy byly formulovány během Bidenova prezidentství a jeho administrativa se je již snaží naplňovat. Všechny další zájmy jsou již více ovlivněny přístupem dané administrativy. Bezpečnostní zájmy v regionu byly již částečně formulovány za Obamy, který jim ovšem nevěnoval větší pozornost. Donald Trump na ně začal klást větší důraz, a pod jeho vedením se tento zájem začal naplňovat, i když například iniciativa na nákup ledoborců nebyla úspěšná. Bidenova administrativa, ač Demokratická, v tomto veskrze navazuje na tu Trumpovu. Bidenův zájem na vybudování bezpečnostní infrastruktury je naplňován pouze částečně ve formě hlubinného přístavu v Nome. Tento zájem byl ovšem formulován v roce 2022 a tudíž se očekává, že tento zájem bude naplňován pomaleji. V otázce surovinových zájmů měla Obamova administrativa ve strategii uvedenou důležitost Arktidy pro energetickou bezpečnost, ale k naplnění tohoto zájmu nepřispěla. Trump vykázal velký zájem těžit ropu v ANWR, což Biden odmítl ve prospěch environmentálního zájmu na jeho ochranu. Zároveň ovšem schválil jiné regionální projekty na těžbu ropy, tudíž zájem veskrze naplňuje. Environmentální zájmy byly plně naplňovány v případě Demokratických administrativ, zatímco ta Trumpova jim věnovala menší pozornost. V neposlední řadě zájmy na stavu mezinárodního prostředí byly naplňovány všemi administrativami. Jediná výjimka je zájem na přistoupení k dohodě UNCLOS, který byl deklarován ve dvou strategiích, ale jehož schválení zatím neproběhlo. Z tohoto důvodu je třeba vnímat i tento zájem, jako pouze částečně naplněný.

V rámci porovnání tří zkoumaných případů lze říci, že bezpečnostní zájmy mají v regionu primárně Rusko a USA. Ekonomické zájmy mají všechny tři státy, ovšem zájmy USA jsou nejméně výrazné. V rámci Číny naopak rezonuje projekt Nové hedvábné stezky a u Ruska aktivita na výstavbu infrastruktury v regionu. V rámci tohoto zájmu ovšem místy chybějí finanční zdroje. Surovinové zájmy vykázaly ve velké míře všechny státy. V případě Ruska je znovu komplikací nedostatek financí na rozvoj těchto projektů a západní sankce. V případě USA jsou tyto zájmy oslabovány zájmy environmentálními a v případě Číny tím, že jsou její investice odmítány v západní hemisféře. Environmentální zájmy byly v rámci zkoumaného období následovány primárně USA, zatímco u Číny a Ruska jsou tyto zájmy naplňovány v daleko menší míře. Je ovšem rozdíl v tom, že Čína těchto zájmů deklaruje daleko více než Rusko. Na mezinárodní spolupráci v regionu mají zájmy primárně USA a Čína. Rusko tento zájem vykazovalo do své invaze na Ukrajinu v roce 2022. Ideové zájmy následují všechny státy, ale v každém případě vypadají jinak.

Z mého pohledu je důležité zkoumat zahraničně-politické zájmy mocností v Arktidě a v budoucnu tyto výzkumy prohlubovat. To je dáno tím, že se region proměňuje v nové geopolitické ohnisko střetu těchto tří mocností, které v něm vykazují velkou aktivitu a zahraničně-politické aspirace (viz Pincus 2020: 1; Burke 2022: 2; Auerswald 2020: 264; Shah 2024: 57; Suslov – Kashin 2022; Nikulin 2021: 1). Jak dodává Michael Romancov (osobní komunikace, 2023), od roku 2014 se z Arktidy stala nepochybně zóna konfrontace. Vzhledem k vývoji geopolitické situace ve světě, zejména ruské invazi na Ukrajinu a čínským nárokům na Tchaj-Wan, očekávám, že Arktida bude i nadále geopolitickým ohniskem. Klimatická změna otepluje region a tající ledy odkrývají nové námořní trasy a nerostné zdroje, které mohou být využity k posilování mocenských kapacit daných států. Vzhledem k rozsáhlé ruské militarizaci regionu a postupné odpovědi USA prostřednictvím intenzivnější spolupráce se spojenci, lze Arktidu opět vnímat, podle De Severskyho teorie, jako „oblast rozhodnutí“ v případě válečného konfliktu těchto dvou mocností.

Seznam zdrojů

- Afenyo, M. – Jiang, Ch. – Ng, A. (2016). Climate change and Arctic shipping: A method for assessing the impacts of oil spills in the Arctic. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*. 77, s. 476–490.
- Aldanov, A. (2022). Arkticheskaya zamorozka. *Kommersant*. 19. 9. 2022 (<https://www.kommersant.ru/doc/5549399>, 20. 3. 2023).
- Alban, M. A. et. al. (2021). Time for the United States to Sign the Law of the Sea Treaty? *The Environmental Forum*. 54 (275), s. 50–57.
- Alexeeva, O. – Lasserre, F. (2022). China and the Arctic in the Frame of the BRI. *Regards géopolitiques*. s. 12–30.
- Alyeska Pipeline (2022). Trans Alaska Pipeline System (TAPS). *Alyeska Pipeline*. únor 2022 (<https://www.alyeska-pipe.com/trans-alaska-pipeline-system-taps-overview/>, 3. 4. 2024).
- AMAP (2019). *AMAP Strategic Framework 2019+*. (<https://oaarchive.arctic-council.org/server/api/core/bitstreams/f46607be-8f5f-43ee-9968-424b09dbe305/content> 29. 02. 2024).
- Ananyeva, E. (2019). Russia in the Arctic region: Going bilateral or multilateral? *Journal of Eurasian Studies*. 10(1), s. 85–97.
- Arctic Council (nedatováno). *About The Arctic Council*. (<https://arctic-council.org/about/> 22. 02. 2024).
- Arctic Council (2024). Arctic Council Advances Resumption of Project-Level Work. *Arctic Council* 28. 2. 2024 (<https://arctic-council.org/news/arctic-council-advances-resumption-of-project-level-work/>, 10. 4. 2024).
- ARCTIS database (2008). *Russian Federation Policy for the Arctic to 2020*. (<http://www.arctis-search.com/Russian+Federation+Policy+for+the+Arctic+to+2020>, 13. 3. 2024)
- Auerswald, D. P. (2020). Arctic Narratives and Geopolitical Competition. In: Weber, J. eds., *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*. (Cham: Springer), s. 251–271.
- Baev, P. (2021). Russia's Security Interests and Military Build-Up in the Arctic. In: Gaens, B. – Jüris, F. – Raik, K. eds., *Nordic-Baltic connectivity with Asia via*

the Arctic: Assessing opportunities and risks. (Tallinn: International Centre for Defence and Security), s. 57–69.

Baker, B. (2020). Arctic Overlaps: The Surprising Story of Continental Shelf Diplomacy. *Polar Perspectives*. 3.

Baudu, H. (2023). Arctic Maritime Routes - realities and prospects. *Polar Journal* (<https://polarjournal.ch/en/2023/07/01/arctic-maritime-routes-realities-and-prospects/>), 17. 11. 2023).

Barentsinfo (1987). *Mikhail Gorbachev's speech in murmansk at the ceremonial meeting on the occasion of the presentation of the order of Lenin and the gold star to the city of Murmansk.* (https://www.barentsinfo.fi/docs/gorbachev_speech.pdf 22. 02. 2024).

Bastien, A. (2017). National interest and climate change: An ambivalent relation. *Revue internationale et stratégique*. 105(1), s. 149–157.

BBC (2020). Russian Arctic oil spill pollutes big lake near Norilsk. *BBC*. 9. 6. 2020 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-52977740>, 20. 3. 2023).

Bellona (2014). Russia opens oil sluices in Arctic as rickety Prirazlomnaya platform begins production. *Bellona*. 23. 4. 2014 (<https://bellona.org/news/arctic/2014-04-russia-opens-oil-sluices-arctic-rickety-prirazlomnaya-platform-begins-production>, 20. 3. 2024).

Biagioni, M. (2023). China's Push-in Strategy in the Arctic and Its Impact on Regional Governance. *Istituto Affari Internazionali*. s. 1–7.

Bird, K. – Houseknecht, D. (2001). Arctic National Wildlife Refuge, 1002 Area, Petroleum Assessment, 1998, Including Economic Analysis. *U.S. Geological Survey*. (<https://pubs.usgs.gov/fs/fs-0028-01/fs-0028-01.pdf> 4. 4. 2024), 1–6.

Biskaborn, B. K. et. al. (2019). Permafrost is warming at a global scale. *Nature Communications volume*. 264 (2019), s. 1–11.

Blakkisrud, H. (2021). The Impact of Domestic Politics on Russia's Arctic Agenda. In: Gaens, B. – Jüris, F. – Raik, K. eds., *Nordic-Baltic connectivity with Asia via the Arctic: Assessing opportunities and risks.* (Tallinn: International Centre for Defence and Security), s. 70–88.

Blinken, A. J. (2021). Secretary Antony J. Blinken Intervention at Arctic Council Ministerial *U.S. Department of State*. 20. 5. 2021 ([66](https://2017-</p></div><div data-bbox=)

2021.state.gov/joint-statement-on-u-s-greenland-mou-and-hyperspectral-survey/, 28. 3. 2024).

Boulègue, M. (2019). Russia's Military Posture in the Arctic Managing Hard Power in a 'Low Tension' Environment. *Chatham House*. 26. 2. 2024 (https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-06-28-Russia-Military-Arctic_0.pdf, 20. 3. 2024).

Brigham, L. (2022). World's Most Capable Icebreakers: Russia's New Arktika Class. *U.S. Naval Institute*. 1. 5. 2022 (<https://www.usni.org/magazines/proceedings/2022/may/worlds-most-capable-icebreakers-russias-new-arktika-class>, 16. 3. 2024).

Bromund, T. – Carafano, J. J. – Schaefer, B. D. (2018). 7 Reasons U.S. Should Not Ratify UN Convention on the Law of the Sea. *The Heritage Foundation*. 4. 6. 2018 (<https://www.heritage.org/global-politics/commentary/7-reasons-us-should-not-ratify-un-convention-the-law-the-sea>, 10. 4. 2024).

Burchill, S. (2005). *The National Interest in International Relations Theory* (New York: Macmillan).

Burke, R. P. (2022). *The polar pivot : great power competition in the Arctic and Antarctica*. (Londýn: Lynne Rienner Publishers).

Buxbaum, P. (2016). Chinese Investments to Build New Russian Mega-Port Arkhangelsk. *Global Trade Magazine*. 31. 10. 2016 (<https://www.globaltrademag.com/chinese-investments-build-new-russian-mega-port-arkhangelsk/>, 15. 3. 2024).

Carr, H. (2022). Keep Holding On - Is Alaskan Crude Oil Production On The Verge Of Bouncing Back? *RBN Energy*. 9. 6. 2022 (<https://rbnenergy.com/keep-holding-on-is-alaskan-crude-oil-production-on-the-verge-of-bouncing-back>, 29. 3. 2024).

Cigui, L. – Jingna, L. (2014). *Director of the Ocean Administration: From a big polar country to a powerful polar country*. (https://www.gov.cn/xinwen/2014-11/19/content_2780849.htm, 4. 3. 2024).

Clean Arctic Alliance (2018). Clean Arctic Alliance Asks Cosco to Speak Up On Arctic Fuel Choice. 5. 9. 2018 (<https://cleanarctic.org/2018/09/05/clean-arctic-alliance-asks-cosco-to-speak-up-on-arctic-fuel-choice/> 15. 3. 2024).

- Conley, H. – Melino, M. – Alterman, J. (2020). The Ice Curtain: Russia's Military Presence. *CSIS*. (https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/Conley_AlexandraLand_FINAL_UPDATE_v2.pdf?.OvcumcIURzmgAmDp87_wfxuBDjxfCzK, 19. 3. 2024), 1–7.
- Conley, H. – Melino, M. – Alterman, J. (2020a). The Ice Curtain: Russia's Military Presence: Alexandra Land *CSIS*. 26. 3. 2020 (<https://www.csis.org/analysis/ice-curtain-russias-arctic-military-presence>, 19. 3. 2024).
- COSCO Shipping (nedatováno). History. (<https://en.coscoshipping.com/col/col6922/index.html> 15. 3. 2024).
- Cusick, D. (2024). Are Russia and China Teaming Up to Control the Arctic? *Scientific American*. 3. 1. 2024 (<https://www.scientificamerican.com/article/are-russia-and-china-teaming-up-to-control-the-arctic/> 10. 3. 2024).
- De Buitrago, S. R. (2020). China's Aspirations as a "Near Arctic State": Growing Stakeholder or Growing Risk? In: Weber, J. eds., *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*. (Cham: Springer), s. 97–112.
- Dodds, K. – Nuttall, M. (2015). *The Scramble for the Poles: The Geopolitics of the Arctic and Antarctic* (Cambridge: Polity).
- Doshi, R. – Dale-Huang, A. – Zhang, G. (2021). *Northern expedition: China's Arctic ambition and activism*. (Washington D.C.: Brookings).
- Drulák, P. (2003). *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. (Praha: Portál).
- Druláková, R. – Drulák, P. (2007). *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. (Praha: Nakladatelství Oeconomica).
- Edwardsen, A. (2023). China Wants to Support Norway in Restoring the Arctic Council. *High North News*. 28. 4. 2023 (<https://www.highnorthnews.com/en/china-wants-support-norway-restoring-arctic-council> 16. 3. 2024).
- Edwardsen, A. (2023a). Light at the End of the Tunnel for the Arctic Council. *High North News* 12. 9. 2023 (<https://www.highnorthnews.com/en/light-end-tunnel-arctic-council>, 10. 4. 2024).

Edvardsen, A. – Molid Martinussen, B. A. (2023). Alaska Senator Murkowski With New Push for US Ratification of the Law of the Sea Convention. *High North News*. 5. 12. 2023 (<https://www.highnorthnews.com/en/alaska-senator-murkowski-new-push-us-ratification-law-sea-convention>, 10. 4. 2024).

Elmer, K. (2019). Swedish defence agency warns satellite station could be serving Chinese military. *South China Morning Post*. 14. 1. 2019 (<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2182026/swedish-defence-agency-warns-satellite-station-could-be-serving> 10. 3. 2024).

Fadeeva, A. – Burmistrovova, S. – Kanajev, P. (2019). NOVATEK nashel P40 mlrd na terminal dlya Severnogo morskogo puti. *RBK*. 28. 8. 2019 (<https://www.rbc.ru/business/28/08/2019/5d6637679a79472a81856992?from=newsfeed>, 20. 3. 2024).

FAO (2022). The state of world fisheries and aquaculture 2022. (<https://www.fao.org/3/cc0461en/online/sofia/2022/fishing-fleet.html> 17. 3. 2024).

Frankel, J. (1970). *National Interest* (London: Macmillan).

Friedman, L. (2023). Biden Administration Approves Huge Alaska Oil Project. *The New York Times*. 12. 3. 2023 (<https://www.nytimes.com/2023/03/12/climate/biden-willow-arctic-drilling-restrictions.html>, 4. 4. 2024).

Gallo, W. (2016). Why Hasn't the US Signed the Law of the Sea Treaty? *Voice of America*. 6. 6. 2016 (<https://www.voanews.com/a/united-states-sign-law-sea-treaty/3364342.html>, 10. 4. 2024).

Gandhi, U. – Freeman, A. (2007). Russian mini-sub plant flag at North Pole sea bed. *The Globe and Mail*. 2. 8. 2007 (<https://www.theglobeandmail.com/technology/science/russian-mini-sub-plant-flag-at-north-pole-sea-bed/article20400041/>, 14. 11. 2023).

Garant (2020). *Ukaz Prezidenta RF ot 5 marta 2020 g. N 164 "Ob Osnovakh gosudarstvennoy politiki Rossiyskoy Federatsii v Arktike na period do 2035 goda"*. (https://base.garant.ru/73706526/#block_1000, 13. 3. 2024)

Gautier, L. D. et. al. (2009). Assessment of Undiscovered Oil and Gas in the Arctic. *Science*. 324, s. 1175–1779.

- Gignac, J. (2020). 'A contaminated mess': how a Yukon mine left behind a \$35-million clean-up bill. *The Narwhal*. 9. 6. 2020 (<https://thenarwhal.ca/contaminated-mess-how-yukon-mine-left-behind-35-million-bill/> 15. 3. 2024).
- Grajewski, N. (2017). Russia's Great Power Assertion. *St Antony's International Review*. 13(1), s. 141–163.
- Groenning, R. (2017). Continental Shelf Claims in the Arctic. *The Arctic Institute* (<https://www.thearcticinstitute.org/wp-content/uploads/2017/06/TAI-Infographic-ContinentalShelfClaims.pdf>, 25. 02. 2024).
- Grotnik, T. (2024). Russia Rolled Out The Fifth Borei-A Class SSBN. *Naval News*. 9. 2. 2024 (<https://www.navalnews.com/naval-news/2024/02/russia-rolled-out-the-new-ssbn-borei-a-class/>, 20. 3. 2024).
- Herrmann, V. – Hussong, L. (2020). No UNCLOS, No Icebreakers, No Clue? U.S. Arctic Policy Through the Eyes of Congress. In: Weber, J. eds., *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*. (Cham: Springer), s. 23–40.
- Holtz, H. – Taffer, A. – Miller, A. – DeThomas, B. (2022). *Exploring the Relationship between China's Investment in the Arctic and Its National Strategy* (Arlington: CNA).
- Hough, P. (2020). The Arctic. In: Moran, A. – Pilbeam, B. – Stokes, W., *International Security Studies Theory and Practice* (London: Routledge), s. 408–415.
- Huang, Y. (2016). Understanding China's Belt & Road Initiative: Motivation, framework and assessment. *China Economic Review*. 40, s. 314–321.
- Huebert, R. (2009). United States Arctic Policy: The Reluctant Arctic Power. *University of Calgary Publications Series*. 2 (2), s. 1–27.
- Humbert, M. (2011). The Future of the Northern Sea Route - A "Golden Waterway" or a Niche Trade Route. *The Arctic Institute* 15. 9. 2011 (<https://www.thearcticinstitute.org/future-northern-sea-route-golden-waterway-niche/>, 7. 03. 2024).

Humbert, M. (2019). Chinese Shipping Company COSCO To Send Record Number of Ships Through Arctic. *High North News*. 19. 9. 2022 (<https://www.highnorthnews.com/en/chinese-shipping-company-cosco-send-record-number-ships-through-arctic> 15. 3. 2024).

Humpert, M. (2023). China Pushes Northern Sea Route Transit Cargo to New Record. *High North News*. 18. 12. 2023 (<https://www.highnorthnews.com/en/china-pushes-northern-sea-route-transit-cargo-new-record>, 18. 3. 2024).

Humpert, M. (2023a). New US Sanctions Target Russia's Arctic LNG 2 - "Our Objective is to Kill that Project". *High North News*. 13. 11. 2023 (<https://www.highnorthnews.com/en/new-us-sanctions-target-russias-arctic-lng-2-our-objective-kill-project>, 20. 3. 2024).

Chater, A. (2019). The Presidency of Donald Trump in the Arctic Council. *The Polar Connection*. 9. 3. 2019 (<https://polarconnection.org/presidency-trump-arctic-council/>, 10. 4. 2024).

Chater, A. (2022). China as Arctic Council Observer: Compliance and Compatibility. *NAADSN*. (<https://www.naadsn.ca/wp-content/uploads/2021/05/China%E2%80%99s-Strategic-Objectives-in-the-Arctic-Region-AC-Final.pdf>, s. 1–5).

China's National People's Congress (2016). *13th Five-Year Plan for Energy Development*. (<https://en.ndrc.gov.cn/policies/202105/P020210527785800103339.pdf> 4. 3. 2024), s. 1–209.

Idarand, T. (2021). Arctic Policy of the United States: Ill-prepared for the Growing Competition. In: Gaens, B. – Jüris, F. – Raik, K. eds., *Nordic-Baltic connectivity with Asia via the Arctic: Assessing opportunities and risks*. (Tallinn: International Centre for Defence and Security), s. 194–214.

Interfax (2024). "NOVATEK" podtverdil polucheniye pervogo SPG na "Arktik SPG 2" v dekabre. *Interfax*. 22. 2. 2024 (<https://www.interfax.ru/business/947296>, 20. 3. 2024).

Jiayao, L. (2019). *China's National Defense in the New Era*. (<http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/WhitePapers/4846452.html>, 4. 3. 2024).

- Jonassen, T. (2021). Greenland Strips Chinese Mining Firm of License for Iron Ore Deposit. *High North News*. 23. 11. 2021 (<https://www.highnorthnews.com/en/greenland-strips-chinese-mining-firm-license-iron-ore-deposit> 13. 3. 2024).
- Jonassen, T. (2023). The U.S. Initiates Extended Continental Shelf Claims. *High North News*. 21. 12. 2023 (<https://www.highnorthnews.com/en/us-initiates-extended-continental-shelf-claims>, 24. 02. 2024).
- Jonassen, T. (2024). Bidens Arctic Advisor: "Our Postures in The Arctic Have Changed". *High North News* 31. 1. 2024 (<https://www.highnorthnews.com/en/bidens-arctic-advisor-our-postures-arctic-have-changed>, 10. 4. 2024).
- Katysheva, E. G. (2019). Developing Gas Fields in the Yamal Peninsula as a Factor of Economic Development of the Arctic Zone of Russia. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ.* 2019(302), s. 1–6.
- Kim, YH. – Min, SK. – Gillett, N. P. et. al. (2023). Observationally-constrained projections of an ice-free Arctic even under a low emission scenario. *Nature Communications volume 14* (3139).
- Kjellén, J. (2022). The Russian Northern Fleet and the (Re)militarisation of the Arctic. *Arctic Review on Law and Politics*. 13(2022), s. 34–52.
- Klimenko, E. (2016). RUSSIA'S ARCTIC SECURITY POLICY Still Quiet in the High North? *SIPRI Policy Paper*. 45, s. 1–36.
- Klimenko, E. (2019). *The geopolitics of a changing Arctic* (Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute).
- Knudsen, O. (1979). National Interests and Foreign Policy: On the National Pursuit of Material Interests. *Cooperation and Conflict*. 14(1), s. 11–19.
- Krasner, D. S. (1978). *Defending the National Interest: Raw Materials Investments and US Foreign Policy*. (New Jersey: Princeton).
- Kobzeva, O. – Soldatkin, A. (2023). Novatek set to oust Gazprom as Russia's top gas supplier to Europe. *Reuters*. 21. 7. 2023 (<https://www.reuters.com/business/energy/novatek-set-oust-gazprom-russias-top-gas-supplier-europe-2023-07-21/>, 17. 3. 2024).

Konsul'tant Plyus (1999). *Kodeks togovogo moreplavaniya Rossiyskoy Federatsii*. 19. 10. 2023 (https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_22916/6082a63e586c9895cba9c7b98c7541a106d93efd/, 19. 3. 2024).

Konyshev, V. – Sergunin, A. (2019). Is Russia a revisionist military power in the Arctic? *Defense & Security Analysis*. 30(4), s. 323–335.

Kratochvíl, P. (2010). *Původ a smysl národního zájmu: Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Kratochvíl, P. – Drulák, P. (2009). *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. (Praha: Portál).

Krpec, O. (2009). *Národní zájmy v moderní demokracii - Česká republika*. 1. vyd. (Brno: Mezinárodní politologický ústav).

Kurt, S. (2021). Importance of the Arctic in the Framework of Air Power Theory. *International Journal of Politics and Security* 3(1), s. 51-73.

Lalonde, S. (2020). The U.S.-Canada Northwest Passage Disagreement: Why Agreeing to Disagree Is More Important Than Ever. In: Hamilton, D. eds., *The Arctic and World Order*. (Cham: Foreign Policy Institute), s. 267–293.

Laruelle, M. (2020). Russia's Arctic Policy: A Power Strategy and Its Limits. *Russie.Nei.Visions*. 117, s. 1–29.

Lunardini, V. J. (1996). Climatic Warming and the Degradation of Warm Permafrost. *Permafrost and Periglacial Processes*. 7, s. 311–320.

Menezes, D. R. (2022). The Case for a Five Eyes Critical Minerals Alliance Focusing on Greenland. In: Leuprecht, Ch. – Causey, D. eds., *Polar Cousins: Comparing Antarctic and Arctic Geostrategic Futures*. (Calgary: University of Calgary), s. 109–141.

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2015). *Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*. (https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2015zt/xjpcxbayzlt2015nnh/201503/t20150328_705553.html, 5. 3. 2024).

Moe, A. – Heggelund, G. – Fürst, K. (2023). Sino–Russian Cooperation in Arctic Maritime Development: Expectations and Contradictions. *Europe-Asia Studies*. 75 (8), s. 1360–1383.

Moe, A. (2024). Russian Arctic LNG Exports: From Success to Uncertainty. *CSIS*. (https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2024-01/240131_Bergmann_Arctic_Energy.pdf?VersionId=IgfVYfEX7FKWx3WL8RkHB1h1EawRfh3l, 19. 3. 2023).

Morgan, D. – Becker, A. (2017). House gives final approval to tax bill, delivering victory to Trump. *Reuters*. 21. 12. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-tax/house-gives-final-approval-to-tax-bill-delivering-victory-to-trump-idUSKBN1ED16V/>, 29. 3. 2024).

Morgenthau, H. (1952). Another "Great Debate": The National Interest of the United States. *The American Political Science Review*. 46(4), s. 961–988.

Morgenthau, H. (2005). *Politics Among Nations: The Struggle for power and Peace*. 6. vyd. (Peking: Peking University Press).

Murkowski, L. (2021). *Alaska Highlights in the Infrastructure Investment and Jobs Act*. (<https://www.murkowski.senate.gov/imo/media/doc/Alaska%20Highlights%20in%20the%20Infrastructure%20Investment%20and%20Jobs%20Act.pdf>, 29. 3. 2024), 1–7.

Murray, J. – Hacquebord, L. – Gregor, D – Loeng, H (1998). *Assessment Report: Arctic Pollution Issues. Arctic Monitoring and Assessment Programme*. (Oslo: AMAP).

Naval News (2018). US Navy Carrier Strike Group Back in the Arctic Circle. *Naval News*. Rijon. 2018 (https://www.navyrecognition.com/index.php/news/defence-news/2018/october-2018-navy-naval-defense-news/6580-us-navy-carrier-strike-group-back-in-the-arctic-circle.html?utm_content=cmp-true, 24. 3. 2024).

Nesheiwat, J. – Mathewson, A. (2022). Securing the north: Expanding the United States' icebreaker fleet. *Military Times*. 27. 1. 2022 (<https://www.militarytimes.com/opinion/commentary/2022/01/26/securing-the-north-expanding-the-united-states-icebreaker-fleet/>, 29. 3. 2024).

- Nikulin, M. (2021). The Arctic as a potential space for Great Power Competition. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 678, s. 1–9.
- Nilsen, T. (2020). Contract for world's largest icebreaker signed in Murmansk-Vladivostok video meeting. *The Barents Observer*. 23. 4. 2020 (<https://thebarentsobserver.com/en/2020/04/contract-worlds-largest-icebreaker-signed-cross-arctic-video-meeting>, 15. 3. 2024).
- Nilsen, T. (2022). Contract for world's largest icebreaker signed in Murmansk-Vladivostok video meeting. *The Barents Observer*. 3. 3. 2020 (<https://thebarentsobserver.com/en/arctic/2022/03/arctic-council-pause-mode-seven-eight-member-states-condemn-war>, 2. 3. 2024).
- Nilsen, T. (2023). FSB signs maritime security cooperation with China in Murmansk. *The Barents Observer*. 25. 4. 2023 (<https://thebarentsobserver.com/en/security/2023/04/fsb-signs-maritime-security-cooperation-china-murmansk>, 10. 3. 2024).
- Nilsen, E. (2023a). Biden administration cancels years-long attempt to drill in Alaska National Wildlife Refuge. *CNN*. 6. 9. 2023 (<https://edition.cnn.com/2023/09/06/politics/drilling-alaska-national-wildlife-refuge/index.html>, 4. 4. 2024).
- Nilsson, A. E. (2018). The United States and the making of an Arctic nation. *Polar Record*. 54 (275), s. 95–107.
- Novatek (2019). *Project Yamal*. (<https://www.novatek.ru/en/business/yamal-lng/>, 19. 3. 2024).
- Nuechterlein, D. E. (1976). National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making. *British Journal of International Studies*. 2(3), s. 961–988.
- Office of the Secretary of Defense (2019). *Annual report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2019*. (https://media.defense.gov/2019/May/02/2002127082/-1/-1/1/2019_CHINA_MILITARY_POWER_REPORT.pdf 9. 3. 2024), s. 1–123.
- Olegovich, A. (2023). Boleye 700 proyektov v Arktike realizuyutsya s gospodderzhkoy. *TASS*. 19. 7. 2023 (<https://tass.ru/ekonomika/18315657>, 15. 3. 2024).

- Ovedfield, C. (2024). How to Defend U.S. Rights to a Million Square Kilometers of Ocean. *Foreign Policy*. 11. 4. 2024 (<https://foreignpolicy.com/2024/04/11/unclos-continental-shelf-united-states-senate-ratify/>, 10. 4. 2024).
- Palosaari, T. – Möller, F. (2004). Arctic Europe after the Double Enlargement. *Cooperation and Conflict*. 39(3), s. 255–281.
- Palosaari, T. (2012). The Amazing Race : on resources, conflict, and cooperation in the Arctic. *Nordia Geographical Publications*. 40(4), s. 13–30.
- Paul, M. (2019). Polar Power USA: Full Steam Ahead into the Arctic. *Stiftung Wissenschaft und Politik -SWP- Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit*.
- Pettersen, T. (2016). U.S. military returns to Iceland. *The Barents Observer*. 10. 2. 2016 (<https://thebarentsobserver.com/ru/node/437>, 20. 3. 2024).
- Pezard, S. – Tingstad, A. – Van Abel, K. – Stephenson, S. (2017). *Maintaining Arctic Cooperation with Russia: Planning for Regional Change in the Far North*. (Santa Monica: RAND).
- Pezard, S. – Flanagan, S. – Harold, S. – Chindea, I. et. al. (2022). *China's Strategy and Activities in the Arctic: Implications for North American and Transatlantic security*. (Santa Monica: RAND).
- Pincus, R. (2020). The Arctic as a potential space for Great Power Competition. *Strategic Studies Quarterly*. 14(1), s. 40–63.
- Pravitel'stvo Rossiyskoy Federatsii (2023). *Rasporyazheniye No. 2555-p*. 22. 9. 2023 (<http://static.government.ru/media/files/AGnbnoSG6CVR6ECeirsalr5tpObBHVbO.pdf>, 19. 3. 2024).
- Railway news (2022). Belkomur railroad. There is a will, but no money. *Railway news*. 29. 9. 2022 (<https://www.railway.supply/en/belkomur-railroad-there-is-a-will-but-no-money/>, 20. 3. 2024).
- Rantanen, M. et. al. (2022). The Arctic has warmed nearly four times faster than the globe since 1979. *Communications Earth & Environment* 3 (168) (<https://www.nature.com/articles/s43247-022-00498-3#citeas>), 16. 11. 2023).

RIA Novosti (2024). Rossiya priostanovila vyplatu yezhegodnykh vzosov v Arkticheskiy sovet. *RIA Novosti*. 24. 2. 2024 (<https://ria.ru/20240214/vyplata-1927224969.html>, 1. 3. 2024).

Razmanova et. al. (2023). Environmental Hazards and Risk Identification in the Arctic Shelf Development as Part of China and Russia Energy Interests. *Energies*. 16(1800), s. 1–22.

Romancov, M. (2023). [Osobní komunikace] 12. 12. 2023.

Rosa, D. – Kalvig, P. – Stendal, H. – Keiding, J. K. (2023). *Review of the critical raw material resource potential in Greenland*. (Kodaň: GEUS).

Rosen, K. R. (2022). A Battle for the Arctic Is Underway. And the U.S. Is Already Behind. *Politico*. 18. 12. 2022 (<https://www.politico.com/news/magazine/2022/12/17/climate-change-arctic-00071169>, 28. 3. 2024).

Rosenau, J. N. (1964). National Interest. In: Sills, D. L. (ed.), *International Encyclopaedia of Social Sciences*, Vol. II, (New York: Macmillan), s. 34–40.

Rosenau, J. N. (2006). *The Study of World Politics*, Vol. I, (New York: Routledge).

Royal Alaskan Movers (nedatováno). What Is the Pikka Project? And What Will It Mean for Alaska's Economy & Transportation Industry? *Royal Alaskan Movers*. (<https://www.royalalaskanmovers.com/what-is-the-pikka-project/>, 8. 4. 2024).

Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs (2023). GK «RUSTITAN» i «Kitayskaya kompaniya kommunikatsiy i stroitel'stva» obsudili proyekt osvoeniya Pizhenskogo mestorozhdeniya v Respublike Komi. 20. 1. 2023 (<https://rspp.ru/events/news/gk-rustitan-i-kitayskaya-kompaniya-kommunikatsiy-i-stroitelstva-obsudili-proekt-osvoeniya-pizhenskogo-mestorozhdeniya-v-respublike-komi-63ce39f4e1909/> 12. 3. 2024).

Sanders, S. (2015). Obama Proposes New Protections For Arctic National Wildlife Refuge. *NPR*. 25. 1. 2015 (<https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/01/25/379795695/obama-proposes-new-protections-for-arctic-national-wildlife-refuge>, 4. 4. 2024).

Saul, J. (2021). UN adopts ban on heavy fuel oil use by ships in Arctic. *Reuters*. 17. 6. 2021 (<https://www.reuters.com/business/energy/un-adopts-ban-heavy-fuel-oil-use-by-ships-arctic-2021-06-17/> 12. 3. 2024).

Shah, Z. H. (2024). Great Power Competition in the Arctic Region and Changing Regional Dynamics. *CSIS*. (file:///C:/Users/EW/Downloads/248-Article%20Text-456-1-10-20231007.pdf, 2. 3. 2024), 55–67.

Schaller, B. (2020). The Non-Arctic Dimension of Military Security—Russia and the West Between Regional Cooperation and Geopolitical Confrontation. In: Weber, J. eds., *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*. (Cham: Springer), s. 323–342.

Schatz, V. – Proelss, A. – Liu, N. (2019). The 2018 agreement to prevent unregulated high seas fisheries in the Central Arctic Ocean: A critical analysis. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 34 (2019), s. 195–244.

Smith-Schoenwalder, C. (2020). Trump Administration Finalizes Drilling Plans in Arctic National Wildlife Refuge. *U. S. News*. 17. 8. 2020 (<https://www.usnews.com/news/national-news/articles/2020-08-17/trump-administration-finalizes-oil-and-gas-leasing-program-for-alaskas-arctic-national-wildlife-refuge>, 4. 4. 2024).

Staalesen, A. (2019). Billions in tax cuts for Novatek’s new plant in Murmansk. *The Barents Observer*. 12. 3. 2019 (<https://thebarentsobserver.com/en/industry-and-energy/2019/03/billions-tax-cuts-novateks-new-plant-murmansk>, 20. 3. 2024).

Statista (nedatováno). *Number of ships passing through the Suez Canal from 1976 to 2022*. (<https://www.statista.com/statistics/1252568/number-of-transits-in-the-suez-cana-annually/> 25. 03. 2024).

Stone, E. (2024). State expects Willow and Pikka to push oil production up 30% by 2032. *Alaska Public Media*. 17. 1. 2024 (<https://alaskapublic.org/2024/01/17/state-expects-willow-and-pikka-to-push-oil-production-up-30-by-2032/>, 8. 4. 2024).

Strong, W. (2020). Ottawa blocks Chinese takeover of Nunavut gold mine project after national security review. *CBS*. 23. 12. 2020 (<https://www.cbc.ca/news/canada/north/canada-china-tmac-1.5851305> 15. 3. 2024).

Sun, K. (2014). Beyond the Dragon and the Panda: Understanding China’s Engagement in the Arctic. *Asia Policy*. 40, s. 46–51.

Suslov, D. – Kashin, V. (2022). Arctic as a New Playground for Great Power Competition: The Russia–China–United States Triangle. In: Likhacheva, A. eds., *Arctic Fever*. (Singapore: Palgrave Macmillan), s. 3–30.

TASS (2023). China, Russia will continue economic cooperation — China's MFA on Arctic LNG 2. *TASS*. 26. 12. 2023 (<https://tass.com/economy/1726523>, 20. 3. 2024).

TASS (2024). Russia may take 'special decision' on Arctic Council if it is ineffective — Kremlin. *TASS*. 6. 2. 2024 (<https://tass.com/politics/1742407>, 1. 3. 2024).

Taylor Fravel, M. – Lavelle, K. – Odgaard, L. (2021). China engages the Arctic: a great power in a regime complex. *Asian Security*. 18 (2), s. 138–158.

Tianliang, X. et. al. (2022). *Science of Military Strategy*. (Montgomery: China Aerospace Studies Institute).

Tingstad, A. et. al. (2023). Report on the Arctic Capabilities of the U.S. Armed Forces. *RAND*. (file:///C:/Users/EW/Downloads/RAND_RRA1638-1.pdf, 2. 3. 2024), 1–81.

Tillman, H. – Jian, Y. – Nielsson, E. T. (2018). The Polar Silk Road: China's New Frontier of International Cooperation. *China Quarterly of International Strategic Studies*. 4 (3), s. 345–362.

The State Council of the People's Republic of China (2015). *China's Military Strategy*. (<https://china.usc.edu/prc-state-council-chinas-military-strategy-2015-may-26-2015>, 6. 3. 2024)

The State Council of the People's Republic of China (2017). *Vision for Maritime Cooperation under the Belt and Road Initiative*. (https://english.www.gov.cn/archive/publications/2017/06/20/content_281475691873460.htm, 6. 3. 2024).

The State Council Information Office of the People's Republic of China (2018). *China's Arctic Policy*. 26. 1. 2018 (https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm, 17. 11. 2023).

The White House (2013). *National Strategy For The Arctic Region*. 10. 5. 2013 (https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/nat_arctic_strategy.pdf, 3. 4. 2024).

The White House (2021). Paris Climate Agreement. *The White House*. 20. 1. 2021 (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/01/20/paris-climate-agreement/>, 8. 4. 2024).

The White House (2022). *National Strategy For The Arctic Region*. říjen 2022 (<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/National-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>, 3. 4. 2024).

The White House (2022a). Fact Sheet: Securing a Made in America Supply Chain for Critical Minerals. *The White House*. 22. 2. 2022 (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/02/22/fact-sheet-securing-a-made-in-america-supply-chain-for-critical-minerals/>, 4. 4. 2024).

Thiessen, M. (2023). Cruising to Nome: First U.S. deep water port for the Arctic to host cruise ships, military. *CBC*. 19. 6. 2023 (<https://www.cbc.ca/news/canada/north/nome-arctic-deep-water-port-1.6318506>, 29. 3. 2024).

Trevithick, J. (2020). Trump Says He's Working To Get 10 More Icebreakers For The Coast Guard From "A Certain Place". *The War Zone*. 13. 7. 2020 (<https://www.twz.com/34751/trump-says-hes-working-to-get-10-more-icebreakers-for-the-coast-guard-from-a-certain-place>, 26. 3. 2024).

Todd Lopez, C. (2022). U.S. Needs More Icebreakers for Arctic. *U.S. Department of Defense*. 8. 2. 2022 (<https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/article/2928402/us-needs-more-icebreakers-for-arctic/>, 28. 3. 2024).

Tynkkynen, V-P. (2021). Russia and the Arctic Environment – Flows of Hydrocarbon Culture. In: Gaens, B. – Jüris, F. – Raik, K. eds., *Nordic-Baltic connectivity with Asia via the Arctic: Assessing opportunities and risks*. (Tallinn: International Centre for Defence and Security), s. 89–103.

United Nations (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. (https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf 24. 2. 2024).

- USA Facts (2023). Economy of Alaska. *USA Facts*. 31. 8. 2023 (<https://usafacts.org/topics/economy/state/alaska/>, 29. 3. 2024).
- USA Facts (2023a). How much oil is produced in the US? *USA Facts*. 21. 8. 2023 (<https://usafacts.org/articles/how-much-oil-is-produced-in-the-us/>, 4. 4. 2024).
- U.S. Air Forces in Europe and Air Forces Africa (2023). Arctic Challenge 2023: U.S. joins coalition for largest Nordic exercise. *U.S. Air Forces in Europe and Air Forces Africa*. 29. 5. 2023 (<https://www.usafe.af.mil/News/Press-Releases/Display/Article/3409426/arctic-challenge-2023-us-joins-coalition-for-largest-nordic-exercise/>, 24. 3. 2024).
- U. S. Army Europe and Africa (2023). About Arctic Forge. *U. S. Army Europe and Africa*. 13. 3. 2023 (<https://www.europeafrica.army.mil/What-We-Do/Exercises/Arctic-Forge/>, 24. 3. 2024).
- U.S. Department of State (2019). Joint Statement on U.S.-Greenland MOU and Hyperspectral Survey. *U.S. Department of State*. 6. 6. 2019 (<https://2017-2021.state.gov/joint-statement-on-u-s-greenland-mou-and-hyperspectral-survey/>, 28. 3. 2024).
- U.S. Department of State (2021). The Agreement to Prevent Unregulated High Seas Fisheries in the Central Arctic Ocean Enters into Force. *U.S. Department of State*. 25. 6. 2021 (<https://www.state.gov/the-agreement-to-prevent-unregulated-high-seas-fisheries-in-the-central-arctic-ocean-enters-into-force/>, 28. 3. 2024).
- U.S. Department of State (2022). *Joint Statement on Limited Resumption of Arctic Council Cooperation*. 8. 6 2022 (<https://www.state.gov/joint-statement-on-limited-resumption-of-arctic-council-cooperation/> 1. 3. 2024).
- USGS (2023). USGS Invest Millions in Critical-Minerals Mapping in Alaska. *USGS*. 17.5. 2023 (<https://www.usgs.gov/news/national-news-release/usgs-invests-millions-critical-minerals-mapping-alaska>, 8. 4. 2024).
- Vázquez, G. (2023). Finland could help the U.S. build a Fleet of Polar Cutters. *Center for Maritime Strategy*. 15. 8. 2023 (<https://centerformaritimestrategy.org/publications/finland-could-help-the-u-s-build-a-fleet-of-polar-cutters/>, 26. 3. 2024).
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics* (Reading: Addison-Wesley Publishing Company).

Weber, J. (2020). Limited Cooperation or Upcoming Alliance? Russia, China and the Arctic. In: Weber, J. eds., *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*. (Cham: Springer), s. 345–361.

Wenger, M. (2023). China starts construction of its third polar-going vessel. *Polar Journal*. 29. 6. 2023 (<https://polarjournal.ch/en/2023/06/29/china-starts-construction-of-its-third-icebreaker/> 17. 3. 2024).

Werner, B. (2020). White House Orders Review of Coast Guard Heavy Icebreaker Program. *U.S. Naval Institute*. 12. 6. 2020 (<https://news.usni.org/2020/06/10/white-house-orders-review-of-coast-guard-heavy-icebreaker-program>, 20. 3. 2024).

Xinhua (2020). China's polar-observing satellite starts Arctic mission. *Xinhua*. 16. 6. 2020 (http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/16/c_139143653.htm 10. 3. 2024).

Yao, X. (2022). China Is Moving Rapidly Up the Rare Earth Value Chain. *Marsh McLennan*. 7. 8. 2022 (<https://www.brinknews.com/china-is-moving-rapidly-up-the-rare-earth-value-chain/#:~:text=Although%20it%20has%20only%20about,rare%20earth%20permanent%20magnets%20manufactured>, 8. 4. 2024).

Zysk, K. (2020). *Russia's Military Build-Up in the Arctic: to What End?* (Arlington: CNA).

Železný, J. (2024). [Osobní komunikace] 1. 2. 2024.

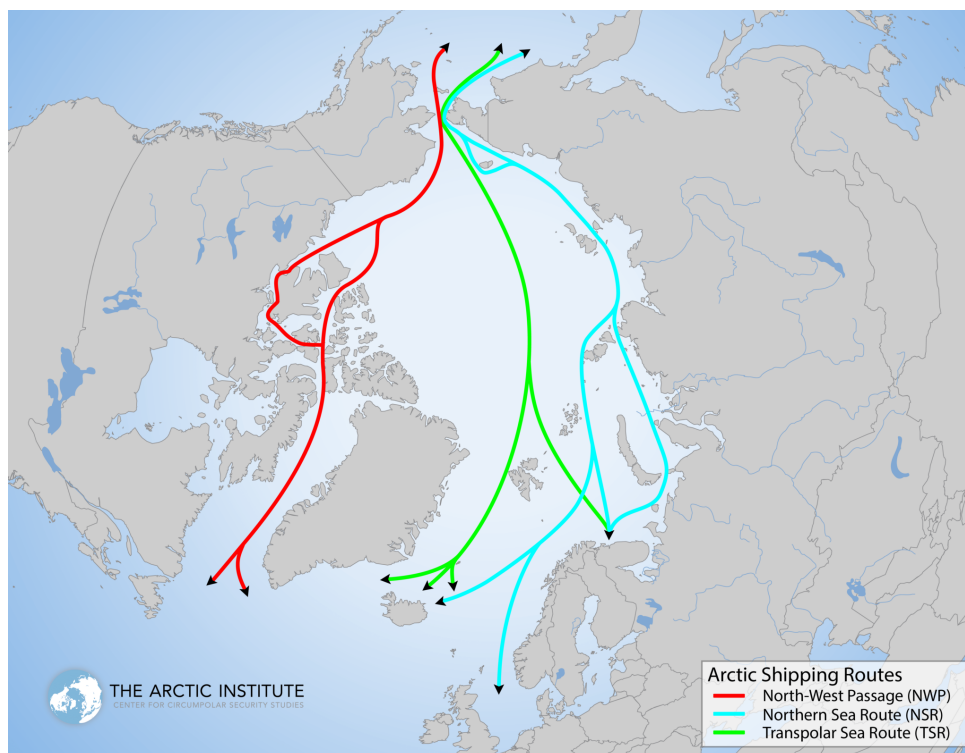
Summary

This thesis explores the foreign policy interests and activities of the world powers Russia, China and the USA in the Arctic during period from 2009 to 2024. The research is conducted based on the theoretical concept of National Interest. The thesis distinguishes between objectivist and subjectivist approaches to this concept. This thesis uses predominantly the subjectivist one, i.e. that national interests are created by the statesmen themselves. However, the thesis acknowledges that, in general, states follow certain interests that can be categorized in general terms. Based on theory, it was found that states generally follow interests: (1) security (military), (2) economic, (3) raw materials, (4) environmental, (5) on the state of the international environment, and (6) ideological. In this research, I wanted to study the interests of states based on strategies, real action and in the conclusions I want to see if the declared interests are followed. During the research, it was found that Russia is primarily concerned with security and raw material interests, the symbol of which is the production of LNG. Russia has not paid more attention to environmental interests and since the war in Ukraine and has failed to cooperate internationally. Overall, Russia's engagement in the region is very much conditioned by its desire to be a world power. China is trying to act as a "responsible big country" in the region, which is why it is formulating its strategy on environmental issues and international cooperation. Although the latter interest is found during the operation, environmental interests are heavily damaged by China's economic activities. Resource and economic interests are the primary ones followed by China, with the New Silk Road project being a symbol. Examining the US, it was found that interests are very much influenced by a given presidential administration (Obama,

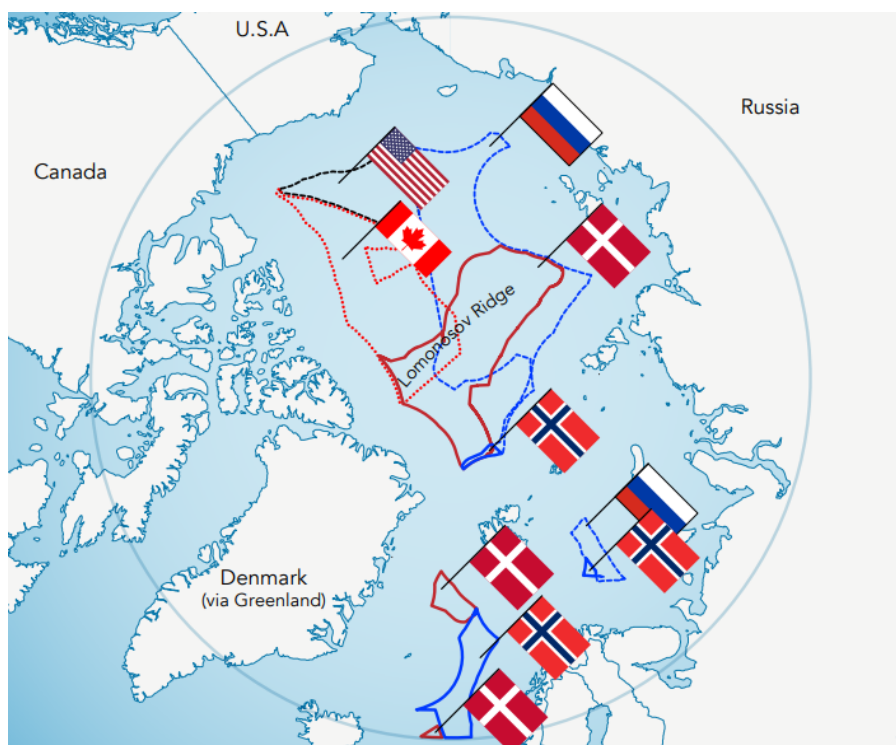
Trump, Biden). The US has not initially paid attention to the geopolitical contest and is referred to in academia as the "reluctant Arctic power". During the Obama presidency, the US prioritised environmental interests and international cooperation. Trump prioritised resource and security interests. The Biden administration is currently pursuing all four interests. In general, it has been noted that the US has promoted its values and cooperation.

Přílohy

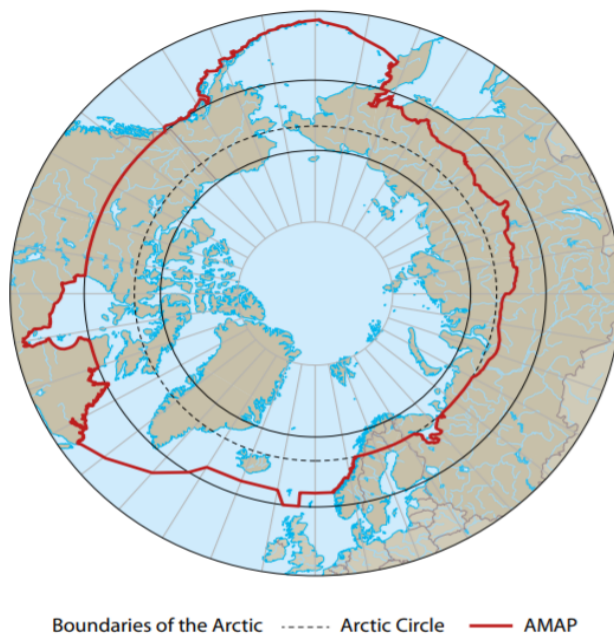
Příloha č. 1 – Arktické námořní trasy (Humbert 2011).



Příloha č. 2 – Nároky států s ohledem na rozšířené kontinentální šelfy (Groenning 2017).



Příloha č. 3 – Vymezení Arktidy (AMAP 2019: 2).



Příloha č. 5 – Rozhovorové otázky

Jan Železný:

- 1) Byla ruská politika vůči Arktidě od roku 2007 konfrontační nebo Rusko k Arktidě přistupovalo jinak?

- 2) Reagoval svět na ruské ambice a zájmy v Arktidě?
- 3) Jakým způsobem pobízí Rusko své společnosti a miliardáře k investicím v Arktidě? Případně o jaké společnosti a jedince se jedná?
- 4) Jakými způsoby by Čína chtěla budovat SMC? Je Rusko ochotné Čínu do této oblasti pustit?
- 5) Vnímá Čína nějakým způsobem De Severskyho teorii? Deklaruje své vojenské zájmy v regionu, případně má zde nějaké vojenské zájmy?
- 6) Jaké jsou čínské vědecké aktivity v regionu a prosazuje skrze ně své zájmy?
- 7) Mimo SMC, snaží se Čína nějakým způsobem vybudovat dopravu přes i Severozápadní průjezd?

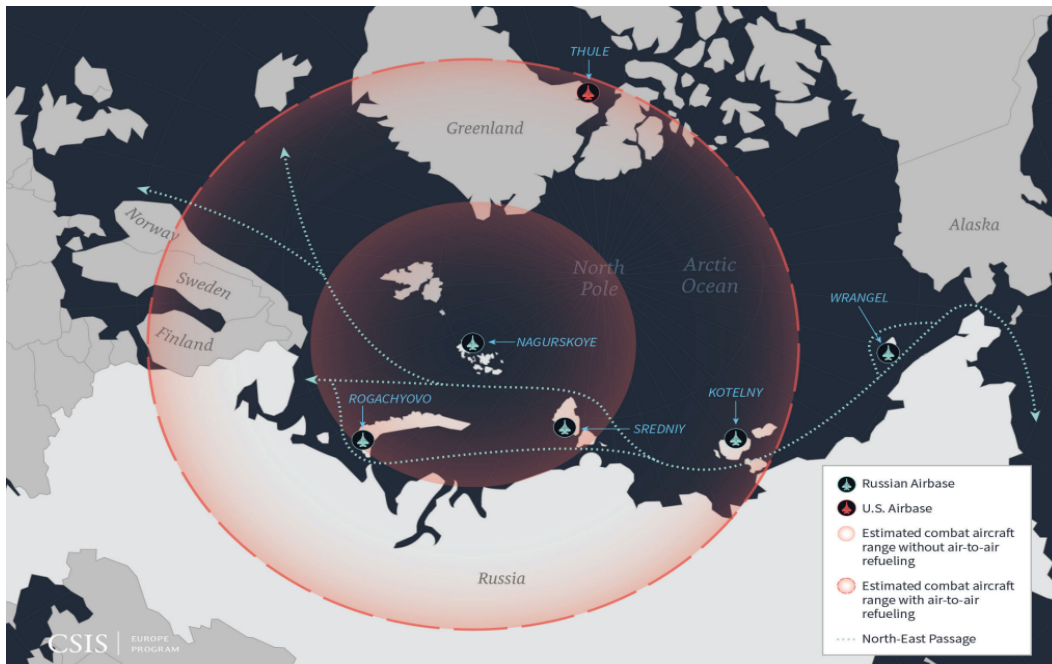
Michael Romancov:

- 1) Jaký byl stav Arktidy v kontextu mezinárodních vztahů před rokem 2007?
- 2) Zvyšuje Rusko svoji pozornost vůči Arktidě
- 3) Postupuje Rusko v Arktidě konfrontačně vůči jiným státům, nebo se účastní mezinárodních aktivit?
- 4) Jak lze vnímat působení USA v Arktidě?
- 5) Jaké jsou zájmy Číny v regionu? Jsou stejné jako zájmy Ruska?
- 6) Jaká jsou environmentální rizika při zprovoznění SMC?

Příloha č. 6 – Vojenská přítomnost Ruska a USA v Arktidě (Tingstad et. al. 2023: 15).



Příloha č. 7 – Dosah základny Nagurskoye (Conley – Melino – Alterman 2020a: 5).



Příloha č. 8 – Projekt železnice Belkomur (Nilsen 2020).

